

กลุ่มที่ไปทางเมืองแมนนั้น เมื่อ ค.ศ.1770 ปีไทโฮ้งเข้ายามเดือน 6 มาถึงเมืองแมน ตัวขุนแสงอ่องทอนและแม่ทัพว่างจิงจิ รวบรวมเอาทหารจำนวน 5,000 ลงมาทางกิ่งม้า เมืองตัง แล้วข้ามแม่น้ำที่ทำข้ามขุนหลวง

การรบระหว่างกองทัพจีน - ไท และกองทัพพม่า - ไท

หลังจากขุนแสงอ่องทอนและน้องชายขึ้นไปเมืองจีนแล้ว เสนาทั้งหลาย จำนวน 50 พวกกันลงไปเผ่ากษัตริย์พม่า ทูลเรื่องทุกสิ่งทุกอย่าง ต่อจากนั้นไม่นานคนของเจ้าหลวงคำสอนฟ้าจำนวน 600 อาวุธครบมือ ถึงเมืองอังวะ ไปทูล กษัตริย์พม่าว่า บัดนี้ขุนแสงอ่องทอนเขา 2 คนพี่น้องไปเรียกเอากองทัพจีนลงมา ทุกทิศทุกทางแล้ว กษัตริย์พม่าจึงจัดให้หุ่่นหลวงมังจีจ้อ หุ่่นหลวงอุเทนบุญญะ จัดทัพ 9,000 ขึ้นมาตั้งป้อมอยู่ที่หุ่่นป่างแจ่น³¹

ทหารจีนลงมาทางเมืองซอน แจ้ฝาง มาทางดอนอื่น เชียงยาง น้ำเตา ตีม้า หัวแพก ไปทะเลที่ขั้วหลวง - ขั้วผามาถึงทุ่งราบลุ่มเมืองแสนหวี จึงเข้ารบ กับกองทัพพม่าที่ป้อมหุ่่นป่างแจ่น หุ่่นหลวงมังจีจ้อก็ออกรับมือ แต่กองทัพ พม่าต้านทานไม่ได้ พ่ายแพ้กองทัพจีน-ไท

กองทัพเมืองจีนที่ลงมาทางมังกะมังโก ลงมาถึงน้ำเพียง หัวเซาะ หัวคี่ ไป ถึงแจ้จู้ เลยไปทางนาหมบ หนองซาง หุ่่นหลวงอุเทนบุญญะเข้ารบที่เมืองยาง อ่อน หุ่่นหลวงอุเทนบุญญะต้านทานไม่ได้เช่นเคย แดกพ่ายไปทางเมืองหยอ กองทัพจีนตีได้เมืองยางอ่อนแล้ว เลยลงไปรบที่หุ่่นป่างแจ่นอีก หุ่่นหลวงมัง จีจ้อต้านทานไม่ได้ หนีลงไปตั้งป้อมอยู่ที่น้ำหยาว

แล้วหลังจากนั้นก็ไปรบกันที่น้ำแวงด้าบ ท้าจีน-ไทลงมามากมาย ท้า พม่า-ไทดอนได้ต้านทานไม่ได้ มังจีจ้อแตกพ่ายหนีลงไป แล้วสังฆาบ้านทุก

หมู่บ้าน เครื่องอุปโภคบริโภค อาหารการกิน ม้า ลา วัวไม่ให้เก็บไว้ ที่ทำลายได้ ก็ให้ทำลาย สิ่งที่น่าไปได้ก็ให้นำไป นอกนั้นจุดไฟเผา รวมทั้งบ้านเรือนก็เผาจนหมดสิ้นแล้วก็พากันเดินทางไปถึงเมืองกิ่ง ตั้งป้อมปักหลักอยู่ที่นั่น ส่วนกองทัพจีนที่ตามลงไปข้างหลังนั้นไปทางหมู่บ้านหนองเซาะ แล้วเคลื่อนไปที่แจ้สะ สีสูง บ้านซาง ต้าแต่ แล้วลัดไปทางกลางบ่อ ขณะนั้นต้นขบวนของกองทัพลงไปถึงบ้านแจ้หวกก็ตั้งค่ายขบวนอยู่ที่หนองเซาะ

ส่วนกลุ่มของขุนแสงอ่องทอง ข้ามแม่น้ำคงที่ท่าข้ามขุนหลวง แล้วยกไปทางบ้านกลางเมืองแกดกลุ่มหนึ่ง และแตกกลุ่มของหวังจงคิขึ้นไปทางห้วยฮกเมืองหยอ ข้างฝ่ายอุเทนบุญญะจัดทัพรบกลางทาง ทำให้ทัพฝ่ายหวังจงคิเสียหายมาก ตัวหวังจงคิก็เสียชีวิตด้วย

ขณะที่กองทัพกำลังรบกันอยู่นั้นทัพข้างฝ่ายเจ้าหลวงคำสองฟ้าตัดเส้นทางส่งเสบียงของทัพจีน แล้วเข้าตีทางด้านหลังของกองทัพขุนแสงอ่องทอง กองทัพของอุเทนบุญญะเข้าชนาบททางด้านหน้าทำให้ทัพของขุนแสงอ่องทองล่าถอยข้ามแม่น้ำคงที่ท่าข้ามตั้งต้นแล้วหนีเข้าไปในดอยล่า

ขุนหลวงกะโตหฺนฺจจึงจัดเอาทัพของ 8 เจ้าฟ้าขึ้นมาทางกาดแจ้ป่าสาฮองม้ง ถึงสันดอยเมืองมาดอยวอ ไปถึงบ้านหมากเมืองแกดแล้วต่อสู้กันทหารจีนต้านทานไม่ได้ หนีตามขุนแสงอ่องทองเข้าดอยล่าไปเช่นกัน ทัพเมืองจีน 2 ทัพ ที่ชนะศึกม้งจื้อที่ท่าโป่งนั้น ตามลงไปทางกัวหมากกลาง หนองเพาะ บ้านซาง ข้ามท่าแต่ลงสู่กลางบ่อ บ้างก็ไปที่บ้านแจ้ หวกก็ บ้างก็ยังอยู่ที่หนองเพาะ จนกระทั่งได้ยืมข่าวกองทัพของขุนแสงอ่องทองและหวังจงคิปราชัยจึงไม่กล้าเลยไปที่เมืองหยอ จึงพากันข้ามท่าแต่ ขึ้นไปทางปางหลวงเมืองมู ถึงเมืองเย็นปางว่า ลงไปถึงปางทรายขาว เวลานั้นขุนหลวงอุเทนบุญญะเดินทัพจากห้วยฮกเมืองหยอลงมา ขุนหลวงม้งจื้อได้ยืมข่าวก็ยกทัพมาขึ้นมา คะเลขุนหลวง

จากอั้งวะจัดทัพขึ้นมาพบกันที่เมืองมู พวกกันเข้ารบกับกองทัพเมืองจินที่ปางทรายขาว ทัพเมืองจินด้านทานไม่ได้หนีขึ้นไป พวกพม่าตามไปจนถึงบ่อผองเมืองแมน

จี้ดกายหลวงเทวะนรมังพร้อมกะอะมยอกหฺวุ่นไปจัดทัพมาทางสุมายเมืองกวาง ไปสู่ทุ่งมว ทัพจีนยกออกมาทางแจ้ฝางลงมารบกับทัพของเทวะนรมังและอะมยอกหฺวุ่นไป แม่ทัพพม่าทั้งสองด้านทานไม่ได้ หนีเข้าไปทางเมืองมว เวลาเดียวกันนั้นหฺวุ่นหลวงมั่งจี้จ้อ หฺวุ่นหลวงอุเทนบุญญะ อะเลหฺวุ่น กะโตหฺวุ่น รบกับทัพจีนที่บ่อผองเมืองแมน ศึกพม่าศึกไท่ด้านทานไม่ได้ ถอยมารวมกับจี้ดกายหลวงเทวะนรมังกับอะมยอกหฺวุ่นไปพวกเขารบกันอยู่อย่างนั้น ทหารจีนมั่นกุงยี้จัดกำลังทหาร 30,000 ลงมาเพิ่มอีก กองทัพพม่า-ไท่สู้ไม่ได้หนีกระจัดกระจายไป หฺวุ่นหลวงมั่งจี้จ้อ อุเทนบุญญะหนีลงมาทางน้ำเหลืองมาทางห้วงหัวบ่อ กาแดงจนไปถึงเวียงแสนหรี อะเลหฺวุ่น กะโตหฺวุ่น หนีออกไปทางตีม้า นาสหลวง ข้ามแม่น้ำคงไปถึงเมืองตึง กิ่งม้า ส่วนจี้ดกายหลวงเทวะนรมังและอะมยอกหฺวุ่นไปหนีลงทางล่อหน่อ หางเวียง

แม่ทัพของฝ่ายจีนมั่นกุงยี้ไล่ตามทัพพม่าทัพไท่ไปถึงแสนหรี แล้วตั้งป้อมอยู่ที่หนองอ้าย หนองอ้าย ขึ้นไปจนถึงกุนซุง บ่อเกลือเวียงแดง เวียงนาง และหัวเมืองแจ้อ

ทัพของหฺวุ่นหลวงมั่งจี้จ้อกับหฺวุ่นหลวงอุเทนบุญญะนั้นจัดตั้งป้อมไว้อย่างเข้มแข็งแล้ว นาน ๆ ครั้งก็จัดทัพเข้ารบกับจีน คือหนึ่งวันหนึ่งครั้งบ้าง สองครั้งบ้าง สองสามวันจึงจะจู่โจมครั้งหนึ่งบ้าง ทำการรบแบบยืดเยื้อเป็นเวลาเดือนกว่า จี้ดสินหฺวุ่นหลวงจัดเอาทัพของ 8 เจ้าฟ้าขึ้นไปทางเชียงตุง ถึงสิบสองพันนา ยกออกมาทางเมืองแลม จึงลงมาทางตึงใต้ตึงเหนือ ข้ามที่ท่ากุนหลวง ถึงบ้านมาด เมืองมอนลงมารวมกับกองทัพเวียงสบปาง จี้ดกายหลวงเทวะนรมังและอะมยอกหฺวุ่นไปจากที่ล่อหน่อหางเวียง³² จู่โจมตีตลบหลังกองทัพเมืองจิน รบกันที่สะพาน

แซ่ กองทัพจีนพ่ายแพ้ คะเลหฺวันหลงจากกิ่งม้าข้ามแม่น้ำคงลงมา ชนะปิกซ้าย
ทัพเมืองจีน รบกันที่แจ๊ฮู้ หัวเพิง ทัพเมืองจีนพ่ายแพ้ ทัพในเวียงเท่าที่มีออกมา
รบกับทัพจีนทั้งหมด ตั้งแต่ไม้สูง บ่อเกลือ เวียงนาง เวียงแดง ทัพจีนพ่ายแพ้
จับได้ทหารจีน-ไททั้งหมดจำนวน 1,500 คน ที่เมืองบ่อเกลือ

นายทหารจีนมั่นกุงยี้ต้านทานไม่ได้ นำทัพหนีออกไปทางม้งกะม้งหิน แจ๊
เหนือ เมืองโก แล้วเข้าไปในเมืองจีน จิตกายหลวงเทวะนรมังและอะมยอกหฺวันโป้
จัดทัพของเขาทั้งสองขึ้นไปทางล่อหน่อหางเวียง บ้านหม้อ หัวเกี้ยว ส่วนหฺวัน
หลงม้งจื่อ จื่อหฺวันหลงอุเทนบุญญะ คะเลหฺวันจัดทัพไว้ที่เวียงสบปาง จิตสัน-
หฺวันหลงพร้อมกับทัพ 8 เจ้าฟ้าคืบลงมาเมืองนาย

ค.ศ.1767 นายทหารจีน จางกุงดำ นำทหารม้าจำนวน 100 ลงไปที่นา
หม้อ หัวเกี้ยวแล้วไปพบกับจิตกายหลวงเทวะนรมัง โดยนำคำสั่งของจักรพรรดิ
จีนมาว่า เมืองจีน เมืองพม่าจงเป็นพี่เป็นน้องเหมือนเช่นเดิม ใครอย่าโกรธใคร
จงสงบศึกกันทั้งสองข้าง ถ้าข้างไหนขัดขึ้น ข้างนั้นมีความผิด ทัพจีนทัพพม่า
เป็นอันว่าสงบศึกกัน

หฺวันหลงอุเทนบุญญะเป็นเจ้าเมืองแสนหวี

ค.ศ.1768-1774

ต่อจากนั้นไม่นาน คำสั่งของกษัตริย์พม่ามีว่า ให้กะเลหฺวันลงมาทางเมือง
นาย หฺวันหลงม้งจื่อให้ลงมาทางล่อจอก หฺวันหลงอุเทนบุญญะให้อยู่ปก
ครองเมืองแสนหวี สืบมาดังนี้

หฺวันหลงอุเทนบุญญะย้ายจากเวียงสบปางไปอยู่ที่ลำเสี้ยว

ค.ศ. 1773 ขุนแสงยี่ ขุนแสงโพ ซึ่งหนีตามหัวสิ่งเวียงคำขึ้นไปทาง
ดอยละ สบดุง เมืองแลม เมืองขึ้นพากันกลับมาเมืองหนองก้อนใต้ ขณะนั้นขุน
แสงโพจึงกล่าวว่า “เนื่องจากข้าพเจ้านอนฝันไม่ดี เราสองคนยกเลิกการเดินทาง
ที่จะคืนสู่เมืองแสนหวิของเราเสียเถิด” แต่ขุนแสงยี่ไม่เห็นด้วย ไม่ยอมยกเลิก
จะไปให้ถึงเวียงล่าเสี้ยวให้ได้ และยังคงกล่าวอีกว่า “ท่านผู้เป็นพ่ออยากจะยกเลิก
ก็จงยกเลิกเถิด” เป็นอันว่าขุนแสงโพเข้าไปในดอยละ แต่ขุนแสงยี่เดินทาง
กลับแสนหวิ³³

ขุนแสงยี่ออกจากเมืองหนอง ไปถึงล่าเสี้ยวเป็นเวลาเลยเที่ยงคืนไปนิด
หนึ่ง จึงไปที่บ้านของคิงหลวงสิ่งกลางเมือง เขาทั้งสองทักทายกันแล้ว คิงหลวง
จึงนำขุนแสงยี่ไปซ่อนตัวไว้ที่ห้วยข้างบ้านมอน

หลังจากนั้นหนึ่งวันสิ่งกลางเมืองจึงไปปรึกษากับจิตแกหลวงสุรินจ่อช่อง
และเสนาอำมาตย์ทั้งหลายเพื่อจะเชิดชูขุนแสงยี่ขึ้นเป็นเจ้าเมืองแสนหวิ เป็นอัน
ว่าจิตแกหลวงสุรินจ่อช่องก็เห็นดีด้วย พวกเขาคิดจะนำขุนแสงยี่ไปเฝ้ากษัตริย์
พม่า จึงจัดเตรียมเครื่องบรรณาการเพื่อไปเฝ้ากษัตริย์พม่า

ขณะนั้นอุเทนบุญญะซึ่งเป็นผู้ดูแลแสนหวิแอบรู้ว่าขุนแสงยี่แอบซ่อนตัว
อยู่ที่ห้วยข้างบ้านมอน ฉะนั้นคืนหนึ่งจึงจัดคน 100 คน ไปจับตัวขุนแสงยี่ แล้ว
นำตัวไปไว้ที่ล่าเสี้ยว

อุเทนบุญญะประหารขุนแสงยี่ กษัตริย์พม่านำอุเทนบุญญะ

หลังจากได้ตัวขุนแสงยี่มาแล้ว อุเทนบุญญะก็ประหารขุนแสงยี่ จิตแก
หลวงสุรินจ่อช่องเมื่อทราบข่าวก็ไม่เห็นด้วย จึงเดินทางลงไปเมืองอังวะไปเข้า

เผ้ากราบทูลกษัตริย์พม่าว่า “ขุนแสงยีเมืองแสนหรีนี้ เป็นผู้ที่ไม่ยอมตามขุนแสง
อ่องทอนไป ท่านไปกับหัวสิ่งเวียงคำ ออกเมืองไปเฉย ๆ ความจริงไม่มีโทษอะไร
ไม่ลืมนบ้านลืมนเมือง ยังหวังพึ่งบุญบารมีของท่านอยู่ แต่อุเทนบุญญะไม่ชักถาม
จับประหารชีวิตเสีย” กษัตริย์พม่าจึงตรัสว่า “ขุนแสงยีเป็นผู้ดีหวังพึ่งบุญบารมี
ของเราอยู่ ทำไมอุเทนบุญญะจึงประหารชีวิตเขา อุเทนบุญญะก็สมควรถูกลง
โทษให้ตกตายตามกัน” ว่าดังนี้แล้วจึงมีคำสั่งเรียกห่วนหลวงอุเทนบุญญะให้เดิน
ทางมา อังวะ แล้วลงโทษประหารชีวิตเสีย

จ๊อกแส่ห่วน³⁴ ค.ศ.1774 - 1777

หลังจากขุนแสงยีถูกประหาร อุเทนบุญญะก็ถูกประหารชีวิตเมื่อ ค.ศ.
1774 จ๊อกแส่ห่วนจึงได้รับคำสั่งแต่งตั้งจากกษัตริย์พม่าให้ขึ้นไปเป็นห่วนครอง
เมืองแสนหรี เมื่อไปถึงได้บอกแก่ปู่เหิง ปู่ก้าง ปู่แก³⁵ เฒ่าเมืองกินเมืองว่า
“เดี๋ยวนี้กษัตริย์พม่าใช้ให้ข้าพเจ้าขึ้นมาเป็นเจ้าของพวกท่านทั้งหลาย แต่ข้าพเจ้า
จะไม่เหมือนกับอุเทนบุญญะ ฉะนั้นพระราชวงศ์ของเจ้าฟ้าเมืองแสนหรีพร้อมกับ
ข้าทาสบริวารและประชาชนทั้งหลายที่หนีไปอยู่ต่างแดนเช่นที่เมืองจีนนั้น เพื่อไม่
ให้มีความเข้าใจผิดกัน ท่านจึงหลวงสิ่งกลางเมืองและพรองเมืองหลวงสิ่งดาเมือง
ท่านทั้งสองจงจัดคนไปเรียกกลับมาเถิด”

ทบทวนเกี่ยวกับเรื่องของขุนคำเฮื้ออ่อน

ขุนคำเฮื้ออ่อนที่ไห้ไปเก็บภาษีอากรสำหรับมาดห่วนจเรหลวงที่หมู่บ้าน
หมากม่วงสามใจเมืองย่องห้วยนั้น ขณะนี้ขุนคำเฮื้ออ่อนอยู่ที่หมู่บ้านดังกล่าว
นั้น ไปได้ภรรยาคนหนึ่งอยู่ร่วมกันได้แค่ 3 เดือนก็จึงเดินทางลงไปเมืองอังวะ
หลังจากนั้นได้รับคำสั่งจากพระเจ้ามังตราให้เป็นเจ้าฟ้าหลวงเมืองแสนหรี และให้
นำกำลังไปกับจิตสันห่วนหลวงเพื่อไปจัดการบ้านเมืองทิศตะวันออก เสร็จแล้วก็

ได้เดินทางกลับคืนมาแสนหวี ต่อมาถูกกษัตริย์พม่าเอาช้างเหยียบสิ้นพระชนม์ ตลอดช่วงระยะเวลานั้น ท่านไม่เคยได้พบภรรยาของท่านซึ่งตั้งครรถ์อีกเลย นางได้คลอดบุตรเป็นชายให้ชื่อว่า ขุนส่วยแข่ง เมื่อขุนส่วยแข่งเติบโตใหญ่ขึ้น มารดาได้เล่าเรื่องขุนคำเชื้ออ่อนผู้เป็นบิดาของลูกให้ฟังว่า ขุนคำเชื้ออ่อนเป็นเจ้าฟ้าหลวงเมืองแสนหวี ถ้าสนใจก็จงขึ้นไปเมืองแสนหวีเถิด³⁶ ว่าดังนี้ ขุนส่วยแข่งจึงชวนเพื่อน ปลอมตัวเป็นพ่อค้าหาบถล่องสบยาทำด้วยดินเผา ซึ่งเป็นของทำจากเมืองปายเดินทางไปขายที่ตลาด ไปพบปู่พรองบ้านโป่งจึงพากันไปหาหัวเหิงกอนแสงแห่งเมืองหนองกอนไต้ พวกเขาจึงพร้อมกันรับเอาขุนส่วยแข่งขี่ม้าไปพร้อมกับคน 30 ไปพบหัวเหิงเปิดแห่งกอนกลางเมืองไทย ขอให้หัวเหิงนำไปหาเมียหวุ่น (นายอำเภอหรือเจ้าเมืองที่พม่าแต่งตั้งมา) ที่เวียงลำเสี้ยว หัวเหิงเปิดจึงพูดว่า “พวกท่านชาวกอนไต้บังอาจทำไป เอาคนที่มาอ้างว่าเป็นเชื้อสายของราชวงศ์แสนหวีเพื่อพวกท่านไม่ได้ยินข่าวหรือก่อนนี้ราชวงศ์แท้ ๆ ที่ชื่อขุนแสงยี่มาหาเมียหวุ่นที่ลำเสี้ยว ตัวเมียหวุ่นนั้นแหละที่ตัดหัวท่านฆ่าตายเสียเปล่า ๆ แล้วนี่ยังจะเอาคนไปให้เมียหวุ่นตัดหัวอีกหรือ ไม่เห็นด้วย จะไม่พาไป” ว่าดังนี้ หัวเหิงกอนแสงกับขุนส่วยแข่งฟังหัวเหิงกล่าวดังนั้นก็รู้สึกกลัวจึงพากันไปนอนที่ศาลาวัด คิณนั้นเขาทั้งสองนั่งปรึกษากันก็เห็นว่า ถ้าไปพบเมียหวุ่นการนี้อาจจะเป็นเช่นที่หัวเหิงกล่าวก็ได้ จึงพากันเดินทางกลับไปเมืองหนองกอนไต้ เมื่อเดินทางไปถึงเวียงต้างขาน ก็จัดเสื้อผ้า ม้า อาหาร สำหรับขุนส่วยแข่ง แล้วจัดคนไปส่งถึงเมืองย่องห้วย

ในช่วงนั้นจ๊อกแสหวุ่นจัดคนให้ไปเสาะหาราชวงศ์เพื่อแต่งตั้งให้เป็นเจ้าเมือง หัวสิ่งและอำมาตย์ทั้งหลายหาไม่ได้ ได้ยินข่าวหัวเหิงแห่งกอนไต้ นำลูกชายเจ้าฟ้าหลวงขุนคำเชื้อขึ้นมาถึงกอนกลาง แต่แล้วก็เดินทางกลับเสีย จึงหลวงหัวสิ่งกลางเมือง จึงจัดคนไปเรียกหัวเหิงกอนแสงแห่งกอนไต้พร้อมกับปู่-พรองบ้านโป่งให้ขึ้นมาเพื่อถามความ จึงได้รู้ว่าขุนส่วยแข่งเป็นลูกชายเจ้าฟ้าหลวงคำเชื้อจริง จึงไปบอกจ๊อกแสหวุ่น จ๊อกแสหวุ่นจึงให้พรองเมืองหลวงสิ่งตา

เมืองไปเรียกหัวเหิงหลงแห่งกอนใต้ตอนกลาง เฒ่าเมือง กินเมือง พร้อมกับคน
หนึ่งร่อนนำหนังสือจอกแสดห่วนลงไปยังเจ้าฟ้าหลวงย่องห้วย เพื่อให้เชิญขุนส่วย
แข่ง และต่อจากนั้นให้จัดเครื่องบรรณาการดอกหญ้าเงินดอกหญ้าทองไปเผ้า
กษัตริย์พม่าที่เมืองอังวะ

เกี่ยวกับพระเจ้าที่จะให้ไปครองเมืองแสนหรีนี้ ฝ่ายกษัตริย์พม่าได้ยินข่าว
ว่า จอกแสดห่วนให้คนไปสืบหาราชวงศ์ที่ต่าง ๆ แต่ก็ไม่พบ จึงให้คนไปเชิญเจ้า
ฟ้าเมืองมิดมาพบ พร้อมกับส่งข้อความไปถึงว่าขณะนี้ในเมืองแสนหรีขาดผู้ครอง
เมือง น้องของท่านกิติ ลูกของท่านกิติ หลานของท่านกิติให้ไปเป็นเจ้าเมืองแสน
หรี จงลงมาที่ข้าพเจ้านี้ แล้วข้าพเจ้าจะมีคำสั่งแต่งตั้งให้

เจ้าฟ้าหลวงเมืองมิดจึงให้คนไปเชิญน้องชายของท่านนามว่าขุนส่วยแข่ง
เช่นเดียวกัน ให้เดินทางไปอังวะเพื่อเข้าเผ้ากษัตริย์พม่า กษัตริย์พม่าทรงยินดี
มากคิดจะแต่งตั้งขุนส่วยแข่งแห่งเมืองมิด ให้เป็นเจ้าฟ้าหลวงเมืองแสนหรี

ขณะที่พรองเมืองหลวงสิ่งดาเมืองเดินทางไปถึงเจ้าฟ้าหลวงเมืองย่อง
ห้วยนั้นได้มอบหนังสือของจอกแสดห่วนให้เจ้าฟ้าย่องห้วย พร้อมกับกล่าวว่าราช-
วงศ์เมืองแสนหรีซึ่งเป็นลูกชายเจ้าฟ้าหลวงขุนแสงคำเฮื่อนั้น ขณะนี้อยู่ในเมือง
ของท่าน ดังนั้นพวกข้าพเจ้าจึงมาพบเพื่อแจ้งความให้ทราบ เจ้าฟ้าย่องห้วยจึงจัด
ให้คณะพรองเมืองหลวงฯ พักอยู่ที่หอต่อหม้อแขกเพื่อเสาะหาขุนส่วยแข่ง

เมื่อวันตลาดนัดเวียนมาถึง³⁷ หัวเหิงกอนแสงและปู่พรองบ้านโป่งไป
เสาะหาขุนส่วยแข่งในกาต (ตลาด) จึงได้พบขุนส่วยแข่งและเพื่อนนั่งขายแหนม
อยู่ จะหักทากันก็เกรงขุนส่วยแข่งจะอายจึงกลับไปบอกอำมาตย์หลวงสิ่งดา
เมือง อำมาตย์ฯ จึงให้คนไปซื้อแหนมขุนส่วยแข่งทั้งหมด แล้วบอกว่าให้ตามไป

เอาเงินที่หอแขก ขุนส่วยแข่งจึงให้เพื่อนของตนตามไป ตัวเองแอบซ่อนอยู่
อำมาตย์หลวงจึงว่าคนขายแหยมยังมาไม่ครบ ยังขาดอยู่คนหนึ่ง เราจะให้ค่า
แหยมยังไม่ได้ ไปเรียกคนนั้นมาก่อน เพื่อนของขุนส่วยแข่งจึงไปเรียกขุนส่วย
แข่งมา อำมาตย์หลวงกล่าวว่าแหยมนี้เราจะเอาเปล่า ๆ ไม่ให้ค่าตอบแทนแล้ว
ขุนส่วยแข่งตอบว่า “ขุนเมืองแสนหรือมากินแหยมของชาวบ้านย่องห้วยแล้วไม่ให้
เงินเอากินเปล่า ๆ อย่างนี้เราจะบันทึกไว้ อยากกินแหยมเราเปล่า ๆ ก็กินเถอะ”
อำมาตย์หลวงจึงพูดว่า “อย่าว่าแต่กินแหยมเปล่าเลย ตัวของท่านเองเราก็จะเอา
ไปเปล่า ๆ หัวเหิงกองแสงและพรองเมืองบ้านโป่งจึงไปทักทายแสดงตนแล้วจับ
มือขุนส่วยแข่ง ทั้งเจ้าทั้งข้าพูดจาปราศรัยกันและปรึกษาหารือกัน³⁸ อยู่ในหอ
แขกนั้นนาน 10 วัน จึงพากันไปเข้าเฝ้ากษัตริย์พม่าทูลเรื่องทุกอย่าง กษัตริย์
พม่ารู้สึกยินดีมากจึงตรัสว่า ดีแล้ว ให้ขุนส่วยแข่งเมืองมิดพักอยู่กับข้าพเจ้าพัก
หนึ่ง แต่ให้ขุนส่วยแข่งแห่งเมืองย่องห้วยไปครองเมืองแสนหวี

เจ้าหลวงดินคำเสื่อห้วยฟ้า

ค.ศ.1777-1801

ค.ศ. 1777 ขุนส่วยแข่งได้รับคำสั่งจากกษัตริย์พม่าแล้ว เดือน 3 ขึ้น
4 ค่ำ จึงเดินทางเข้าไปในเมืองแสนหวี ดังที่ขนบธรรมเนียมมีไว้ เสนาอำมาตย์
และประชาชนทั้งหลายจัดพิธียกขุนส่วยแข่งเป็นเจ้าหลวงนามว่า เจ้าหลวงดินคำ
เสื่อห้วยฟ้า ครองแสนหวี แล้วไปขอธิดาของเจ้าฟ้าหลวงกิ่งม้านามว่า นางหาญ
ฟ้าจุ่มผมเมือง³⁹ มาเป็นนางตือจุ่มของท่าน

วันที่ขึ้นหอนั้น บรรดาหัวเหิง เฒ่าเมือง กินเมือง ก้างแก่ทั้งหลาย ทั้งเจ้า
ทั้งข้าพร้อมกันมาเข้าเฝ้า มอบม้า ผ้าแพร แผ่นเงิน แผ่นทองให้ เว้นแต่นามล
นาจาน เรียกอย่างไรก็ไม่มา ข้ายังกล่าวหาว่าเจ้าฟ้าเนื้อส้มเรียกพวกเราให้ไป
เป็นข้า เราไม่เห็นดีด้วย คืออยู่อย่างนั้นจนนานปีหนึ่ง

ค.ศ. 1778 เจ้าฟ้าหลวงจึงจัดคองหลวงหัวสิ่งกลางเมืองไปทูลพระเจ้าจันกู มินมังตรา พระเจ้าจันกูมินมังตราจึงว่า ดีแล้ว

หลังจากหัวสิ่งเดินทางกลับเมืองแล้ว กษัตริย์พม่าได้มอบช้าง 3 เชือก และร่มทอง 4 คัน ให้เยลจ่อถิ่นนามานามลนาจาน เพื่อใช้แต่งตั้งเฒ่าเมืองจุนเฮียวเป็นสหายหลวง โดยสหายหลวงได้รับช้าง 2 เชือก และร่มทอง 1 คัน ส่วนช้าง 1 เชือก กับร่มทอง 1 คันนั้น มอบให้เฒ่าเมืองปางเสี้ยวให้อยู่ในตำแหน่งพรองเมืองสิ่งเครือเมือง ทั้งสองคนนี้มีตำแหน่งเท่าเทียมกับอำมาตย์หลวง และได้เป็นผู้ดูแลบริหารบ้านเมืองที่นามลนาจาน โดยให้มีฐานะเป็นเมืองเมืองหนึ่งพร้อมกับเมี้ยวหฺวุ่นเยลจ่อถิ่น⁴⁰ดินแดนของพวกเขาคือกุนหลวง ต้ายาง น้ำป่าตึง ดอยกลาง ปางหมัน กาวหลวง ลงไปถึงกิวาก ไปทะลุกิวหมอกขาว ห้วนนา บ้านโฮ ข้ามน้ำปางมาทางทิศตะวันออก เช่น กุนปอด หนองหลวงตึงฟ้า หาดหลวง หนองยาง ปางกุด ปางกุน ปางเสี้ยว ขึ้นมาสู่ท่าบ้านชาน หาดเตือ หาดเขียว ปางคดนาหลวง ลงไปถึงกิวล่ายู ทิศตะวันออกเฉียงใต้ถึงหมู่บ้านหินยอด 5 หมู่บ้าน เช่น หนองผ้ม น้ำปัน ปางหลอน ปางก้อนคำ ปางมา ข้ามน้ำปางมาทิศใต้คือบ้านฮก ดอยอ่าง ข้ามดอยอ่างมาทิศใต้ลงไปดอยต่างกาด ดอยช้าง กาดโฮ ดอยกิว ฮายฮ่อม เหล่านี้ให้เป็นเขตของเมี้ยวหฺวุ่นเยลจ่อถิ่น สหายหลวง พรองเมืองสิ่งเครือเมืองบริหารไป นามเดิมที่เรียกว่านามลนาจานนั้น ให้เรียกใหม่ว่า เมืองเวียงมล

ที่แรกพวกเขาทำตามคำสั่งของกษัตริย์พม่าโดยดี แต่ภายหลังพวกเขาทำตัวเป็นเสมือนกับคำพังเพยที่ว่า ลูกอ๊อดกลายเป็นเขียดลิมหางยาว⁴¹ ได้เป็นขุนลิมกระบอกปลาสมนั้นไป พวกเขาเหล่านั้นไม่กลัวเจ้า ไม่นับถือเมืองใดเมืองเหนือ ชอบช่องสุขคนร้าย ให้คนของพวกเขาไปเมืองหนองเมืองสุ เมืองจาง บ้านวาบ บ้านโข้ง บ้านจ๋าม ถึงเมืองกึ่ง ลายข้า แอบขโมยวัวควาย พุดจาระรานชาวบ้าน ปรับไหมชาวบ้าน ทำเช่นนี้อยู่เรื่อย ทำให้เมืองต่าง ๆ ทนไม่ไหว บรรดาเมืองต่าง ๆ เช่น เมืองกึ่ง ลายข้า เมืองนาย เชียงตอง เมืองสุ เมืองจางตอนใต้ทั้งหมด จัดทัพขึ้นมาฆ่าสหายหลวงตายที่บ้านเก่านามล แล้วไปรบกับสิ่งเครือเมือง

ซึ่งอยู่ทิศเหนือของน้ำป่าง ดอยเวียง นาจาน น้ำป่าตึง ดอยกลาง ปางกุน ป่ากุน หลวง ต้ายาง เหล่านี้ถูกเผาเสียหายหมด เป็นอันว่าเมืองเวียงมลเสียหายและตัวเมี้ยวห่วนเยลจ่อถื่นกับสิ่งเครื่องเมืองก็ถูกฆ่าตาย

กองทัพเมืองตอนใต้ทั้งหมดที่มารบกับเมี้ยวห่วนเยลจ่อถื่นจึงพากันข้ามแม่น้ำคงไปทางเมืองปูเมืองเปียง⁴²

พม่านำไทไปรุกรานเมืองไทย

ค.ศ.1781 นายพลมหาชัยมังฆ้องแห่งกองทัพพม่าที่เมืองนาย จัดทัพพม่ากับทัพไท 8 เจ้าฟ้า ข้ามแม่น้ำคงไปรบเชียงใหม่ มีหนังสือให้เจ้าฟ้าหลวงแสนหวีจัดทัพตามไป เจ้าหลวงตื่นคำเสื่อห่วยฟ้าจัดทัพ 2,000 คน ตามไปทันนายพลพม่าไปรบเมืองเชียงใหม่⁴³ เลยเข้าไปถึงลำปาง ทัพเมืองอยุธยาขึ้นมารบทัพพม่า พม่าต้านทานทัพเมืองอยุธยาไม่ได้ ถอยมาตั้งรับที่เชียงใหม่ รบกันนาน 1 เดือนกับ 5 วัน ทัพเชียงแสน เชียงราย เชียงตุง เป็นขบถ ทัพพม่าสู้ไม่ได้จึงถอยทัพไปตั้งป้อมที่เวียงเชียงตุง นายพลมหาชัยมังฆ้องให้เจ้าเสื่อห่วยฟ้ากลับไปจัดกำลังทัพมาเพิ่มอีก ค.ศ.1782 เจ้าเสื่อห่วยฟ้าเดินทางกลับมาถึงเมืองขณะที่กำลังเร่งจัดทัพอยู่นั้น คำสั่งของกษัตริย์พม่า (พระเจ้าปะดุงมังตรา) มีมาว่าให้เจ้าหลวงเดินทางไปอังวะ ฉะนั้นเรื่องที่จะจัดทัพให้ไปสมทบนายพลมหาชัยมังฆ้องที่เวียงเชียงตุงนั้น เจ้าเสื่อห่วยฟ้าจึงมอบให้หัวเมืองหนองก่องันได้ก้างบ้านวาว เห่งคอกช้าง เฒ่าเมืองเมืองหนิม อำมาตย์ต้องแบ่งจัดทัพไป⁴⁴ ส่วนตัวเจ้าหลวงเสื่อห่วยฟ้าจัดเครื่องบรรณาการดอกหญ้าเงินดอกหญ้าทองลงไปเฝ้ากษัตริย์พม่า เจ้าหลวงตื่นคำเสื่อห่วยฟ้าได้ติดตามพระเจ้าปะดุงมังตราไปซ่อมแซมหนองเมืองมิลิถานาน 5-6 เดือน แล้วหลังจากนั้นได้ตามไปอยู่ในเวียงอมรปุระนานเช่นกัน รวมเวลาทั้งหมดที่เจ้าหลวงตื่นคำเสื่อห่วยฟ้าอยู่กับกษัตริย์พม่านานปีหนึ่งกับ 2 เดือน กษัตริย์พม่าจึงมอบตำแหน่งให้มีหอหลวง 12 หลังเป็นพื้นเดียว ค.ศ. 1783 เจ้าเสื่อห่วยฟ้ากลับถึงเมือง

เจ้าฟ้ามังเณรกับเมืองแสนหวี

ค.ศ. 1784 สิ่งกลางเมือง ไม่ถูกกับเจ้าฟ้ามังเณร จึงไปรวบรวมเครื่องอุปโภคบริโภคและลูกเมียขึ้นมาพึ่งบุญเจ้าฟ้าหลวงแสนหวี เจ้าฟ้าฯ ก็มอบตำแหน่งให้เป็นสิ่งหลวงเจ้า⁴⁵ ค.ศ.1785 เจ้าฟ้ามังเณรจัดทัพมารุกรานป่าสาตังยาน มังห่อ มังโฮ เมืองฮะ เมืองแสง เสียหายหมด บรรดาก่อนกลางทั้งหมดพากันหนีออกจากเมือง กองทัพเจ้าฟ้ามังเณรเผาบ้านเรือนหมู่บ้านบ้านแดนฝ่ายเย แล้วตั้งป้อมไว้ที่นั่น เจ้าหลวงตื่นคำเสื่อห่วยฟ้าจึงให้พรองเมืองหลวงแสงอยู่เมือง และไปหมังกะหล่า จัดหนุ่มชาวบ้านในเวียงและปริมณฑลจำนวน 700 คนลงไปรบกองทัพมังเณรที่ฝ่ายเย ทัพเมืองมังเณรต้านทานไม่ได้หนีไปตั้งต้นฮุงนากาด

ขณะนั้นเหิงกอนคำกอนได้จัดทัพข้ามแม่น้ำคงไปยึดบ่อฟ้าไปทำลายถึงหัวกิดเวียงปา

อำมาตย์หลวงสิ่งอยู่เมืองและไปหมังกะหล่าข้ามแม่น้ำคงที่ทำข้ามหาดแสงนาฮี ไปทำลายถึงนาพาน เมืองมังเณรเสียหายหมด ชาวบ้านทั้งหลายจึงหนีเข้าเสาหินเสาผา (หนีเข้าไปในป่าในดง)

ค.ศ.1786 ชาวบ้านดอยสะมาย เมืองยาง บ้านจิง เป็นขบถ กองทัพก่อนได้ เมืองกั้ง ลายเข้าไปปราบ พวกขบถจึงหนีออกไปหมู่บ้าน บ้านดอย หัวกุง บ้านยอด บ้านจิง เมืองยาง เหล่านี้ ถูกไฟเผาเสียหายหมด

พม่านำคนไทไปรุกรานเมืองไทยอีก

ค.ศ. 1788 เจ้าหลวงตื่นคำเสื่อห่วยฟ้าได้จัดทัพตามนายพลมหาชัย มังฆ้องแห่งเมืองนายไปรบกับเชียงราย⁴⁶ เชียงแสนถึงกระทั่งเชียงใหม่ เวียงจันทน์ อยู่ธยาส่งกองทัพขึ้นมารบกับพม่า ทัพพม่าทัพไทใหญ่ต้านทานไม่ได้

หนีไปถึงเมืองนาย 8 เจ้าฟ้าก็เดินทางกลับเมืองของตน เลือกว่ายฟ้าเดินทางกลับถึงเมืองในปีนั้น คือ ค.ศ.1788 ครั้นเดือน 4 ขึ้น 4 ค่ำ มีสุริยคราส ทำให้มืดไปทั้งเมือง ปีนั้นเช่นกันชาวบ้านที่ดอยดาวแข็งข้อ เจ้าฟ้าหลวงจึงจัดให้ไปหมั่งกะหล่าขึ้นไปปราบ ค.ศ.1790 ชาวบ้านที่สองแกก็แข็งข้ออีก ค.ศ.1791 ชาวบ้านที่ดอยดาวแข็งข้ออีกครั้งหนึ่ง เจ้าฟ้าหลวงจึงจัดให้ไปหมั่งกะหล่าและไปว่าวอยู่ จัดทัพไปปราบขบถ ขบถดอยดาวและขบถสองแกแพ่ คนของพวกขบถหนีออกไป พวกที่ไปปราบขบถไล่ฆ่าฟันจนถึงน้ำคำ แจ้ลั่น ป่าคำแถบมาหลวง⁴⁷ ทัพที่ยกไปปราบขบถเดินทางกลับมาถึงเมือง ในปีนั้นหอยหลวง 12 หลัง พื้นเดียวของเจ้าหลวงตื่นคำเลือนหายฟ้าที่ก่อสร้างก็เสร็จสมบูรณ์ เลือนหายฟ้าจัดงานฉลองขึ้นหอยใหม่

ค.ศ.1794 ชาวกะฉิ่นแย่งทำไร่ทำนาที่เมืองป้อ เมืองโก ชาวบ้านทั้งหลายจึงลงมากลุมเจ้าฟ้าหลวง เจ้าฟ้าหลวงจึงจัดให้ไปหมั่งกล่า สิงดาเมืองคำเดินทางไปทางเมืองแสงแล้วไปรบกับชาวกะฉิ่นที่เมืองป้อเมืองโก พวกกะฉิ่นสู้ไม่ได้ หลังจากปราบกะฉิ่นแล้วก็เดินทางกลับคืนเมืองในปีนั้น

พระอุปราช⁴⁸ ซึ่งจัดทัพอยู่ที่เชียงรุ่ง ถูกทัพเชียงใหม่ เชียงแสนยกมาตี พระอุปราชต้านทานไม่ได้จึงหนีไปอยู่ที่เชียงตุง ทัพเชียงใหม่เชียงแสนไล่ตามมาข้ามแม่น้ำที่ท่าข้ามท่าหลวงเมืองแดน ทำลายเมืองแดนเสียหายหมด นายพลมหาชัยมังฆ้องจัดทัพพม่าทัพไทและทัพ 8 เจ้าฟ้าไปรบกับทัพเชียงใหม่ แต่สู้เชียงใหม่ไม่ได้ หนีกลับมาถึงเมืองนายแล้วจึงเขียนหนังสือทูลเจ้าฟ้าหลวงแสนหวี ให้จัดทัพลงไปช่วยเมืองนายโดยด่วน เจ้าหลวงตื่นคำเลือนหายฟ้าก็จัดทัพลงถึงเมืองนาย นายพลฯ จึงเอาทัพ 8 เจ้าฟ้ามอบให้ไปช่วยที่กองทัพเชียงตุง เวลาเดียวกันนั้นเจ้าฟ้าหลวงสืบสองพันนามหาชนนั้นจัดทัพมารบกับกองทัพเชียงตุง แต่สู้ไม่ได้จึงยกทัพกลับ เจ้าหลวงตื่นคำเลือนหายฟ้าตามไปรบมหาชนนั้นจับได้ทัพของมหาชนนั้น 80 นาย แล้วนำไปมอบให้ยเห็นห้วยทัพเชียงตุง⁴⁹

ค.ศ.1795 กองทัพเชียงใหม่ เชียงแสน ล้านช้าง อยุธา ขึ้นมารบเมือง ป้อก เมืองกา เจ้าฟ้าหลวงแสนหวีจัดทัพไปทัพหนึ่ง นายพลยเห่นห่วนทัพหนึ่ง นายพลมหาชัยมังฆ้องทัพหนึ่ง รวมกันไปรบกับกองทัพเมืองวันออกจนมีชัยแล้ว ตามไปรบถึงกระทั่งเมืองพยาก เวียงจันทน์ (ริมน้ำโขง) ตั้งป้อมอยู่ริมน้ำแม่โขง ขอเครื่องบรรณาการจากเมืองเวียงจันทน์ได้ แล้วก็กลับมาที่เชียงตุงนำมามอบให้ พระมหาอุปราชานำไปถวายกษัตริย์พม่า เจ้าหลวงตื่นคำเสื่อหว่ายฟ้าตาม มหาชัยมังฆ้องไปถึงเมืองนาย แล้วจึงเดินทางกลับ

เจ้าหลวงตื่นคำเสื่อหว่ายฟ้าเจ้าเมืองแสนหวีหลวงมีโอรส 7 องค์ ธิดา 8 องค์ โอรส คือ 1.ขุนแสงเรือง (เป็นลูกนางเมืองย่องหว่ายที่ตามขึ้นมา) 2.ขุนแสงคำขอด (เป็นลูกนางหน่ออยู่เมืองเย็น) 3.ขุนหน่อเมือง (เป็นลูกนางเชียงแสน) 4.ขุนคำแดง (เป็นลูกนางจุมหาญฟ้ามิ่งผมเมือง) 5.ขุนแสงคำปาก (ลูกนางทอนลา) 6.ขุนแสงคำหนั้น (ลูกนางกอย) 7.ขุนแสงหน่อฟ้า (ลูกนางเชียงแสน)

ธิดาคือ 1.นางแสนจันดา (ลูกนางจุมหาญฟ้ามิ่งผมเมือง) 2.นางแสงจันดี (ลูกนางจุมหาญฟ้ามิ่งผมเมือง) 3.นางเย่คำ (ลูกนางเมืองย่องหว่ายที่ตามขึ้นมา) 4.นางแสงยิง (ลูกนางเชียงแสน) 5.นางแสงไทย (ลูกนางหว่างแจ้) 6.นางแสงมอน (ลูกนางหว่างแจ้) 7.นางแสงก้อน (ลูกนางหว่างแจ้) 8.นางแสงอุ่น (ลูกนางเชียงแสน)

เจ้าหลวงตื่นคำเสื่อหว่ายฟ้าครองเมือง 24 ปี เมื่อ ค.ศ. 1801 ก็สิ้นพระชนม์⁵⁰

เสื่อก่อฟ้า ค.ศ.1801-1815

ค.ศ.1801 หลังจากเจ้าหลวงตื่นคำเสื่อหว่ายฟ้าสิ้นพระชนม์ ขุนแสงเรือง โอรสองค์โตขึ้นครองราชย์และมีนามการครองราชย์ว่าเจ้าหลวงตื่นคำเสื่อก่อฟ้าและ

ยกน้องหญิงของท่านนางแสงจันดีเป็นตือจุ่ม (มเหสี) นามว่านางหาญฟ้าจุ่มแสงเมือง เข้าพิธีอภิเษกและขึ้นครองเมืองพร้อมกัน หลังจากนั้นเจ้าหลวงตีนคำเสือก่อฟ้ายกน้องหญิงของท่านซึ่งมาจากเมืองย่องห้วยด้วยกันที่ชื่อนางเย่คำถวายกษัตริย์พม่า และยกนางแสงจันตาให้รัชทายาทเมืองพม่า นางแสงอุ้นยกให้เจ้าปะคาน

กองทัพเมืองวันออกมารุกราน

ค.ศ.1805 ขุนเมืองวันออก เวียงจันทน์ เชียงใหม่ เชียงราย พายัก มังเลิน สิบสองพันนา ร่วมกันจัดกองทัพขึ้นมามีลายนเมืองบ่อก เมืองกา แล้วไปรบกับกองทัพเชียงตุง ขณะที่รบกันอยู่นั้น เจ้าฟ้าเชียงตุงและเสนาอำมาตย์ทั้งหลายจัดเอาทรัพย์สินมีค่าในครัวเรือน พร้อมข้าวของเครื่องอุปโภคบริโภค หนีไปทางสิบสองพันนา แล้ววกไปทางเวียงจันทน์

ในขณะนั้นเนื่องจากกองทัพพม่าที่เมืองนายให้นายพลมหาชัยมังฆ้องไปเชียงตุง เจ้าหลวงตีนคำเสือก่อฟ้าก็ได้จัดกองทัพขึ้นไปเชียงตุงด้วย เมื่อทัพเมืองวันออกไปรบกับเชียงตุง กองทัพไทกับพม่าจึงร่วมกันต้านทานไว้ ทำให้ทัพเมืองวันออกถอยหนีไป ข้างฝ่ายทัพพม่าทัพไทไล่ตามไปถึงเมืองโตน เมืองสาต เชียงใหม่ ขณะนั้นกองทัพเมืองล้านช้างและอยุธยามาต้านทานไว้ ทำให้ทัพพม่าทัพไทถอยหนีกลับไปเชียงตุง

ต่อจากนั้นไม่นาน เจ้าหลวงตีนคำเสือก่อฟ้าตามนายพลมหาชัยมังฆ้องไปถึงเมืองนาย กษัตริย์พม่าจัดให้หุ่นหลวงมังจืชากต่อเสไปประจำกองทัพพม่าที่เมืองนาย ส่วนนายพลมหาชัยมังฆ้องนั้นให้ลงไปอังวะ เจ้าหลวงตีนคำเสือก่อฟ้าก็เดินทางกลับเมืองแสนหวี

เวลานั้นพ่อค้าชาวจีนชื่อ ลาวมา ลาวจาง ลาวซื่อ ลาวย่าง ลาวลู่ นำคน 3,000 ลงมาเมืองไท่ ข้ามท่าข้ามที่กุนหลวงกลางเมืองแล้วเดินทางไปถึงหมู่บ้านบ้านแจ็กลือ เวลานั้นเจ้าฟ้าเจ้าคกนามว่า คำปัญญา ใช้คนของท่านคือขุนแสงแก้วคำหุบิด และไปปัญญาหาญหัวเกตุ เดินทางขึ้นมาทางเมืองหนองกอนได้ คนของเจ้าฟ้าเจ้าคกเข้าปล้นพ่อค้าจีนที่กาสิอ พ่อค้าชาวจีนเสียหายมากมาย เจ้าหลวงเสือกอฟ้าไม่ให้คดีปล้นนี้รู้ไปถึงกษัตริย์พม่า จึงให้คนไปสะสางและชดใช้เงินให้พ่อค้าจีน 700 จ้อย พวกจีนจึงยอมยุติเรื่อง

กองทัพเมืองวันออกมอล้อมกองทัพไท่กองทัพพม่า

ค.ศ.1807 เองแซ่หฺว่นไปหม่องมาและไปมหาเหนือเมียวยกกองทัพขึ้นมาทางล่อจอกถึงเมืองออกด ข้ามแม่น้ำคงที่ท่าแสนยอดแสนมองเดินทางไปถึงเชียงตุง ขณะนั้นกองทัพเมืองวันออกมารบกับเชียงตุง จึงทำหนังสือถึงหฺว่นหลวงมังจี ซากต่อเส ผู้คุมกองทัพพม่าที่เมืองนาย หฺว่นหลวงจึงจัดกองทัพ 8 เจ้าฟ้าตั้งแต่เมืองมิด เมืองดง บ้านหม้อ หัวเกี้ยว พวกกันข้ามแม่น้ำคงไป ข้างฝ่ายเมืองแสนหวีจัดให้กิงหลวงสิ่งดินคำ สิ่งอุเมืองเปียงและสิ่งเตงจัดทัพข้ามแม่น้ำคงไปถึงเชียงตุง ร่วมกันไปรบกองทัพเมืองวันออก รบกันไปนานเข้าสู่สุดท้ายทัพเมืองวันออกถอยไป

กิงหลวงสิ่งดินคำนำทัพจำนวน 1,000 คน พร้อมด้วยกองทัพของไปมหาเหนือเมียวอีกทัพหนึ่งเผ่าเมืองเชียงตุงไว้ สิ่งอุเมืองเปียงนำกำลังจำนวน 1,000 ขึ้นไปตั้งมั่นอยู่ที่ท่าข้ามเมืองออก เองแซ่หฺว่นไปหม่องมาและน้องชายของเขาตั้งมั่นที่ท่าข้ามแสนยอดแสนมอง

เนื่องจากกิงหลวงสิ่งดินคำมีเสื้อผ้าและอาวุธยุทโธปกรณ์น้อยมาก จึงเดินทางไปหาหฺว่นหลวงซากต่อเสที่เมืองนาย ซึ่งก็ได้รับปันของทุกสิ่งทุกอย่างที่

ต้องการ แต่คิงหลวงสิ่งดังคำไม่ได้เดินทางกลับไปที่ยังคง เนื่องจากได้รับคำสั่งของหุ่หลวงที่เมืองนาย ให้ไปรักษาการณ์ที่ล่าเหย่ สายเมือง ตำมอน มังเลน ทั้งทิศตะวันออกและทิศตะวันตกของแม่น้ำคง ต่อจากนั้นไม่นาน เองเซ่หุ่ไปหม่อมมาและน้องชายก็จัดกำลังแอบหนีไป ไปมหาเหน่เมียวก็จัดทัพหนีออกจากเชียงตุงเช่นเดียวกัน ข้ามที่ท่าข้ามนาเดื่อ ถึงกาลีแล้วเดินทางต่อไปเชียงลม ข้ามแม่น้ำปางไปถึงทรายขาวแล้วเดินทางออกไปทางม้าหล่าง นาดี ไปสู่หัวหนองแมงจ่อ แล้วเดินทางไปทางทิศเหนือของลายข้า ซึ่งอยู่ทางทิศใต้เมืองกึ่ง

เรื่องที่พวกเขาแอบหนีนี้ หุ่หลวงกองทัพมาเมืองนายได้ทราบข่าว จึงจัดทัพ 8 เจ้าฟ้า ทัพเมืองมิด เมืองคง บ้านหม้อ หัวเกี้ยว ซึ่งเป็นพวกที่ตั้งมั่นอยู่ที่ท่าข้ามแม่น้ำคง กับคิงหลวงสิ่งดังคำ ลงไปแวด (ยกทัพไปล้อม) รบกับไปมหาเหน่เมียวถึงเมืองล่อจอก กองทัพมหาเหน่เมียวแตกไป ตัวไปมหาเหน่เมียวหนีเข้าเมืองพม่า หลังจากนั้นทัพเจ้าฟ้าทั้งหลายจึงเดินทางไปที่เมืองนาย นายพลพม่าซึ่งเรียกว่าหุ่หลวง ก็อนุญาตให้กลับบ้านกลับเมืองได้

ขุนสิบสองพันนาเข้าเฝ้าพระเจ้ามังตรา

ขณะที่ทัพเมืองวันออกกับทัพพม่าทัพไทกำลังรบกันอยู่นั้น อำมาตย์หลวงสิบสองพันนา พยาก เมืองเลนปรึกษาหารือกันจัดเตรียมเครื่องบรรณาการเดินทางมาทางเมืองแลม เมืองง่า ปางซาง ถึงเมืองออก ขึ้นมาถึงเจ้าหลวงเสือก่อฟ้าเมืองแสนหวี แล้วทูลว่า เจ้าฟ้าหลวงเมืองสิบสองพันนา มหาชนนั้น ขอเคารพนอบน้อม จัดเครื่องบรรณาการให้ข้าพเจ้า ผู้เป็นอำมาตย์สิบสองพันนา นามว่า "สามแปงหนี" มาพึ่งเจ้าฟ้าหลวงแสนหวี เพื่อให้นำไปเฝ้ากษัตริย์พม่า ว่าดังนี้ เจ้าเสือก่อฟ้าจึงนำอำมาตย์สามแปงหนีลงไปเมืองอังวะ

หลังจากเจ้าฟ้าหลวงออกจากเมืองแล้ว พ่อค้าชาวจีนที่ซื้อลาวลีลาว่างเป็นหัวหน้านำขบวนม้าล่อ 3,500 ตัว ลงมาข้ามที่ทำข้ามกึ่งหลวงแล้วเดินทางไปทางเมืองหอยและเมืองแฮด ข้างฝ่ายเมืองแสนหรีจึงจัดกำลังคน 500 ลงไปส่งพ่อค้าจีนให้พ้นเขตแดน โดยไปส่งถึงหนองควาย ขณะนั้นหัวหน้าโจรคือไปปัญหาหาญหัวกับโป้แสงแก้วคำหุบิต พวกเขามีจำนวน 300 - 400 คน ปล้นพ่อค้าจีนที่หนองควาย ทำให้ขบวนม้าล่อจำนวน 3,500 ตัวของพ่อค้าชาวจีนเสียหายหมด

ขณะที่เจ้าหลวงตื่นคำเสือก่อฟ้าอำมาตย์หลวงเมืองสิบสองพันทลงไปถึงเมืองอังวะเพื่อนำเครื่องบรรณาการไปถวายกษัตริย์พม่าและยังพักอยู่ในเมืองอังวะนั้น ไม่นานเท่าใดพ่อค้าชาวจีน ลาวลีและลาวย่างก็ลงไปทูลกษัตริย์พม่าเล่าเรื่องที่โจรปล้นพวกเขาที่หนองควาย แล้วรอฟังผลอยู่ที่เมืองพม่า ในขณะที่เดียวกันนั้น จิตแกหม่องป้าเลแห่ง แม่ทัพพม่าเมืองนายก็ลงไปทูลกษัตริย์พม่าว่า จนกระทั่งบัดนี้ ท้าพเชียงใหม่ เชียงแสน ล้านช้าง เมืองไทย ก็ยังมารบที่เชียงตุงอยู่ ที่อำมาตย์สิบสองพันท้นำเครื่องบรรณาการมานี้ ไม่ถูกต้อง คงเป็นอุบายเจ้าเมืองแสนหรี กษัตริย์พม่าจึงมีคำสั่งว่า เครื่องบรรณาการของพวกท่าน ให้เป็นของส่วนรวมเสีย ตัวเขา 2 คนนี้ก็จงเอาใส่คุกไว้ เดือน 5 ขึ้น 2 ค่ำ เจ้าหลวงเสือก่อฟ้าและอำมาตย์สามแปงหนีถูกจับขังอยู่ในพม่า ส่วนชาวบ้านที่ตามไปนั้น เสนาอำมาตย์พม่าจับแยกย้ายขังไว้

กรณีโจรปล้นพ่อค้าชาวจีนที่หนองควายนั้น กษัตริย์พม่าจัดให้ปิ่นหวุ่น จัดกองทัพ 3,000 ขึ้นมาทางล่อจอก มาทางลายช้า ไปทางเมืองกึ่ง น้ำล้นเมืองเครือ ถึงปางเซาะเมืองห้วย ปิ่นหวุ่นให้คนนำหนังสือไปเชิญจิตแกเยของเตหว่า ฟ้าขุนคำแดง พรองเมืองหลวงสิ่งเครือเมือง วรีต่อคำมอนเมือง อำมาตย์สิ่งกางแจ้ ทั้งหมดนี้ให้มากับคนถือหนังสือ พวกเขาพากันเดินทางมาถึงปางเซาะเมืองห้วย พวกเขาถูกซักถามและรับทราบจากปิ่นหวุ่นว่า เรื่องทรัพย์สินของ

พ่อค้าชาวจีนซึ่งถูกปล้นที่หนองควายนั่น กษัตริย์พม่ามีคำสั่งให้เมืองแสนหวี
ชดใช้ครบถ้วน จึงให้คนไปเรียกเผ่าเมืองหนองพะอะ หนองบอนมาพบ เมื่อมาถึง
ก็จับใส่คุก แล้วหลังจากนั้นจึงไปจับจิตแก่เย่ของเตหว่า ฟ้าซุนคำแดง สิ่งเครือ
เมือง วรืต่อคำมอนเมืองใส่คุกอีก ปิ่ย่นหฺวุ่นให้แสนหวีแบ่งสัดส่วนกันชดใช้ตาม
เขตต่าง ๆ ดังนี้

หัวควายผาแต โกก้าง กุณหलगกลางเมือง เมืองแฮด เมืองหยอ ล่า
เสี้ยว แอกลาย ปริมณฑลเมือง รวมทั้งผู้ครองเวียง หัวเหิง เผ่าเมือง กินเมือง
เป็นจำนวน 550 จ้อย และหนองบอน หนองควาย หนองพะอะจัดเงินชดใช้
จำนวน 300 จ้อย รวมเป็น 850 จ้อย

หัวหน้าโจรไปบัญชาหาญหัวเกตุก็ถูกจับ แต่ไปแสงแก้วคำหูปิดหนี
ออกไปทางนาบอน กาลือ เนื่องจากมีโรคประจำตัวจึงไปตายที่นาบอน คนของ
ปิ่ย่นหฺวุ่นไล่ตามไป เห็นแต่ศพของคำหูปิด จึงตัดหัวหน้าไปให้ปิ่ย่นหฺวุ่น ปิ่ย่นหฺวุ่น
จึงปล่อยจิตแก่เย่ของเตหว่าพร้อมกับซุนคำแดงและคนรับใช้ทั้งหมด ให้กลับไป
บ้านเมืองของตน ส่วนตัวไปบัญชาหาญหัวเกตุนั้น ปิ่ย่นหฺวุ่นนำตัวไปที่ป้อม
เมืองนายเพื่อซักถาม จึงรับสารภาพว่า ที่ปล้นจิ้นครั้งนี้ไม่ใช่ข้าพเจ้าคนเดียว
คนหมู่บ้านตันฮุง นากาด หนองคำ ต้าวินนอง เมืองแฮด ฝ่ายตัน ลากยาย หัวม้า
แสงซิ่น ไปอ้อม ไปก่อนแสง ไปลาวกว้างก็รวมด้วย ของที่ปล้นได้มานี้ พวกข้าพเจ้า
ได้ให้ส่วนแบ่งกับไปคำกึ่งเมือง ไปแสงแก้วคำเมืองแฮด ไปสิ่งเมืองหยอ โดย
พวกเขาเหล่านี้ได้ส่วนแบ่งเป็นเงินคนละ 5 จ้อย ทองคำชิ้นหนึ่ง รวมกับผ้าด้วย
เจ้าปิ่ย่นหฺวุ่นจึงว่า “มึงพูดตรง ๆ เช่นนี้ดีแล้ว กูจะปล่อยมึงเป็นอิสระ”

สถานการณ์ในเมืองอังวะ พระเจ้าพม่าปล่อยตัวเจ้าฟ้าแสนหวีให้กลับ
บ้านเมือง แต่ส่วนอำมาตย์สามแบ่งหนีให้อยู่ในคุกต่อไป

ค.ศ.1808 ขณะที่เจ้าฟ้าทั้งหลายไปเสวยภาชีที่ป้อมพม่าที่เมืองนายนัน เจ้าหลวงตื่นคำเสือก่อฟ้าก็ได้ร่วมเดินทางไปด้วย ภาชีต่าง ๆ นั้นเจ้าหลวงฯ ได้เสียให้พม่าเป็นจำนวนเงิน 170,000 จ้าต จนครบจึงเดินทางกลับเมือง

ขณะที่เจ้าหลวงเสือก่อฟ้าออกเดินทางไปในั้น ในเมืองก็มีเหตุการณ์เกิดขึ้นคือศรีราชาสงครามต์ โมกองห่วนกับส่วยหล่านไปจัดทัพจำนวน 5,000 ไปถึงเมืองออก ข้างฝ่ายนายพลเยของจิตู้กับจิตักส่วยต้องแล้ดวอยจ้อ จัดทัพจำนวน 5,000 เช่นกันไปเมืองแสนหวิ นายพลเยของจิตู้สั่งให้จิตักส่วยต้องแล้ดวอยจ้อพักอยู่ที่แสนหวิ ตัวเขายกทัพกลับบ้าน

หลังจากที่เจ้าฟ้าหลวงมาถึงเมืองแล้ว ท่านจึงกล่าวว่าเรื่องที่เกิดขึ้นนั้นเนื่องจากไปคำกึ่งเมืองกับน้องชายของเขาที่ชื่อโปแสงแก้วคำร่วมมือกันปล้นพ่อค้าชาวจีน โทษของมันจึงไปบังเกิดกับคนทั้งเมืองมากมายถึงขนาดนี้ สมควรที่จะต้องจับคนทั้งสองนี้มา แล้วจึงจัดคนไปจับ แต่จับได้มาเฉพาะโปคำกึ่งเมืองเมืองแฮดเท่านั้น จึงเอาใส่คุกไว้ ส่วนน้องชายของเขาที่ชื่อโปแสงแก้วคำหนีไปซ่อนอยู่ที่จ๊อกจลามนาจ๊อกเชิงเขาตอยเลง เจ้าฟ้าหลวงจึงกล่าวว่า นำตัวโปคำกึ่งเมืองเมืองแฮดมาคนเดียวเช่นนี้ไม่ได้ผล สมควรให้เขาไปตามหาน้องชายของเขาคืนมา พวกเขาออกเดินทางไป ระหว่างทางโปคำกึ่งเมืองเมืองแฮดหนีรอดไปหาน้องชายของเขาโปแสงแก้วคำ ซึ่งอยู่ที่จลามนาจ๊อกไปร่วมกันจัดกำลังคนไว้ที่ตอยไก่แอก เมืองแฮด บ้านเปียง มารูกรานเมืองยาง ฮ้านใต้ เอ็งม้า สามหมู่ บ้านเหล่านี้เสียหายหมด แล้วเลยลงไปทำลายถึงหนองลองห้วย้า เห่งสา่งยอนเมืองไทยก็ไปฝึกฝึกับฝ่ายโจรไปรุกรานบ้านจ้าง เมืองจิต หั่วตี้ เหล่านี้เสียหายชาวบ้านต่างหนีออกจากเมือง

เจ้าฟ้าแสนหวิได้ทราบข่าวนี้ จึงจัดให้ไปดามคำ โปแสงเครือเมือง นำกำลังคนจำนวน 350 ลงไปห้ามปรามทัพฝ่ายโปคำกึ่งเมือง ขออย่าให้มายุ่ง

จงหยุดเสีย ว่าดังนี้ แต่พวกเขาไม่ฟัง พวกเขามาล้อมโป้ดาบคำ โป้ดาบคำสู้ไม่ได้ ถอยกลับ เจ้าฟ้าจึงจัดให้คำเมืองแสงและจิดแกโห่งต้องจี้ตุนำหนังสือไปถึงกองทัพพม่าที่เมืองนาย นายพลพม้ามหาสุระหม่องปะแล จึงให้โก่ต๊ับแยเปียนจ่อต้องไปสุระแยถิ่น ไปสละปิงต่อจาและทัพ 8 เจ้าฟ้าที่เป็นทัพพม่าทัพไทใหญ่จำนวน 2,000 คน ขึ้นมาถึงเมืองหนอง จัดเอาทัพตอนใต้ 1,000 เศษ ขึ้นมาทางกาสิอมาถึงเมืองแสด ขณะนั้นทัพฝ่ายโป้คำกึ่งเมือง ซึ่งมีชื่อว่าไปย้อ่อน ไปยักยาย แสงเมืองกวาง แก่แสงฮอง ไปย้อ่อน นำกำลังคนจำนวน 500 มาต้านทาน รบกันที่นาบอน ไปต๊ับแยเปียนจ่อที่เป็นฝ่ายพม่าฝ่ายแพ่ถอยร่นขึ้นไปถึงเวียงสบปาง

เจ้าฟ้าจึงจัดให้จิดแกส่วยต้องแล้ดวอยจ่อ ขุนคำแดง สิ่งเครือเมือง นำกำลังจำนวน 1,500 คน ไปกับไปต๊ับแยเปียนจ่อ ลงไปถึงท่าหยาว ศึกฝ่ายโป้คำกึ่งเมืองได้ทราบข่าวจึงพากันหนีออกจากเมืองแสด ทัพจิดแกส่วยต้องแล้ดวอยจ่อตามไปรบที่กุณา สู้รบกัน ไปเมืองยางตาย ณ ที่รบนั้น ทัพโป้เมืองแสดถอยหนีไป ทัพของฝ่ายจิดแกส่วยต้องแล้ดวอยจ่อตามไปรบถึงแจ้ป่องนางาง แล้วไปตั้งป้อมไว้ที่ดอนปลวก หางมี แล้วออกไปรบเมืองตอม บ้านกาด เมืองปาด หัวยา หย่องลอก หนองหลวง ตีได้เมืองเหล่านี้ทั้งหมด

ชาวบ้านขบถขุนพม่าขุนไท

จิดแกส่วยต้องแล้ดวอยจ่อและขุนคำแดงนำกำลัง 500 ลงไปรบกับเหิงสา่งยอน ขณะแล้วเดินทางไปทางน้ำตุง นาป่า่ง พวกโป้คำกึ่งเมืองออกมาจากจลามมาต้านทานไว้ แต่สู้จิดแกส่วยต้องฯ ไม่ได้ พวกเขาจึงหนีเข้าจลามไป ฝ่ายพม่าก็ตามไปรบที่จลามอีก โป้คำกึ่งเมืองหนีเข้าไปในเขตสี่ป้อ ทัพแสนหวีเดินทางกลับเมืองแสนหวี

ค.ศ. 1810 นายพลพม่าซื้อโป้ต๊ับแยเปียนจ่อเดินทางไปที่เมืองนาย นายพลพม่าจึงจัดให้จิดแกหม่องซิดแมงและจิดแกหม่องอจิดทัพไปสี่ป้อได้รับกับไปคำกึ่งเมืองในเมืองสี่ป้อ แนวศึกกว้างขวางตั้งแต่สมุส่าย ล้อกจอก กาลาย ไปคำกึ่งเมืองจัดทัพขึ้นมาทางห้วยยา เมืองปาด ต้างยาน ยกเข้าไปในเขตเมืองเลน ตามไปรบกับจิดแกโป้ต๊องหฺวุ่นที่เมืองออด แต่สู้ทัพจิดแกโป้ต๊องหฺวุ่นไม่ได้จึงถอยออกไป เผาบ้านนามลนาจาน เชียงเดือน คอกช้าง ห้าบ้าน หินถุน เมืองบ้านจาด ดอยซาง เมืองนาง หินแฮ เมืองยายเสียหายหมด ไปย้อ่อนทัพข้างฝ่ายไทจิด กำลังทหารลงไปรบทางทิศตะวันตกที่แสงแก้ว เมืองเครือ น้ำลัน นาเปง ถึงกระทั้งล้อกจอก แล้วต่อไปทางทิศใต้ไปที่เมืองนาย ที่เมืองนายนี้นายทหารพม่าคือโป้ต๊ับแยเปียนจ่อนำกำลังพลจำนวน 1,000 ตันทาน จับได้ไปย้อ่อน ส่วนลูกทัพทั้งหลายหนีออกจากเมืองไป

จิดแกโป้ต๊ับแยเปียนจ่อ ไปสลาบิงต่อจา จิดแกหม่องออ นำทหาร 1,000 มาตั้งป้อมที่เมืองกึ่ง แล้วออกมารบกับไปคำกึ่งเมืองที่หินแฮเมืองยาย ตึกเมืองแฮดพ่ายแพ้ กองทัพพม่าไล่ตามไปถึงหมู่บ้านนาจานนามล นาหลวงแจฮี้ แล้วตั้งป้อมอยู่ที่บ้านวาบ ขณะนั้นนายพลพม่าที่เมืองนายให้คนมาเชิญหัวหน้าญไปคำกึ่งเมือง ไปแสงแก้วคำ ไปปางสาที่น้ำป้อ เมืองเลน ให้ทั้งหมดเดินทางไปเมืองนาย (ขณะนั้น ค.ศ.1811) นายพลพม่ากล่าวว่า “หัวหน้าญไปคำกึ่งเมืองเอย ข้าพเจ้าปล่อยให้พวกท่านปลอดภัยทุกคน จงกลับไปปรับปรุงบ้านเมืองของท่านเถิด” พวกเขาก็เดินทางกลับคืนบ้านเมือง

ค.ศ.1812 เดือน 8 ขึ้น 10 ค่ำ ทัพเมืองสิบสองพินนา เมืองโตน เมืองสาต เจ้าฟ้าหลวงมหาชนันจัดกำลังทัพไปรบกับเชียงตุง ขณะนั้นที่เชียงตุงมีจิดมหาเหนเมียวมังแยจ่อเป็นผู้ดูแลเมืองเชียงตุง เขาจึงรายงานไปที่นายพลพม่ามหาสุระหม่องปะแลที่เมืองนาย มหาสุระหม่องปะแลจึงจัดทัพ 8 เจ้าฟ้าขึ้นมาช่วย กองทัพพม่าที่เชียงตุง เวลาเดียวกันนั้นนายพลพม่าที่เมืองนายได้เขียนหนังสือไป

ที่แสนหวี ทูลเจ้าหลวงดินคำเสือก่อฟ้า เจ้าหลวงเสือก่อฟ้าจึงจัดทัพจำนวน 2,000 ออกจากเมืองเมื่อเดือน 9 ขึ้น 3 ค่ำ เดือน 9 แรม 3 ค่ำ ถึงเมืองออกแล้วพักอยู่ เจ้าฟ้าทั้งหลายทุก ๆ เมืองจัดทัพข้ามแม่น้ำคงไปถึงเชียงตุง เพื่อรบกับทัพสิบสองพันนา เมืองโถ้น เมืองสาต ทัพสิบสองพันนา เมืองโถ้น เมืองสาตพ่ายแพ้ไป

ในเมืองเกิดเรื่องยุ่ง เด็กหนุ่มพินหอ (เยาชนคิดขบถ)

หลังจากสงครามสงบลง ทัพเมืองแสนหวีจำนวน 1,000 พร้อมกับทัพ 8 เจ้าฟ้ายังคงพักอยู่ที่เชียงตุง เจ้าฟ้าหลวงแสนหวีนำทัพจำนวน 1,000 ข้ามแม่น้ำคงมาถึงเมืองออก ขณะนั้นหนังสือของนายพลพม่าที่เมืองนายมีมาถึงความว่า ชาวบ้านเมืองเชียงตุงหนีออกจากเมืองกันหมด ไม่มีคนทำไร่นา ขอให้เจ้าฟ้าหลวงแสนหวีจัดคนเมืองหนองกอนได้ เกษีเมืองสุ เมืองจาง เมืองเลน พวกที่ไม่มีไร่นา ให้ไปทำนาที่เชียงตุง เจ้าหลวงเสือก่อฟ้าก็ทำตามและพักอยู่ที่กองทัพพม่าที่เมืองออก

ในขณะที่เจ้าฟ้าหลวงแสนหวียังค้างอยู่ในกองทัพพม่าที่เมืองออก เมื่อเดือน 4 ขึ้น 4 ค่ำ หัวหาญอาย่องได้นำคนสนิทจำนวนหนึ่งแอบขึ้นมาถึงในเวียง ชักชวนชาวบ้านให้ตามไปตั้งป้อมอยู่ที่แจ้ อู่ หัวหาญอาย่องกลับไปในเวียง จุดไฟเผาบ้านช่องทางหอเสียหายหมด เจ้าฟ้าหลวงได้ยื่นข่าวจึงจัดให้โปแสงแก้วคำเมืองแฮด พรองเมืองสั่งอู่เมืองคำ หัวเหิงกวางใสเมืองหนอง เฒ่าเมืองอ่อนหนองขอมนำกำลังจำนวน 1,000 เศษ ขึ้นมารบกับโปอาย่อง โปอาย่องสู้ไม่ได้หนีไปที่แจ้ โปแสงแก้วคำไล่ตามไปรบกันที่ไม้สูงน้ำเหมีน โปอาย่องพ่ายแพ้หนีเข้าไปในเขตของชาวกะฉิ่นในเขตเปาซาน

เดือน 4 แรม 10 ค่ำ เจ้าฟ้าออกจากเมืองอด คืบกลับมาเมืองแสนหรี

เดือน 8 ขึ้น 6 ค่ำ ไปอ้ายอ่องชวนชาวกะฉิ่นมาทำลายเมืองจี เมืองถ้ำ เมืองขา เมืองดีเมืองเงิน น้ำเตา เชียงยาง ตีม้า หัวแพดเสียหายหมด แล้วมาตั้ง ป้อมอยู่ที่บ่อหาญ เจ้าฟ้าแสนหรีจึงให้ไปแสงด่านเมืองนำทัพ ๆ หนึ่งไปรบกับไป อ้ายอ่อง ไปอ้ายอ่องยกทัพมาต้านทาน รบกันที่บ้านปก คืบเจ้าฟ้าต้านทานไม่ได้ จึงยกกำลังทหารหนี ทัพไปอ้ายอ่องไล่ตามมา เจ้าฟ้าหลวงแสนหรีจึงรวบรวม ชาวบ้านและทรัพย์สินเครื่องใช้ภายในหอ ย้ายลงไปอยู่ที่ล่าเสี้ยวแล้วส่งคนไป แจ้งข่าวกับนายพลพม่าที่เมืองนาย ขณะนั้นไปอ้ายอ่องไล่ตามไปถึงเวียงข้าวสาร เจ้าฟ้าฯ จัดทัพต้านทานไปอ้ายอ่อง ไปอ้ายอ่องต้านทานไม่ได้จึงหนี เจ้าฟ้าฯ ยก ทัพไล่ไปถึงเวียงสบปาง ไปอ้ายอ่องหนีออกไปทางมังกะมังโก

เจ้าฟ้าแสนหรีจัดให้คนไปรายงานนายพลพม่าเรื่องความยุ่งยากของแสน หรีในขณะนั้น นายพลพม่าจึงให้จัดแกหม่องแต๊ดโตและเจ้าฟ้าลายช้างจัดทัพ จำนวน 3,000 ขึ้นไปเมืองแสนหรี จัดแกหม่องแต๊ดโตให้คนไปเชิญลามเมือง แสง เมืองแฮด และเผ่าเมืองเผ่าแสงให้มาเมืองแสนหรี เมื่อมาถึงก็จับฆ่าเสีย

เวลานั้นกษัตริย์พม่าจัดให้จัดแกหลวงนรธายอหฺวันขึ้นมารักษาเมืองก่อน กลาง โดยตั้งป้อมอยู่ที่บ้านจ้าง จัดแกหลวงจำป่านนำกำลังพล 800 ขึ้นมารักษา เมืองหนอง ขณะนั้นคนเดินสารของกษัตริย์พม่านำคำสั่งขึ้นมาทูลเชิญให้เจ้าฟ้า หลวงไปเฝ้า เจ้าฟ้าฯ จึงให้จัดแกหม่องแต๊ดโตรักษาเวียงไว้ เจ้าฟ้าฯ เดินทางมาที่ นายพลพมามหาเห่นเมียวที่กองทัพเมืองนายก่อน ขณะนั้น ค.ศ.1813 เดือน 3 ขึ้น 2 ค่ำ จากเมืองนายเดินทางไปเฝ้ากษัตริย์พม่า เล่าความทุกสิ่ง

หลังจากเจ้าฟ้าฯออกจากเมืองไป ไปคำกึ่งเมืองและไปแสงแก้วคำเมือง แแฮด จัดทัพมารบกับหม่องแต๊ดโต ๆ ต้านทานไม่ได้จึงหนีไป ชาวบ้านทั้งหลายก็

หนีออกจากเมืองจนเป็นเมืองร้าง ข้าราชการไปถึงกษัตริย์พม่าจึงมีคำสั่งว่า ที่ไปเมืองแสดมารบกับหม่องแต้โต แต่ทัพฝ่ายเราจำนวน 3,000 ด้านทานไม่ได้ จนเมืองเสียหายนี้ สาเหตุมาจากใคร ให้ศรีสงครามต๋นย่ายจากเมืองออกไปรักษาเวียงสบปาง แล้วให้หม่องแต้โตกลับพม่า

ค.ศ.1814 เจ้าหลวงตื่นคำเสือก่อฟ้าเดินทางจากเมืองพม่าขึ้นมาทางเมืองหนองย่องห้วย พักอยู่ที่หอย่องห้วยระยะหนึ่ง ได้เข้าพิธีอภิเษกกับลูกหญิงของเจ้าฟ้าย่องห้วยชื่อนางส่วยอิ่ง

ค.ศ.1815 เจ้าหลวงตื่นคำเสือก่อฟ้าออกจากย่องห้วยมาพักที่กองทัพพม่าเมืองนาย เดือน 7 ขึ้น 4 ค่ำ แล้วจึงเดินทางมาที่เมืองหนองกอนใต้ เดือน 10 ขึ้น 4 ค่ำ ประชวรและสิ้นพระชนม์ในเวลาต่อมา⁵¹ (เจ้าหลวงเสือก่อฟ้าส่งน้องหญิงของท่าน นางเย่คำไปถวายกษัตริย์พม่า นางมีลูกชาย 1 คน ชื่อ สโตมินแห่ง)

หลังจากเจ้าหลวงตื่นคำเสือก่อฟ้าสิ้นพระชนม์แล้ว กษัตริย์พม่ามีคำสั่งให้อุปราชสโตมินแห่งเป็นเจ้าเมืองแสนหวีหลวง แต่ยังอยู่ในหอคำพม่า นอกจากนั้นยังให้คนถือหนังสือขึ้นไปหาศรีราชาสงครามต๋นย่ายในมอญวุ่น คำสั่งกษัตริย์พม่ามีว่า “บัดนี้ข้าพเจ้าจัดให้อุปราชสโตมินแห่งเป็นเจ้าเมืองแสนหวีแล้ว บรรดาราชวงศ์ อำมาตย์ ขุนสิ่งพรองเมืองแสนหวีให้ลงมาที่เมืองหอคำ ให้มาเข้าเฝ้า” ศรีราชาสงครามต๋นย่ายจึงเชิญราชวงศ์ เสนาอำมาตย์ของเมืองแสนหวีให้ลงไปเมืองพม่า มอบคนเหล่านั้นให้กับอุปราช เสร็จแล้วตัวเองกลับไปเมืองไท หลังจากทีเสนาอำมาตย์ทั้งหลายเข้าเฝ้าเจ้าฟ้าสโตมินแห่งและยังพักอยู่ในเมืองพม่า ในเวลาไม่นานนักเจ้าฟ้าสโตมินแห่งจึงแบ่งราชวงศ์ เสนาอำมาตย์ครึ่งหนึ่งให้ขึ้นไปบริหารบ้านเมือง พร้อมกับศรีราชาสงครามต๋นย่ายในมอญวุ่นในมอญวุ่น อีกครึ่งหนึ่งให้อยู่ถวายงานเจ้าฟ้าหลวงสโตมินแห่งซึ่งอยู่ในหอคำของเมืองพม่า โดยสลับกันไปมา

ศรีราชาสงครามดโมกงหวุ่นบริหารบ้านเมือง แทนเจ้าฟ้าหลวงแสนหวี

ตั้งแต่นั้นมาราชวงศ์ เสนาอำมาตย์ของเมืองแสนหวีสับเปลี่ยนกัน บ้างก็อยู่กับศรีราชาสงครามดโมกงหวุ่น บ้างก็อยู่ถวายงานเจ้าฟ้าสโตมินแห่งในหอคำเมืองพม่า สับเปลี่ยนขึ้น ๆ ลง ๆ อยู่เช่นนั้น ศรีราชาสงครามดโมกงหวุ่นจึงเรียกไป๋อายอ่อง (เจ้าฟ้าของชาวกะฉิ่น) และฟ้าหม่องฟ้าซางทั้งหลายมาเจรจาทำไมตรีกัน ให้อยู่ที่ของใครของมัน พวกไป๋อายอ่องก็ยอมรับ บ้านเมืองจึงสงบต่อมา ค.ศ.1817 ศรีราชาสงครามดโมกงหวุ่นล้มป่วยสิ้นชีวิต

กษัตริย์พม่าจัดให้จิดแกจ่อถิ่นนรธาขึ้นดูแลเมืองแสนหวี จิดแกจ่อถิ่นนรธาไม่ถูกกับไป๋อายอ่องเขาสองคนทะเลาะกัน ทำให้บ้านเมืองแตกเป็น 2 ฝ่าย กษัตริย์พม่าได้ทราบข่าวนี้ จึงเรียกจิดแกจ่อถิ่นนรธาคืนลงไป แล้วจัดให้จิดแกต้องไปขึ้นมาแทนที่ จิดแกต้องไปมาดูแลแสนหวี เขาสมานสามัคคีกับไป๋อายอ่องวันหนึ่งจิดแกต้องไปพูดกับไป๋อายอ่องว่า กษัตริย์พม่ามีคำสั่งมา อยากจะยกย่องไป๋อายอ่องให้เป็นเจ้าเมือง ให้ลงไปเข้าเฝ้า จึงพากันลงไปถึงเมืองหอคำ คนของกษัตริย์พม่าจับไป๋อายอ่องฆ่าตาย จิดแกต้องไปกลับขึ้นมาดูแลบ้านเมืองต่อไป

ค.ศ.1818 สายาวดีหวุ่นขึ้นมาเมืองแสนหวี รวบรวมเอาเครื่องใช้ต่าง ๆ ของจิดแกต้องไปลงไปเมืองพม่า จิดแกต้องไปหนีรอดไป หลังจากนั้นหวุ่นส่วยไปจัดทัพขึ้นมาเป็นตัวแทนพม่า ทำหน้าที่ดูแลเมือง เรียกเสนาอำมาตย์ หัวเหิงกินเมืองทั้งหลายมาสั่งว่า จ่อถิ่นนรธาและต้องไป๋นี้ พวกข้าพเจ้าช่วยจัดการให้จึงได้เป็นนายทหารและตัวแทนของพม่าทำหน้าที่ดูแลท้องถิ่น แต่เขา 2 คนนี้ทำราชการไม่ได้เรื่อง จนข้าพเจ้าได้ขึ้นมาแทนที่ ต้องไปนี้อยู่ที่ไหนถ้าใครเห็นจงมาบอก แล้วยังกล่าวอีกว่า ขณะนี้ในเมืองพม่าสถานการณ์ไม่สงบ ต้องการทรัพย์สินต่าง ๆ มากมาย ขอให้เก็บภาษีอากรใหญ่หลวง หากเก็บที่ชาวบ้านทั้งหลาย

ไม่ครบ ให้หัวเหิง เฒ่าเมือง กินเมืองเหล่านั้นเสียภาษีด้วย เสนาอำมาตย์ทั้งหลายถูกใช้ให้ไปเก็บภาษีจนเหลือความสามารถ ทำให้เสนาอำมาตย์ผู้ครองเวียงหัวเหิง เฒ่าเมือง กินเมือง และจิตต์แกต้องไปร่วมใจกันจัดทัพรบกับหฺวุ่นส่วยไปนาน 2 เดือนเศษ ขณะนั้นกษัตริย์พม่าสวรรคต

ขุนแสงหน่อเมือง ครองเมือง 7 เดือน

ค.ศ.1819 รัชทายาท (ป้าจี้ต๋อ) ขึ้นครองราชย์ เป็นกษัตริย์พม่าต่อไป ให้คนมาเรียกหฺวุ่นส่วยไปคืนลงไปเมืองพม่า และมีคำสั่งมอบให้ขุนแสงหน่อเมืองเป็นเจ้าเมืองแสนหวี เดือน 3 ขึ้น 8 ค่ำ ขุนแสงหน่อเมืองออกจากเมืองพม่ามาถึงเมืองแสนหวี

ค.ศ. 1820 เดือน 11 ขึ้น 4 ค่ำ นายพลพม้ามหาเหินเมียวซึ่งอยู่ที่กองทัพเมืองนายมีหนังสือมาเชิญเจ้าฟ้าแสนหวีให้เดินทางไปเมืองนาย เดือน 12 แรม 5 ค่ำ เจ้าฟ้าหลวงขุนแสงหน่อเมืองจึงออกจากเมือง ขณะที่ลงไปถึงตอม่อน้ำม่านั้นเจ้าฟ้าล้มป่วย แต่พยายามเดินทางต่อไปจนถึงตอม่อบ้านดอย มีอาการโรคหัวใจ เจ็บหน้าอกมากหมดสติไป พี่ขึ้นมามีอาการหนักมากขึ้นอีก จึงให้คนหามไปที่กองทัพเมืองนาย เดือน 12 ขึ้น 11 ค่ำ สิ้นพระชนม์ที่เมืองนาย

หัวเหิง เฒ่าเมือง กินเมืองที่ไปกับเจ้าหลวงขุนแสงหน่อเมือง บ้างก็กลับมาถึงเมือง บ้างก็ค้างอยู่ที่เมืองนาย กษัตริย์พม่าได้ทราบข่าวจึงให้ขุนแสงคำขอตั้งขึ้นมาประกอบพิธีพระศพ เดือนอ้าย ขึ้น 13 ค่ำ จัดพิธีพระศพเจ้าฟ้าขุนแสงหน่อเมือง

หลังจากนั้นหัวเหิงก่อนได้ นายอำเภอเมืองสุโขทัย เฒ่าเมืองพร่องเหยียบ เมืองนายและเสนาอำมาตย์ทั้งหลายจึงเชิญขุนแสงคำขอขึ้นมาเมืองหนอง จัดให้ เฒ่าเมืองกินเมืองไปจัดเงินได้มาครบแล้วออกจากเมืองหนองเรียกหัวม้า (ตวย ต็อกจี) และหัวเหิง เฒ่าเมือง กินเมือง เดือน 5 ขึ้น 12 ค่ำออกจากบ้านวามมาถึงตอม่อลำเสียวเพื่อเดินทางลงไปเมืองพม่า เมื่อ ค.ศ.1821 เดือน 6 ขึ้น 5 ค่ำไปถึงเมืองพม่า ไปพักอยู่ในบ้านของห่วนหลวงราชคฤห์ แต่ยังไม่เข้าเฝ้า กษัตริย์พม่า พอเดือน 7 ต้นเดือน ห่วนหลวงราชคฤห์ได้จัดทัพไปเลี้ยวเมืองยะไข่ เดือนอ้าย ขึ้น 2 ค่ำ จึงเดินทางกลับพม่า

ขุนแสงคำขอ (เสื่อโหงฟ้า) ค.ศ.1821-1824

ห่วนหลวงราชคฤห์นำขุนแสงคำขอเข้าเฝ้ากษัตริย์พม่า(ป้าจื่อตอ) กษัตริย์พม่า (ป้าจื่อตอ) แต่งตั้งให้ขุนแสงคำขอเป็นเจ้าเมืองแสนหวี ขากลับระหว่างทางนั้น ได้ค้างแรมอยู่ที่ตอม่อสุ่มสาย เดือน 3 ขึ้น 1 ค่ำ ออกจากตอม่อสุ่มสาย เดือน 3 ขึ้น 6 ค่ำ จึงมาถึงที่ตอม่อลำเสียว 7 ค่ำถึงเมืองดี 8 ค่ำถึงแก่งแก็กบ้านเหนือ 9 ค่ำถึงในหอ (แสนหวี)

ค.ศ.1821 จึงมีพิธีสถาปนาขุนแสงคำขอเป็นเจ้าหลวงเสื่อโหงฟ้า เป็นเจ้าเมืองแสนหวีต่อไป

ขณะที่รอรับตำแหน่งอยู่ในเมืองอังวะนั้น เนื่องจากไปค้างอยู่นานเกินไป อาหารการกินหมดไปมาก และเครื่องบรรณาการที่จะเอาไปถวายกษัตริย์พม่า (ป้าจื่อตอ) เพื่อจะได้ตำแหน่งนั้นยังไม่ครบ ได้ติดหนึ่กษัตริย์พม่าไว้ กษัตริย์พม่าให้มหาดเล็กตามขึ้นมาทวงบรรณาการส่วนที่ยังขาดอยู่ เวลาเดียวกันนั้นคนของ

กองทัพพม่าที่เมืองนายก็มาทวงภาษีอากรเช่นเดียวกัน แสนหวิจะต้องให้เงินทั้งสองข้างเป็นจำนวน 600 จ้อย⁵² เจ้าหน้าที่และเสนาอำมาตย์จึงออกเดินทางไปเก็บภาษีทุกท้องที่ บางแห่งก็มีให้ครบจำนวน บางแห่งก็ไม่มีจะให้ บางแห่งก็ให้ไม่ครบ เสนาอำมาตย์ที่ไปเก็บภาษีไม่สามารถจะเก็บภาษีได้ครบจำนวน จึงพากันหนีไปคนละทิศละทาง ตราบใดที่ยังเก็บบรรณาการและภาษีไม่ครบจำนวน คนของพม่าก็ไม่ยอมเดินทางกลับ เร่งเร้าที่จะให้ได้สิ่งที่ต้องการอยู่อย่างนั้น เจ้าฟ้าหลวงไม่รู้จะทำประการใด จึงให้คิงหลวงหัวสิ่งชั่วเมืองเป็นผู้รับผิดชอบในการเก็บภาษี คิงหลวงหัวสิ่งชั่วเมืองจึงจัดให้หัวสิ่งมอนเมือง (หัวสิ่งตะวันออก) และอำมาตย์หลวงสิ่งเครือเมืองแสงไปทำหน้าที่ทิสได้ อำมาตย์หลวงสิ่งอุมเมืองแสงรับหน้าที่ทิสตะวันตก อำมาตย์หลวงสิ่งตันเมืองรับหน้าที่ทิสเหนือ นอกจากนี้จัดให้สิ่งกอนเมืองแสงทำหน้าที่ติดตามทิสตะวันออก สิ่งหัวเวียงทำหน้าที่ติดตามทิสใต้ สิ่งแทนเมืองทำหน้าที่ติดตามทิสตะวันตก สิ่งคำเมืองดีทำหน้าที่ติดตามทิสเหนือ แม้ว่าหัวสิ่งพรองเมืองเหล่านี้จะดำเนินการอย่างไร เงินจำนวนที่ต้องการก็ยังได้ไม่ครบ เนื่องจากเมืองแสนหวิมีการบ่อน้อยเคยถูกโจรปล้นบ้านเมืองเสียหายหลายครั้ง ชาวบ้านย้ายไปย้ายมาทิสได้ทิสเหนือ ไม่ได้ประกอบอาชีพจริงจัง ตั้งแต่โจรปล้นพ่อค้าคนจีนนั้น ความผิดมาติดอยู่กับชาวบ้านครั้งหนึ่งแล้ว เงินทองก็มาเก็บที่ชาวบ้านมากมาย อีกอย่างหนึ่ง ผู้ครองเมืองก็เปลี่ยนบ่อย กว่าจะได้รับคำสั่งเป็นเจ้าฟ้าครองเมือง อาหารการกิน ทรัพย์สินเงินทอง เครื่องบรรณาการก็ต้องส่งต้องนำไปถวายให้กษัตริย์พม่าจนนับครั้งไม่ถ้วน นอกจากนี้นายอำเภอหัวส่วนโป่ ทั้ง ๆ ที่ยังไม่ถึงเวลาที่จะมาเก็บ ก็มาเก็บภาษีอากรจากชาวบ้านจำนวนมาก ทำให้ชาวบ้านไม่เป็นอันทำมาหากิน ไม่มีเงินทองใช้จ่ายจนไปเรื่อย ๆ ชาวบ้านจึงไม่มีภาษีจะให้อีก เสนาอำมาตย์ทั้งหลายก็ไม่ว่าจะทำอย่างไรดี เป็นอันว่าสุดความสามารถแล้ว จึงพากันแอบหนีซ่อนตัวคนละทิศคนละทาง

ข้างฝ่ายคนของพม่าทั้ง 2 ฝ่ายนั้น ฝ่ายไหนก็ว่าฝ่ายของตนจะต้องได้ก่อน จะต้องเอาให้ได้ เรียกร้องเช่นนั้น เจ้าฟ้าหลวงจึงว่าพวกท่านไม่ยอม ข้าพเจ้าก็ทำอะไรไม่ได้ เสนาอำมาตย์ก็หนีออกจากเมืองหมด พวกท่านไปเก็บเอาเองก็ดีย อยากจะทำอะไรก็ช่างเถอะ ว่าดังนี้ ข้างฝ่ายคนของพม่าที่เมืองนายโกรธเจ้าฟ้า จึงให้เจ้าฟ้าจัดคนหาบของให้จำนวน 8 คน บอกว่าเราจะกลับแล้ว แต่หาได้แค่ 6 คน อีก 2 คนยังหาไม่ได้ ก็ยังขอให้เจ้าฟ้าหาให้อยู่ เจ้าฟ้าจึงว่า ไซ้ข้าพเจ้าเถิด ข้าพเจ้าจะหาไปถึงเมืองนาย แต่พวกเขาก็ไม่กล้าใช้เจ้าฟ้า ขณะนั้นหัวสิ่งข้าว เมืองมาถึงคิดจะไปเผ่าเจ้าฟ้า คนของพม่าเมืองนายก็จับตัวไปหาบทรัพย์สินของ พวกเขาไปถึงห้วยบ่ปางแจ่น⁵³ คนที่ถูกจัดให้หาบ 2 คนจึงมาถึง ขอเปลี่ยนกับ คิงหลวง แต่คิงหลวงไม่ยอมให้เปลี่ยน หาบไปเรื่อย ๆ 2 คนนั้นก็ขอเปลี่ยน นานเข้าเหนื่อยมากจนหาบไม่ไหว คนของพม่าฝ่ายเมืองนายจึงเอาหาบวางไว้ แล้วเดินกลับไป

หลังจากที่คนของพม่าฝ่ายเมืองนายกลับไปแล้ว คนของกษัตริย์พม่าก็ทำอะไรไม่ได้ จึงจัดข้าวของเดินทางกลับ หลังจากนั้นเสนาอำมาตย์ทั้งหลายก็ กลับมาอยู่ในเวียงตามเดิม แต่ที่ว่าการซึ่งสิ่งคิงหลวงหัวสิ่งข้าวเมืองเป็นผู้รับผิดชอบนั้น เนื่องจากสิ่งคิงหลวงหัวสิ่งข้าวเมืองไม่กลับมาจึงไม่มีผู้ดูแล ครั้น ค.ศ. 1822 เดือน 11 แรม 2 ค่ำ คิงหลวงหัวสิ่งข้าวเมืองจึงจะกลับมา แต่เป็นการมา เก็บข้าวของของตัวเองออกเดินทางไปทางเมืองแกมแสนแหลม แม้ว่าเจ้าฟ้า หลวงจะให้คนไปตามให้กลับมาเป็นหลายครั้งหลายคราวก็ไม่ยอมมา

เดือน 12 ขึ้น 1 ค่ำ เนื่องจากหนังสือจากกองทัพพม่าเมืองนายมาถึง เพื่อให้จัดเก็บภาษีที่ค้ำนั้นให้ครบ เจ้าฟ้าหลวงก็จัดเงินที่ค้ำนั้นส่งมอบให้จน ครบหมด

หลังจากนั้นเจ้าฟ้าจึงจัดให้ห้วม้าขุนในให้ไปตามหาคิงหลวงหัวสิ่งชั่วเมือง กลับมา คิงหลวงหัวสิ่งชั่วเมืองนำชาวบ้านแกมแสนแหลมจำนวน 100 บ้านวาบ 50 เมืองปาด 100 ทั้งหมด 400 ไปกับห้วม้าขุนใน พวกเขามาถึงเมืองหยอ ชาวบ้านแถบนั้นนี้กว่าคิงหลวงหัวสิ่งชั่วเมืองจัดทัพขึ้นมารบ ทำให้ชาวบ้านเมือง ยาง ท่าหยาว เมืองเต็ม หนีกันหมด

ขณะที่ห้วม้าขุนในและคิงหลวงหัวสิ่งชั่วเมืองออกจากเมืองหยอมาพักอยู่ที่นาเงินสิบสองป๋อกนั้น พรองเมืองหลวงสิ่งอุมเมืองแสงจัดกำลังคน 300 ไปหยุด กองทัพอยู่ที่น้ำอ่างนาเก แล้วไปกล่าวกับห้วสิ่งชั่วเมืองว่าที่ท่านกลับมาเมืองนั้น เป็นสิ่งที่ดี แต่ทหารที่ตามมากับท่านนั้นมากเกินไป ทำเช่นนี้ไม่สมควรขอให้ คนของท่านค้างไว้ที่น้ำอ่างนาเกเถิด คิงหลวงหัวสิ่งชั่วเมืองตอบว่าไม่ใช่ข้า ข้าพเจ้านำคนมารบ เจ้าฟ้าให้ห้วม้าขุนในไปตามข้าพเจ้ามา ข้าพเจ้าจึงมา มี ชาวบ้านจำนวนหนึ่งตามมาส่งด้วย พรองเมืองหลวงสิ่งอุมเมืองแสงก็ว่าอะไรไม่ได้พวกเขาก็พากันกลับ

เรื่องที่เป็นไปเช่นนี้ทำให้พรองเมืองหลวงสิ่งอุมเมืองแสงไม่ค่อยเชื่อใจคิง หลวงหัวสิ่งชั่วเมืองนักกลัวจะบังอาจคิดการไม่ดี จึงเรียกขุนหน่อแสงพากันหนี ออกจากเมืองลงไปทางลำเสี้ยว ไปถึงหนองบอนสิ่งอุมเมืองแสงเรียกคนของตน เดินทางขึ้นไปทางห้วยบ่อห้วยปาง ขุนหน่อแสงนำคนของตนเดินทางลงไปถึงห้วยดื้อ

ขณะนั้นเมืองจัต เมืองปาด บ้านกาด เมืองแก๊ด แกมแสนแหลม⁵⁴ ไปรวม พรรคพวกกันที่แกมแสนแหลม ส่วนเมืองมา⁵⁵ รวมพรรคพวกลงมาทางเมืองปาด เพื่อจะไปตีเมืองไหย ไปแก่กานโทะตังยาน⁵⁶ จัดทัพไปต้านทานทัพเมืองมาที่ เมืองปาด แต่สู้ทัพเมืองมาไม่ได้ ไปแก่กานโทะพายแพ้นี้ไปทางหนองคำ แล้ว ไปรบกับทัพเมืองปาด บ้านกาดที่เมืองมาและแกมแสนแหลม ทำให้เมืองมากับ แกมแสนแหลมเสียหายหมด

เจ้าหลวงเสือโหลงฟ้าได้ยืมข้าวยุ้งยากในเมือง จึงเดินทางออกจากเมือง
นายขึ้นมาทางบ้านยอด ขณะเดินทางมาถึงบ้านแฮพบคนถือหนังสือของกษัตริย์
พม่า (ป้าจื่อต๋อ) ให้มาเชิญเจ้าฟ้าเดินทางไปกับคนถือหนังสือเพื่อไปเฝ้ากษัตริย์
พม่า เจ้าฟ้าฯ จึงเดินทางไป

ในเมืองขณะนั้นคิงหลวงหัวสิ่งชั่วเมืองนำทัพขึ้นไปแม่ น้ำคองแล้วจัดทัพ
ลงมา ค.ศ. 1823 เดือน 7 ขึ้น 2 ค่ำ คิงหลวงหัวสิ่งชั่วเมืองทำลายเมืองแสนหวี
จุดไฟเผาเมือง ชาวบ้านจึงพากันหนีออกจากเมืองไปทางอีสาน ปางควาย

เดือน 10 เจ้าฟ้าหลวงเดินทางจากเมืองพม่าขึ้นมาถึงแสนหวีเห็นบ้าน
เมืองเสียหายราษฎรหนีออกจากเมืองไปจำนวนมาก จึงให้อำมาตย์ไปเรียกชาว
บ้านมาอยู่ที่เดิม

เดือน 11 ขึ้น 9 ค่ำ คิงหลวงหัวสิ่งชั่วเมืองจัดเอาทัพจากแกมแสนแหลม
เมืองปาด บ้านกาด จำนวน 2,000 ขึ้นมารบกับเจ้าฟ้าหลวงจนถึงกองล่อจอก
ขณะนั้นนายทหารพม่ามั่งแป้นจ่อ จ้ากมั่งจ่อของหม่องส่วยยะ สล่าเยถึง และทัพ
8 เจ้าฟ้าจากกองทัพเมืองนายขึ้นมาช่วยเจ้าฟ้ารบกับคิงหลวงหัวสิ่งฯ คิงหลวงหัว
สิ่งฯ พ่ายแพ้หนีไปที่ท่าข้ามกุนหลวง หนีไปถึงเกาะแม่จะหลี่ ทัพ 8 เจ้าฟ้าตาม
ไป คิงหลวงหัวสิ่งและหัวม้ายอดเมืองแสนข้ามแม่น้ำคองกลับมา แยกขึ้นไปทาง
แสนคุ เมืองวิน ตีม้าไปจัดเอาคนไทและกะฉิ่นลงไปที่ทุ่งน้ำมว ปางคำ หนอง
บ่อ หนองยาง แถบน้ำมวทั้งหมด ให้จัดกำลังช่วยคิงหลวงฯ แต่ชาวบ้านน้ำคำ
จัดกำลังคนต้านทานคิงหลวงไว้แล้ว และจัดคนมาแจ้งข่าวเจ้าฟ้า เจ้าฟ้าจึงจัดคน
ไปเรียกกองทัพ 8 เจ้าฟ้าที่เกาะแม่จะหลี่ให้เดินทัพลงมา แล้วส่งขึ้นไปน้ำคำ
ไปรบกับคิงหลวงฯ ไปเหนือซึ่งเป็นมือชวาคิงหลวงฯ ตายตรงนั้น คิงหลวงฯ
จัดกำลังคนของตนหนีไปแจ้งฝ่าย ทัพ 8 เจ้าฟ้าเดินทางกลับ

ขณะนั้นเป็นเวลาที่มีหัตถ์เล็กลงมาลงไปเมืองพม่า ทพ 8 เจ้าฟ้าคินลงไปที่เมืองนาย เจ้าฟ้าหลวงก็ตามลงไปเข้าเฝ้ากษัตริย์พม่า กษัตริย์พม่าถามว่า คิงหลวงหัวสิ่งชั่วเมืองนี้เป็นเจ้าฟ้าหรืออำมาตย์ เจ้าฟ้าทูลว่าเป็นอำมาตย์ กษัตริย์ฯ จึงว่า อำมาตย์พื้นเจ้าฟ้าจนทำให้เมืองเสียหายครั้งนี้ เนื่องจากการกระทำของนายพลหมองจ้ามเมืองนาย บัดนี้ข้าพเจ้าเอามาใส่คุกไว้แล้ว เจ้าฟ้าไม่ต้องเดือดร้อนใจ เมืองแสนหวีจะต้องสงบ ว่าดังนี้

ค.ศ.1824 เนื่องจากพม่าได้สู้รบกับอังกฤษ กษัตริย์พม่าจัดกำลังทัพลงไปรบกับอังกฤษที่ท่ากุ้ง (ย่างกุ้ง) พระเจ้าป้าจีต่อมีคำสั่งให้เด็กดินแถมขึ้นเป็นแม่ทัพเมืองนาย เด็กดินแถมออกจากเมืองพม่าขึ้นมาเมืองนาย เจ้าฟ้าแสนหวีประจวบสิ้นพระชนม์ที่ในหอพม่า เจ้าเสือโหงพม่ามีโอรส 3 องค์ 2 องค์สิ้นพระชนม์เสียก่อน ยังเหลืออีกองค์หนึ่งที่เป็นลูกของนางพม่า (นางพม่าเป็นลูกจีนญว่น)

ขุนแสงคำปาก ค.ศ.1824-1825

หลังจากเจ้าหลวงเสือโหงพม่าสิ้นพระชนม์แล้ว กษัตริย์พม่า (ป้าจีต่อ) มีคำสั่งมอบให้ขุนแสงคำปากเป็นเจ้าเมืองครองแสนหวี ค.ศ.1824 ขณะที่ขุนแสงคำปากนำลูกเมียของท่านออกจากเมืองพม่าขึ้นมาถึงน้ำบ่อสุ่มสาย ขณะนั้นมีคนถือหนังสือของพม่าที่เมืองนาย มาเชิญขุนแสงคำปาก ขุนแสงคำปากก็นำลูกชายหญิงของท่านเดินทางไปถึงเมืองนาย

ขุนพม่าและเจ้าฟ้าไทลงไปรบกับอังกฤษ

แม่ทัพพม่าเด็กดินแถมมีคำสั่งมาที่เจ้าฟ้าแสนหวีว่า จงจัดกำลังจำนวน 1,000 ไปรบกับอังกฤษกับข้าพเจ้าที่เมืองเป่ แต่ขุนแสงคำปากจัดทัพได้แค่ 600 ส่วนลูกเมียของท่านไม่รู้จะฝากไว้ที่ใด จึงเดินทางออกจากเมืองนายไปเมืองเป่พร้อมกับลูกเมียของตน รวมทั้งทัพพม่าและทัพไท

ค.ศ.1825 เดือน อ้าย อังกฤษขึ้นมาถึงเมืองเป่รบกัปพม่าและไท พม่าและไทสู้อังกฤษไม่ได้ เมืองเป่เสียหาย ขุนแสงคำปากถูกกระสุนปืนสิ้นพระชนม์ น้องหญิงของท่านนางแสงมอน นางแสงทวย ถี้ออาวุธไปกับท่านรบกับอังกฤษ ก็ถูกกระสุนปืนเสียชีวิต รวมทั้งม้าที่นางขี่ไปก็ตายด้วย ส่วนนางตือจุ่มของเจ้าฟ้าหลวงหายไ้ไปหาเท่าใดก็ไม่พบ ขณะจับอาวุธสู้กับอังกฤษ

ขุนแสงคำหนั้น (สีวิรัฐ มหาอินทราชา) ค.ศ.1827-1830

เมืองแสนหวีไม่มีเจ้าเมือง กษัตริย์พม่า (ป้าจื่อ) จึงจัดให้สาวยาวดีหุ่่นมหาจ่อจว่าไปปกครอง เมื่อเดือน 4 ขึ้น 12 ค่ำ ครั้น ค.ศ.1826 กษัตริย์พม่า (ป้าจื่อ) ได้มีคำสั่งเรียกตัวสาวยาวดีหุ่่นไปขังคุก แล้วสถาปนาขุนแสงคำหนั้นเป็นสีวิรัฐมหาอินทราชาให้เป็นเจ้าเมืองแสนหวี ขุนแสงคำหนั้นจึงเดินทางมาถึงเมืองแสนหวี ในเดือน 7 เมื่อมาถึงเมืองแสนหวีก็มีพิธีสถาปนาขึ้นรับตำแหน่ง เจ้าเมืองนามว่า สีวิรัฐมหาอินทราชาดินแดนดินคำ เจ้าหลวงเสื่อเหยียบฟ้า นางตือจุ่มของท่านได้สืบเอาภรรยาของเจ้าปะคาง (ปะคางมั่ง) (เจ้าหลวงเสื่อเหยียบฟ้ารับเอาภรรยาของเจ้าปะคางมาเป็นนางตือจุ่มของท่าน) นางมีลูกชายคนหนึ่งชื่อขุนแสงคำหนั้นอ่อน

เจ้าหลวงเสื่อเหยียบฟ้าให้คนไปเรียกถึงหลวงหัวสิ่งชั่วเมืองและน้องชายของท่าน พร้อมกับขุนแสงหน่อฟ้าซึ่งอยู่ที่กุนหลวงให้กลับเมือง ขุนแสงหน่อฟ้าก็คืนมาอยู่ในเมือง แต่ถึงหลวงหัวสิ่งชั่วเมืองไม่ยอมมา หนึ่เข้าไปทางจุมู เข้าไปในเมืองตุม ต่อจากนั้นไม่นาน ขุนแสงหน่อฟ้าหาตระแวง กลัวเจ้าฟ้าหลวงจะทำร้ายตน จะหนีออกก็ไม่สะดวก จึงเอามีดแทงคอตนเองตาย

เจ้าหลวงเสื่อเหยียบฟ้าครองเมืองได้ 3 ปี ค.ศ.1830 ก็สิ้นพระชนม์

ขุนแสงส่วยหม่อง (สิวีรัฐมหาวังสระราชา ค.ศ.1830-1838)

กษัตริย์พม่า (ป้าจืตอ) มีคำสั่งให้ขุนแสงส่วยหม่อง (เป็นลูกชายของเจ้าหลวงเสือก่อฟ้าและนางพม่ามะแฉ่) สถาปนาเป็นสิวีรัฐมหาวังสระราชาดินแสงตีนคำ เจ้าหลวงเสือก่อฟ้าเป็นเจ้าเมืองนางตือจุ่มของท่านคือนางแสงปิ่น (เป็นลูกหญิงของขุนแสงคำหั้นเสือก่เหยียบฟ้า และนางเกิดลาเมืองมาว) เจ้าหลวงเสือก่อฟ้ามีโอรส 2 องค์ คือ ขุนแสงหม่องตุ๊ก (ลูกนางแสงปิ่น) และ ขุนแสงอ่อน (ลูกนางพม่า)

ค.ศ.1835 เจ้าฟ้าขางลายเข้าเป็นขบถ เจ้าฟ้าหลวงจึงจัดทัพไปรบได้ชัยชนะ ค.ศ.1837 เฒ่าเมืองเมืองแสดจัดทัพมารบกับเจ้าฟ้าหลวงถึงที่เวียงสบปาง แต่สู้เจ้าฟ้าหลวงไม่ได้ พ่ายแพ้กลับไป

เวลานั้นหนังสือจากกองทัพเมืองนายมาถึงใจความว่า เจ้าฟ้าย่องห้วยกับนายพลพม่าส่วยหล้าไปวิวาทรบกันอยู่ ให้เจ้าฟ้าหลวงแสนหวิลงมวด่วน เจ้าฟ้าเสือก่อฟ้าลงไปถึงเมืองนาย

ในเมืองอังวะขณะนั้น เนื่องจากกษัตริย์พม่า (ป้าจืตอ) ถูกขับออกจากหอ nõงชายของท่านชื่อเจ้าสายาวดีได้ขึ้นครองราชย์ และได้มีคำสั่งเรียกฟ้าทั้งหลายลงไปเมืองพม่า เจ้าฟ้าแสนหวิก็เดินทางจากกองทัพเมืองนายไปเมืองพม่าทันที

ขุนแสงคำแดงอ่อน ค.ศ.1838-1846 (สิวีรัฐมหาชัยยะราชา เสือข่านฟ้า)

ครั้งไปถึงเมืองพม่า กษัตริย์พม่าองค์ใหม่ส่วยโป่มังตรา (องค์เดียวกับเจ้าสายาวดี) มีคำสั่งให้เจ้าฟ้าขุนส่วยหม่องพักจากการครองเมืองแล้วสถาปนาขุนแสงคำแดงอ่อน ขึ้นเป็นเจ้าเมืองแสนหวินามว่า สิวีรัฐมหาชัยยะราชา

ค.ศ.1838 ขุนแสงคำแดงอ่อนรับคำสั่งแล้วเดินทางไปเมืองแสนหวีในเดือน 11 ขึ้น 11 ค่ำ เมื่อมาถึงเมือง สถาปนาตนเองเป็นสัทธิรัฐมหาชัยยะราชาทิน แสงตื่นคำเจ้าหลวงเสื่อข่านฟ้า นางตือจุ่มของท่านสืบเอานางแสงอ่อน ซึ่งเคยเป็นนางตือจุ่มของเจ้าหลวงเสื่อเหยียบฟ้า (ขุนแสงคำหนั้นอ่อน)

ค.ศ.1840 อำมาตย์หม่องคำสร้อยสมสายจัดทัพลงไปรบเมืองพม่า แต่พ่ายแพ้กกลับมา กองทัพพม่าไล่ตามถึงเวียงสบปางแล้วจึงยกทัพกลับไปเมืองพม่า

ค.ศ.1842 เติ้งอ่อนเมืองหนองก้อนใต้ไปขอพึ่งบารมีเจ้าฟ้าลายซ้า เพื่อให้เจ้าฟ้าลายซ้าพาไปเข้าเฝ้ามเหสีของกษัตริย์พม่าเพื่อไม่ให้เป็นเมืองขึ้นแสนหวี

ค.ศ.1844 เมืองจอกคิดขบถต่อพม่า ฉะนั้นทั้งทัพพม่าและไทจีมยกกำลังไปรบกับเมืองจอกถึงกระทั่งผาตาย ดอยเงิน เอาไฟเผาเมืองเสียหายหมด ขณะนั้นเมืองอังวะ พระเจ้าส่วยโป่มังตราประชวรด้วยพระโรคประสาธ มีอาการคลุ้มคลั่ง มีคำสั่งให้ถอนคืนทัพที่ส่งไปรบที่เมืองจอก ดังนั้นเจ้าฟ้าหลวงเสื่อข่านฟ้าจึงออกจากเมืองจอกไปเมืองพม่า

เมืองอังวะขณะนั้นรัชทายาทเจ้าปะก่านคิดปองร้ายน้องชายของท่านนามว่าขุนเปี้ย แต่จับตัวขุนเปี้ยไม่ได้ ขุนเปี้ยรู้ตัวก่อนจึงหลบหนีขึ้นไปทางเมืองกุกต์เมืองดง รัชทายาทเจ้าปะก่านขอร้องให้พระเจ้าส่วยโป่มังตรามีคำสั่งเรียกขุนเปี้ยกลับมา

ค.ศ. 1845 รัชทายาทเจ้าปะก่านฆ่าขุนเปี้ยตาย แล้วบังคับให้พระเจ้าส่วยโป่มังตราพระราชบิดาให้ลงจากหอ (สละราชสมบัติ) กษัตริย์พม่าจึงจำยอมสละราชสมบัติ รัชทายาทปะก่านมังตราชิงบ้านชิงเมืองเรียบร้อยแล้วสถาปนาตนเองขึ้นครองเมืองพม่าต่อไป

เจ้าปะก่านมังตรา (กษัตริย์พม่าองค์ใหม่) ไม่เชื่อใจเจ้าหลวงเสื่อข่านฟ้า สงสัยว่าก่อนหน้านี้จะเป็นพวกเดียวกับขุนเปีย จึงมีคำสั่งให้เจ้าฟ้าหลวงเสื่อข่านฟ้าพ้นจากการเป็นเจ้าเมืองแสนหวี แล้วสถาปนาขุนแสงส่วยหม่องขึ้นเป็นเจ้าฟ้าครองแสนหวีต่อไป แต่ขณะสถาปนาขุนแสงส่วยหม่องเป็นเจ้าเมืองแสนหวีนั้น ขุนแสงส่วยหม่องยังไม่ได้กลับเมืองแสนหวี ยังอยู่ที่เมืองพม่า แต่ก็ด้วนป่วยสิ้นชีวิตเสีย เมื่อเดือน 5 ขึ้น 6 ค่ำ

ขุนแสงหน่อฟ้าอ่อน ค.ศ.1846-1849 (สิวีรัฐมหาวังสระราชาเสื่อจ้ามฟ้า) ครองราชย์ครั้งที่ 1

เจ้าปะก่านมังตราเอาคำสั่งมอบให้ขุนแสงหน่อฟ้าอ่อน สถาปนาเป็นสิวีรัฐมหาวังสระราชาครองเมืองแสนหวี

ค.ศ.1846 ขุนแสงหน่อฟ้าอ่อนออกจากเมืองพม่าและกลับถึงเมืองแสนหวีเมื่อเดือน 11 ขึ้น 14 ค่ำ

ขณะนั้นพระเจ้าอา นามว่า ขุนแสงคำแดงอ่อน⁵⁷ (เสื่อข่านฟ้า) และขุนคำมอนเมืองออกจากเมืองไปอยู่ที่กุนหลวง ไปจัดทัพก่อนกลางเมืองไทย บ้านจ้าง ต้างยาน แสนแลม เมืองปาด แล้วไปล้อมเวียงสบปางเมื่อเดือน 12 ขึ้น 9 ค่ำ ผลการรบกันทำให้ฝ่ายขุนแสงหน่อฟ้าอ่อนแตกพ่ายไปเมื่อเดือน 12 ค่ำ แรม 1 ค่ำ และเมืองถูกไฟเผา

เจ้าฟ้าหลวงขุนแสงหน่อฟ้าอ่อนกับเสนาอำมาตย์ทั้งหลายหนีออกไปทางกาแดง นาน้อย ลงไปเมืองตาด เมืองหยก แล้วก็จัดทัพ 3,000 ขึ้นมารบกับขุนแสงคำแดงอ่อน (เสื่อข่านฟ้า) และขุนคำมอนเมือง แต่ขุนแสงคำแดงอ่อนและขุนคำมอนเมืองสู้ไม่ได้หนีออกไป เจ้าฟ้าหลวงขุนแสงหน่อฟ้าอ่อนค้างและจัดทัพอยู่ที่เนินล่อจอก

ขณะนั้นแม่ทัพพม่าที่เมืองนายจัดให้นายทหารหมองส่วยจ่าจัดทัพขึ้นมาถึงกอนกลางเมืองไทยแล้วเรียกเอาหัวเหิง เฒ่าเมือง กินเมืองทั้งหลายมารวมกันแล้วกล่าวว่า พวกท่านอย่าไปทำศึกต่อกัน ขอให้ทำไมตรีกันเถิด ว่าดังนี้ ชาวบ้านเมืองไทย บ้านจ้าง ดังยาน เหล่านี้ก็เชื่อฟังคำของแม่ทัพพม่า จึงให้คนไปเชิญเจ้าฟ้าหลวงฯให้เดินทางไปบ้านจ้าง หัวเหิง เฒ่าเมือง กินเมือง กอนกลางทั้งหมดจึงจัดเครื่องบรรณาการเอามาสักการะเจ้าฟ้าหลวง เจ้าฟ้าหลวงรับบรรณาการแล้วเดินทางกลับเมือง จัดพิธีสถาปนาเจ้าฟ้าหลวงเป็นสิวีรัฐมหาวังสระราชาดินแสงดินคำเจ้าหลวงเสื่อจามฟ้า

ส่วนตัวขุนแสงคำแดงอ่อนนั้นถูกจืดแกหมองส่วยจ่า จับได้แล้วฆ่าเสียแต่ขุนคำมอนเมืองหนีออกไปทางเมืองตึง (กุนหลวง) ต่อจากนั้นไม่นาน เจ้าปะก่านมั่งตราให้จืดหมองส่วยอ่องจัดทัพตามไปถึงเมืองตึง จับได้ขุนคำมอนเมืองนำลงไปมอบให้แม่ทัพพม่าที่เมืองนาย แม่ทัพพม่าที่เมืองนายมอบให้นายทหารพม่าเมืองหนองกอนได้ฆ่าเสีย

ค.ศ.1848 หนังสือของกษัตริย์พม่ามีขึ้นมาว่า แต่ก่อนนั้นเนื่องจากขุนเปียเคยหนีไปทางเมืองดง เมืองเงาะ แล้วไปหาเจ้าฟ้าต้องแบ่ง ฉะนั้นเป็นอันว่าขุนเปียกับเจ้าฟ้าต้องแบ่งเคยเป็นผู้สมรู้ร่วมคิดกัน ขอให้เจ้าฟ้าแสนหวีจงจัดทัพไปรบต้องแบ่ง เจ้าหลวงเสื่อจามฟ้าก็จัดทัพไปรบเมืองดอยหลวง(ต้องแบ่ง) ได้ชัยชนะ จุดไฟเผาเมืองเสียหายหมด ส่วนตัวเจ้าฟ้าขุนสาดอยหลวงนั้นหนีออกไปได้^{๕๘}

หลังจากนั้นเจ้าหลวงเสื่อจามฟ้าจึงกลับเมืองแสนหวีแล้วไปสร้างหออยู่ที่หมู่บ้านนายเหนือ นาน 2 เดือน ในขณะนั้นคำสั่งของเจ้าส่วยโป่มังตรามีมา ให้เจ้าฟ้าคีนมาเมืองแสนหวี เจ้าฟ้าหลวงเสื่อจามฟ้าจึงคีนมาเมืองแสนหวี

เดือนยี่ เนื่องจากลูกชายของขุนสร้างรัตน (เมืองปางตึง) ชื่อขุนป้าง ไม่ถูกกันกับเมืองสีป้อ(เมืองสีป้อขณะนั้นอยู่ใต้การปกครองของโป่หม่องจ้อกลุง) โป่หม่องจ้อกลุงจึงจัดทัพออกมาต้านทานที่ดอยว้อกกาก ปางตึง และเมืองเครือ โป่หม่องจ้อกลุงเขียนหนังสือไปแสนหวี ขอให้เจ้าฟ้าแสนหวีจัดทัพไปรบกับขุนสร้างรัตน เจ้าฟ้าหลวงกำลังจัดคนไปช่วยโป่หม่องจ้อกลุงอยู่ เวลานั้นทัพขุนป้างชนะศึกโป่หม่องจ้อกลุง โป่หม่องจ้อกลุงพ่ายแพ้หนีมาถึงสีป้อ ตัวโป่หม่องจ้อกลุงลงไปทูลเจ้าปะก่านมั่งตราว่า ทัพที่มารุกรานเมืองสีป้อนี้นี้ไม่ใช่แต่ทัพขุนป้างคนเดียว ทัพเจ้าฟ้าแสนหวี เฒ่าเมือง กินเมือง ก้อนกลางเหล่านี้มาร่วมกับขุนป้างรบกับข้าพเจ้า จึงทำให้ข้าพเจ้าพ่ายแพ้เจ้า (ปะก่าน) มั่งตราไม่พึงเหตุผลใด ๆ เชื้อคำโกหกของโป่หม่องจ้อกลุง แล้วจัดทัพขึ้นมาช่วยโป่หม่องจ้อกลุง แล้วยังให้คนถือหนังสือจากแม่ทัพพม่าเมืองนายเรียกเจ้าฟ้าหลวงลงไปที่กองทัพเมืองนาย

ค.ศ.1847 เดือน 7 ขึ้น 9 ค่ำ หนังสือจากกองทัพเมืองนายมาถึง เดือน 7 ขึ้น 10 ค่ำ เจ้าหลวงเสด็จจ่ามฟ้าออกจากเมืองไปที่กองทัพเมืองนาย เดือน 10 ขึ้น 10 ค่ำ ทัพเมืองพม่าขึ้นมาถึงเมืองนาย จับเจ้าฟ้าหลวงแสนหวีเอาลงใส่คุกไว้ในเมืองพม่า⁵⁹ นายพลพม่าที่เมืองนายจึงจัดให้หน้าขามหม่องส่วยอ่องขึ้นมาควบคุมเมืองแสนหวี

เมืองแสนหวีไร้เจ้า

เดือน 12 แรม 5 ค่ำ หน้าขามหม่องส่วยอ่องจัดทัพพม่าทัพไทออกไปสู้รบก้อนกลาง บ้านจ้างเมืองไทย ต้าງยาน เมืองปาด แกมแสนแหลม จนถึงดอยแจ เสียหายหมด

เดือนยี่ ขึ้น 7 ค่ำ เฒ่าเมืองกุนหลวงจัดทัพไททัพขาง ลงมารุกรานในเวียง จุกไฟเผาเมืองเสียหายหมด ชาวบ้านหนีออกไปถึงสีป้อ

เดือน 3 ข้างขึ้น ไปสร้างโอ ไปหรง ไปทวย นำทหารจำนวน 5,000 ออกจากเมืองพม่า แต่เฒ่าเมืองกุนหลวงหนีออกไปเสียก่อน ไปทวยค้างอยู่ที่ในเวียงไปสร้างโอ และไปหรงจึงลงไปพบหน้าข้ามไปห่มองส่วยอ่องที่บ้านจ้าง แล้วก็จับเอาเฒ่าเมืองเมืองไทยฆ่าเสีย หลังจากนั้นไปสร้างโอและไปหรงก็จัดทัพลงไปเมืองพม่า หน้าข้ามไปห่มองส่วยอ่องลงไปที่กองทัพเมืองนาย

ค.ศ.1850 เจ้าปะก่านมังตราจัดให้หฺนหม่องไปหล่าขึ้นมาปกครองเมืองแสนหวี เดือน 12 ขึ้น 14 ค่ำ หฺนหม่องไปหล่าขึ้นมาถึงในเวียงไปทวยกู้เอาทัพของตนกลับลงเมืองพม่า ครั้นเดือนอ้ายหฺนหม่องไปหล่ากับป่อสา่งฮ้ายเครือแสงอุเมืองทะเลาะกันแล้วจัดกำลังเข้ารบกัน

ค.ศ.1852 หฺนหม่องป่อหลาล้มป่วยลงแล้วไปตายที่ล่าเสี้ยว ไปสร้างฮ้ายเครือแสงอุเมืองไปรวบรวมเอาข้าวของเงินทองของหฺนหม่องป่อหล่าแล้วขึ้นมาปกครองเมืองแสนหวีแทน

ค.ศ.1852 พระเจ้าปะก่านมังตราจัดให้หฺนหม่องจ็อกไปปกครองแสนหวี วันเพ็ญเดือน 12 ขึ้นไปถึงเมืองแสนหวี

ในเมืองพม่าช่วงเดือน 3 มีเหตุการณ์เกิดขึ้นคือ พระเจ้ามังตุงมังชา 2 คนพี่น้องหนีออกจากพระราชวังไปอยู่ที่จอกมยอง แล้วก็รวบรวมกำลังคนคิดขบถต่อเจ้าปะก่านมังตรา ขณะนั้นเจ้าฟ้าหลวงเสื่อจามฟ้ายังอยู่ในคุก จึงจัดคนของตนไปทำงานกับเจ้ามังตุง ครั้นเดือน 4 เจ้าปะก่านมังตราถูกขับลงจากหอ มังตุงมังชาได้ขึ้นเป็นกษัตริย์พม่า

เสือจ๋ามฟ้า (แสงหน่อฟ้าอ่อน)

กษัตริย์พม่าองค์ใหม่จัดให้ขุนแสงโพหม่องจัดทัพขึ้นไปเมืองแสนหวี จับเมี้ยวห่วนหม่องจ๊อกนำไปมอบให้รัชทายาท แล้วฆ่าตายที่เวียงจะกาย

หลังจากนั้นกษัตริย์พม่าจึงเชิญเจ้าฟ้าหลวงเสือจ๋ามฟ้าไปพบกล่าวว่า ความจริงท่านแสงหน่อฟ้าอ่อน (เสือจ๋ามฟ้า) ไม่มีความผิดอะไร แต่เนื่องจาก กษัตริย์พม่าองค์ก่อนเอามาใส่คุกไว้เฉย ๆ นาน 3 ปี บัดนี้ข้าพเจ้าจะมอบ ตำแหน่งให้ท่านคืน ได้เป็นเจ้าแสนหวีเหมือนเช่นเคย กล่าวแล้วก็มอบตำแหน่ง ให้ขุนแสงหน่อฟ้าอ่อนเสือจ๋ามฟ้ากลับไปเป็นเจ้าเมืองแสนหวี

ค.ศ.1853 เดือนอ้าย แรม 14 ค่ำ วันพฤหัสบดี เจ้าเสือจ๋ามฟ้าเดินทางถึงเมืองแสนหวี ค.ศ.1854 เดือน 8 เจ้าเสือจ๋ามฟ้านำธิดาของท่าน นางมะเต็ง มอบให้กษัตริย์พม่า กษัตริย์พม่าซึ่งใจมากจึงมีคำสั่งว่า ต่อไปนางมะเต็ง นั้นเรียกว่าเจ้านางมอนหล้าเกิด (นางคนนี้เป็นลูกหญิงของนางพม่าชื่อนางมิโค)

เดือน 3 กษัตริย์พม่ามีคำสั่งมาถึงเสือจ๋ามฟ้าว่า เวียงสบปางนั้นจงชุด คลองให้รอบ ๆ ก่อกำแพงด้วยอิฐล้อมพระราชวังให้เป็น 12 หลังร่วม พื้นให้เอา แก่นไม้จริงทั้งหมด สำหรับหอหลวงให้เป็นหอปราสาทยกฉัตรปิดทอง พร้อมกับ เครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น บัลลังก์และร่มขาว เหล่านั้นให้มีครบหมด นอกจากนั้นแล้วก็ มีคำสั่งแต่งตั้งให้เป็นเจ้าฟ้าหลวงสิวีรัฐมหาวังสะสิทธิบวรสุธรรมราชา เป็นเจ้า ครองเมืองแสนหวี กษัตริย์พม่าส่งร่มขาว ร่มทอง เครื่องใช้ภายในหอทั้งหมด มาถวาย

ค.ศ. 1855 เนื่องจากทัพเชียงใหม่มารบเชียงตุง แม่ทัพพม่าที่เมืองนาย และทัพของ 8 เจ้าฟ้า จึงส่งไปช่วยเชียงตุง ทางด้านเมืองแสนหวี เจ้าหลวงเสือ

จ่ามฟ้าจัดให้ไปส่งฮ้ายเครือแสงอุ้มเมือง และเหิงอ่อนเมืองหนองนํากำลังทหาร 1,500 ข้ามแม่น้ำคงไปถึงเชียงตุง แล้วไปรบกับทัพเชียงใหม่ ทัพเชียงใหม่ พ่ายแพ้กลับไป ไปส่งฮ้ายได้ช้าง 6 เชือก ช้าง 2 เชือกตายระหว่างทาง เหลือ อยู่ 4 เชือก นำไปมอบให้เจ้าฟ้าหลวงที่กองทัพล่าเสี้ยว

ค.ศ.1856 เนื่องจากอังกฤษมาถวายเป็นเครื่องบรรณาการต่อกษัตริย์พม่า กษัตริย์พม่ามีคำสั่งให้เจ้าฟ้าทั้งหลายลงไปเมืองพม่า

สถานการณ์คนไทยภายใต้การเป็นเมืองขึ้นของพม่าขณะนั้น มีบุคคล 3 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งเป็นผู้คอยรับใช้พม่าโดยตรง กลุ่มหนึ่งเป็นชาวบ้าน และอีกกลุ่มหนึ่งเป็นผู้รับใช้เจ้าฟ้าแสนหวี เนื่องจากเงินทองที่เจ้าฟ้าเมืองแสนหวีจะต้องเสีย ให้กองทัพพม่าที่เมืองนายในขณะนั้นยังไม่ครบ เจ้าฟ้าแสนหวีจึงจัดให้อำมาตย์ สืบกวางไปเมืองหนองกอนไต่ไปเก็บภาษีทุก ๆ พื้นที่ เมื่ออำมาตย์สืบกวางไปถึง เมืองหนองกอนไต่จึงเรียกเฒ่าเมือง กินเมืองทั้งหลายไปฟังคำสั่งของเจ้าฟ้าฯ ขณะนั้นลูกชายของเหิงอ่อนเมืองหนองกอนไต้นามว่าขุนหม่องขาง (ลูกชายเหิงอ่อน) นำคนของตนไปจับอำมาตย์สืบกวางฆ่าเสียโดยไม่ฟังเหตุผลใด ๆ

เมืองแสนหวีขณะนั้น เนื่องจากเจ้าฟ้าได้รับคำสั่งจากกษัตริย์พม่าให้สร้าง หอหลวงและราชวังเหิงอ่อนเมืองหนองขณะนั้น เนื่องจากลูกชายของตนได้ฆ่า อำมาตย์สืบกวาง มีโทษติดตัวอยู่ จึงนำเรื่องที่เจ้าฟ้าหลวงแสนหวีมีคำสั่งให้สร้าง หอหลวงเป็นข้ออ้างแล้วไปปรึกษากับเจ้าฟ้าหลวงลายซ้าและนายทหารพม่าที่ กองทัพเมืองนาย พวกเขาลงไปเมืองพม่า แล้วไปทูลกษัตริย์พม่าว่า เดียวนี้เจ้า ฟ้าหลวงเสียจ่ามฟ้าเมืองแสนหวีชุดคลองล้อมอิฐทำป้อมที่บนดอยผาแดง เจ้าฟ้า ย่องห้วย เจ้าฟ้าเมืองกึ่งสมรฐ์ร่วมคิดกับเจ้าฟ้าแสนหวี คิดจะเป็นขบถต่อพม่า เรื่องนี้ข้าพเจ้าเหิงอ่อนเมืองหนองไม่เห็นด้วยกับการกระทำของเขาจึงฆ่าอำมาตย์ แสนหวีตายไปแล้วคนหนึ่ง

หลังจากที่พวกเหิงอ่อนเมืองหนองไปแล้ว คนข้างฝ่ายเจ้าฟ้าหลวงแสนหวีก็ไปเผ่ากษัตริย์พม่าแล้วทูลเรื่องที่เกิดขึ้นนั้นทุกประการ

เจ้าปะก่านมังตราหลังจากได้ยินคำของทั้งสองฝ่ายแล้ว จึงตรัสว่า หลังจากเราได้รับเครื่องบรรณาการจากอังกฤษแล้วค่อยพิจารณา ขอให้นายทหารหม่อมเองไปเฝ้ารักษาเมืองแสนหวีแล้วให้เจ้าฟ้าหลวงแสนหวีลงมาร่วมงานพิธีที่อังกฤษมายื่นเครื่องบรรณาการ

หลังจากที่เจ้าฟ้าหลวงแสนหวีลงไปเมืองพม่าแล้ว ตัวนายทหารพม่าเมืองนายขึ้นไปอยู่ที่บ้านจ้าง แล้วเร่งรีบให้เฒ่าเมือง กินเมืองทั้งหลายเก็บเงินเก็บทอง

สถานการณ์ในเวียงสปปางขณะนั้น คืบหนึ่งมีโจรมาปล้นนายทหารหม่อมเอแล้วเก็บทรัพย์สินเงินทองไปทั้งหมด ส่วนตัวนายทหารหม่อมเอหนีไปหาแม่ทัพ (พม่า) เมืองนายที่บ้านจ้าง

หลังจากที่หม่อมเอหนีไป เหิงอ่อนเมืองหนองไม่ถูกกับโป่สร้างฮ้ายเครือแสงอุเมือง ถึงขนาดจะฆ่าฟันกัน

เดือน 11 ข้างแรม แม่ทัพพม่าเมืองนายออกจากบ้านจ้างขึ้นมารักษาการณ์อยู่ที่ลำเสี้ยว

เดือน 12 ขึ้น 5 ค่ำ เหิงอ่อนจัดกำลังคนขึ้นมาถึงในเวียง โป่สร้างฮ้ายฯ ก็ยกกำลังมาต้านทานเหิงอ่อนเมืองหนอง ทั้งสองฝ่ายรบกันใจกลางเมืองใกล้กับตลาด จุดพื้นเผาไฟบ้านเมืองเสียหายหมด เหิงอ่อนเมืองหนองเป็นฝ่ายล่าถอยไป ชาวบ้านตื่นหนีหมด

เดือน 12 ขึ้น 8 ค่ำ เนื่องจากแม่ทัพพม่าเมืองนายจัดกำลังทหารขึ้นมาช่วยเหิงอ่อนเมืองหนอง ไปสร้างฮ้ายเครื่องแสงอุ้มเมือง คิงหลวงสิ่งเครือ สิ่งแสงเครือ เมืองจึงถอยออกไป แล้วไปตั้งป้อมอยู่ที่เวียงคำกาย ข้างฝ่ายแม่ทัพพม่าเมืองนายส่งคนไปจัดกำลังทหาร 8 เจ้าฟ้ามาถึงแล้วให้ไปรบกับไปสร้างฮ้ายฯ ที่เวียงคำกาย รบกันนาน 4 เดือน ต่างฝ่ายต่างไม่ชนะ แม่ทัพพม่าเมืองนาย เหิงอ่อนเมืองหนอง และกำลังทหาร 8 เจ้าฟ้าถอยทัพมาอยู่ในเวียง

ขุนแสงโพหม่อง (เจ้าหลวงเสือก่อฟ้า)
(สิวีรัฐมหาวังสะสุธรรมราชา ค.ศ.1856-1866)

ในขณะที่สถานการณ์ในเมืองแสนหวิกำลังเกิดเหตุยุ่งนั้น ข้างฝ่ายเมืองพม่า เจ้าปะก่านมังตราก็มีคำสั่งแต่งตั้งให้ขุนแสงโพหม่อง มีพระนามใหม่ว่า สิวีรัฐมหาวังสะสุธรรมราชา เป็นเจ้าเมืองแสนหวิ

ค.ศ.1856 เดือน 5 ขึ้น 7 ค่ำ วันอังคาร ขุนแสงโพหม่องเดินทางมาถึงเมืองแสนหวิ แม่ทัพพม่าเมืองนาย และ 8 เจ้าฟ้าพากันกลับบ้านเมืองของตน

ค.ศ.1857 ต้นปี ขุนแสงโพหม่องขึ้นครองเมืองแสนหวิพระนามว่า สิวีรัฐมหาวังสะสุธรรมราชาขึ้นแสงดินคำเจ้าหลวงเสือก่อฟ้า

เดือน 11 ข้างมงคลทางเจ้าฟ้าแต่ไม่สิ้นพระชนม์ จึงย้ายไปอยู่ที่ป็อกไตปางหวาย⁶⁰

ค.ศ.1859 ไปสร้างฮ้ายเครื่องแสงอุ้มเมือง คิงหลวงสิ่งเครือ สิ่งแสงเครือ เมืองจัดทัพมารบกับเจ้าฟ้าแสนหวิ คิงหลวงสิ่งเครือและสิ่งแสงเครือเมืองสิ้นชีวิตในสนามรบ ไปสร้างฮ้ายเครื่องแสงอุ้มเมืองจึงถอยทัพไปอยู่ที่เวียงคำกาย รวบรวมกำลังทัพไว้ที่นั่น

ค.ศ.1860 พระเจ้าปะก่านมังตราเขียนหนังสือขึ้นมาเชิญเจ้าฟ้าโพหม่องให้ลงไปเมืองพม่า แล้วให้ปะจีหฺวุ่นมาดูแลอยู่ในเวียงสบปาง แต่ยังไม่ทันเลยฤดูฝน ปะจีหฺวุ่นป่วยสิ้นชีวิต พระเจ้าปะก่านมังตราจึงจัดให้นายทหารหม่องเปี้ยขึ้นมากปกครองอยู่ที่ลำเสี้ยว อยู่ได้นานเพียงปีหนึ่ง หลังจากนั้นจึงจัดให้ปะคานหฺวุ่นขึ้นมาปกครองแทนหฺวี ขึ้นมาถึงบ้านจ้างก็ป่วยสิ้นชีวิตอีก ต่อจากนั้นไม่ถึง 1 ปีพม่าจัดให้เลเมี้ยวหฺวุ่นขึ้นมาอยู่ที่ลำเสี้ยว แล้วก็ส่งยกเล็ก

ค.ศ.1864 เจ้าฟ้าขุนแสงโพหม่องเสือก่อฟ้าได้คืบมาอยู่ในเวียงสบปาง

ค.ศ.1865 พระเจ้าปะก่านมังตราให้ส่วยเปี้ยไปขึ้นมาอยู่ที่ลำเสี้ยว และให้เจ้าฟ้าขุนแสงโพหม่องลงไปเมืองพม่า

ค.ศ.1866 หมื่นขุนราชบุตรและมินโข่งแต่งราชบุตรทั้งสองคิดขบถต่อกษัตริย์พม่า แต่กระทำการไม่สำเร็จหนีรอดไปได้

ต่อจากนั้นไม่นานพระเจ้าปะก่านมังตราจึงเขียนหนังสือไปเรียกส่วยเปี้ยไป แต่ส่วยเปี้ยไปไม่กล้าลงไปจึงฆ่าตัวตายที่ลำเสี้ยว

ไปสงฮ้ายฯ ได้ยินข่าวส่วยเปี้ยไปตาย จึงให้คนลงไปรวบรวมทรัพย์สินต่าง ๆ ของส่วยเปี้ยไป แล้วตั้งตัวเองขึ้นเป็นนายอำเภอหรือผู้ปกครองเมืองแสนหรืออยู่ที่เวียงคำกาย

ขุนแสงหน่อฟ้าอ่อน (เสือจ่ามฟ้า) ขึ้นเป็นเจ้าฟ้า ครั้งที่ 3

ค.ศ.1867-1885

ค.ศ.1867 เจ้าปะก่านมังตรามีคำสั่งให้ขุนแสงหน่อฟ้าอ่อนสถาปนาเป็น
สิวีรัฐมหาวังสะสิทธิบรรสูรรรมราชาเสือจ่ามฟ้าเป็นเจ้าเมืองแสนหวี เดือน 3 ขึ้น
6 ค่ำ วันพุธตอนบ่ายเดินทางมาถึงเมืองแสนหวี

ค.ศ.1868 ตัวโป่สา่งฮ้ายเครือแสงอุ้มเมืองจัดทัพขึ้นมารบกับเจ้าฟ้าเสือ
จ่ามฟ้า เจ้าฟ้าเสือจ่ามฟ้าพ่ายแพ้หนีลงไปล่าเสี้ยว⁶¹ โป่สา่งฮ้ายฯ ให้ชาวบ้าน
ออกจากเวียงแล้วจุดไฟเผาเวียงสบปางเสียหายหมด ค.ศ.1869 พระเจ้าปะก่าน
มังตราเชิญเจ้าหลวงเสือจ่ามฟ้าลงไปเมืองพม่า ให้ห่วน 2 คนจัดทัพไปรวมกับ
ทัพ 8 เจ้าฟ้ายกขึ้นมาถึงล่าเสี้ยว ห่วนคนหนึ่งจัดเอาทัพพม่าทัพไท 8 เจ้าฟ้าขึ้น
มาอยู่ในเวียงสบปาง ขณะนั้นโป่สา่งฮ้ายฯ ตั้งเวียงอยู่ที่ดอยน้ำตกตาดซึ่งเรียกชื่อ
เวียงนั้นว่า ดอยดำซ่อน

ค.ศ.1871 ห่วนคนหนึ่งซึ่งพักอยู่ที่ล่าเสี้ยว ไปจัดทัพกัอนกลางและกัอน
ใต้ที่เป็นทัพพม่าและทัพของไทยทั้งหลายยกขึ้นมารวมกับทัพฝ่ายพม่าและทัพฝ่าย
ไทยที่เฝ้าอยู่ในเวียงสบปาง ทัพทั้งหมดตั้งกลาวนี้ยกขึ้นไปรบกับโป่สา่งฮ้ายที่เวียง
ดอยดำซ่อน⁶² เนื่องจากถูกกำลังทหารมากมายมารบ โป่สา่งฮ้ายฯ จึงพ่ายแพ้
หนีออกจากเวียงดอยดำซ่อนไปตั้งป้อมอยู่ที่กัวประตุนั้น ส่วนเวียงสบปางนั้น
ห่วนคนหนึ่งเฝ้าไว้ แล้วอีกคนหนึ่งลงไปล่าเสี้ยว ช่วงนั้นโป่สา่งฮ้ายฯ ได้ยินข่าว
ว่าขุนสา่งจินดา ต้นสูง ซึ่งไปทำราชการอยู่กับเจ้าฟ้าเมืองเลน เป็นผู้มึนบุญบารมี
ฉลาดเก่งกล้า คล่องแคล่ว จึงปรึกษากับเสนาอำมาตย์ทั้งหลายว่า สมควรที่จะ
ต้องไปรับขุนสา่งจินดาให้มาเป็นผู้นำแล้วปรับปรุงบ้านเมืองเพื่อจะได้อยู่ดีกินดี
จึงเขียนหนังสือจัดให้ผู้ดีคนหม่านไปพบเจ้าฟ้าเมืองเลน เพื่อขอตัวขุนสา่งจินดา

ขุนส่างจินดาตันสูงมาร่วมกับขุนส่างฮ้าย

ค.ศ.1873 ขุนส่างจินดากับลูกน้อง 12 คน ขึ้นมาถึงก๊วประตุนหิน นำเครื่องบรรณาการและปืน 9 กระบอก ทองคำ 9 จ้าด มาเคารพโป้ส่างฮ้ายเครือแสงอยู่เมืองขอเป็นข้ารับใช้ โป้ส่างฮ้ายยินดีมากจึงรับขุนส่างจินดาและลูกน้องให้ไปอยู่ไปกินในบ้านคิงสิ่งหลวงแจ๋อู้

ค.ศ. 1874 โป้ส่างฮ้ายฯ นำเสนาอำมาตย์ทั้งหลายมาประชุมกันที่ก๊วประตุนหิน ในโอกาสที่แต่งตั้งขุนส่างจินดาขึ้นเป็นหัวหน้าเพื่อจะได้บริหารกิจการบ้านเมืองต่อไป

หลังจากนั้นไม่นาน ขุนส่างจินดาและคิงสิ่งหลวงแจ๋อู้จึงเชิญโป้ส่างฮ้ายฯ ออกจากก๊วประตุนหินไปอยู่ที่ขุนหลวงในเกาะฟู ตัวขุนส่างจินดาเองไปอยู่กับคิงสิ่งหลวงที่แจ๋อู้ แล้วรวบรวมพลไปรบกับหัวหน้าท้องที่ต่าง ๆ ที่ฝักใฝ่กับเจ้าฟ้าเสือจ่ามฟ้าและผู้ที่แข็งข้อกับโป้ส่างฮ้ายฯ ผลการรบสามารถยึดบ้านเมืองไปได้จนถึงน้ำต้อง

ขณะนั้นเจ้าหลวงเสือจ่ามฟ้ากับวางมูจัตทัพพม่ากับทัพไท้ขึ้นไปรบที่ล่าเสี้ยว แล้วเรียก 4 เจ้าฟ้า คือ เจ้าฟ้าจ่ามกา เจ้าฟ้าเมืองตุง เจ้าฟ้าเมืองกึ่ง และเจ้าฟ้าเมืองดงขึ้นไปถึงเวียงสบปาง ส่วนนายทหารพม่าที่ได้รับการแต่งตั้งให้เฝ้าเวียงอยู่ ยกทัพกลับเมืองพม่า

เจ้าฟ้าเสือจ่ามฟ้าและวางมูจัตทัพพม่าทัพไท้พร้อมกับทัพ 4 เจ้าฟ้าพากันไปรบกับโป้ส่างฮ้ายฯ ที่ขุนหลวง แต่โป้ส่างฮ้ายฯ ไม่ยอมรบด้วย ย้ายเข้าไปในจุมู แล้วไปอยู่ที่หมู่บ้านกองซาง เจ้าฟ้าเสือจ่ามฟ้าและวางมูจัตทัพพม่ามาในระหว่างทางถูกขุนส่างจินดาแอบซุ่มโจมตีที่หมู่บ้านนี้ นายทหารใหญ่

เจ้าฟ้าโปกิ่งและอ้ายใหญ่ตายในการรบนั้น ทักษะของเจ้าฟ้าและทัพของวางมุเสีย
หายมากแตกหนีลงมา ขุนส่างจินดาไล่ตามตีอีก ขณะที่ 2 ทัพปะทะกัน ตัวขุน
ส่างจินดาขึ้นไปอยู่บนสันดอย มองดูคนของตนไล่พันข้าศึก ทหารของเจ้าฟ้า
กลุ่มหนึ่งซึ่งแตกพ่ายหนีไปทางดอยลอม (ดอยมนเกลี้ยง) ไปพบขุนส่างจินดา
เข้า จึงยิงใส่ขุนส่างจินดาถูกใต้ไหล่ซ้ายข้างหลังทะลุอก ขุนส่างจินดาล้มลงแต่ก็
ยังเอาฝ่ามืออุดเลือดที่ไหลออกมา หนีเข้าไปในป่าลึกไปที่หมู่บ้านชาว ที่หมู่บ้าน
นามล ไปถึงบ้านเจ้าฟ้ากะฉิ่น ๆ จึงรักษาบาดแผลให้ รักษาอยู่นาน 7 วันจึง
ทุเลา ขุนส่างจินดาออกจากบ้านเจ้าฟ้าทางเข้าสู่สนามรบอีก การรบของทั้ง 2
ฝ่ายยังไม่เลิกرا กำลังรบกันอยู่ ขุนส่างจินดานำกำลังไปรบกำลังทัพของเจ้าฟ้า
ทำให้เจ้าฟ้าเสียจ่ามฟ้าและวางมุแตกพ่าย หนีอยู่เวียงสบปาง

ค.ศ.1875 สถานการณ์ในเวียงสบปางเวลานั้น เจ้าฟ้าเมืองถ้ำ (ชาว
กะฉิ่น) เอาข้ออ้างมาให้วางมุกับเจ้าฟ้าเสียจ่ามฟ้า ทั้งสองแย้งชิงข่มกัน วางมุ
อ้างเหตุผลว่าจะเอาข้ออ้างไปให้เจ้าปะก่านมังตรา แต่เจ้าฟ้าอ้างเหตุผลว่า เรา
ต้องการใช้ ให้ไม่ได้ สองคนทะเลาะกันอย่างจริงจัง นานเข้าวันหนึ่งยามกลางคืน
วางมุเอาทหารไปล้อมจับเจ้าฟ้าเสียจ่ามฟ้าขังคุก แล้วนำไปเมืองพม่า เขาทั้งสอง
ไปแก้คดีกันที่เมืองอังวะ คดีเรื่องนี้เจ้าฟ้าเสียจ่ามฟ้าชนะ เจ้าปะก่านมังตราจึงมีคำสั่ง
ให้จับวางมุฆ่าเสีย

ครั้น ค.ศ.1875 ไปสร้างอ้ายฯ สิ้นชีวิต เสนาอำมาตย์ทั้งหลายจึงจัดงาน
ศพที่หมู่บ้านกองชาว เรียบร้อยแล้วจึงเชิญเจ้าแสงเจ้านางทั้งหลายย้ายออกจาก
จุมมูคินไปอยู่ที่กุนฟู

เจ้าฟ้าเสียจ่ามฟ้าออกจากท่าเตื่อ (มณฑลเถย) ในเขตพม่าขึ้นไปท่าลำเลี้ยว
จัดให้อำมาตย์ขุนเงินจัดกำลังทหารขึ้นมาอยู่ในเวียงสบปาง ขุนเงินจึงเขียน

หนังสือไปถึงขุนส่างจินดาให้มาเจรจากันในเวียงเกี่ยวกับสถานการณ์บ้านเมือง ขุนส่างจินดารวบรวมคนของตนมาตั้งป้อมอยู่ที่ฝายคำ หลังจากนั้นจึงเดินทางไป กับคนของตน 3 คน เพื่อไปพบกับอำมาตย์ขุนเงินที่ในเวียง อำมาตย์ขุนเงินพูด ว่า เนื่องจากเจ้าฟ้าหลวงจัดให้ข้าพเจ้ามาดูแลบ้านเมือง เราไม่ต้องการรบราฆ่า ฟันกัน สิ่งที่สมควรจะมอบน้อมก็จะมอบน้อม ทรัพย์สินเงินทอง เครื่องใช้ต่าง ๆ ภายในหอของขุนส่างฮ้ายฯ ที่มีอยู่ทั้งสิ้นจะมอบให้ทุกสิ่งทุกอย่าง นอกจากนี้เพื่อ จะให้พวกที่เป็นขุนเป็นนางทั้งหลายได้อยู่ดีมีสุข เราจะมอบให้เป็นลูกของท่าน ท่านจงดูแลไป แต่อย่าให้ทำเป็นเมีย ถ้าทำเช่นนั้นข้างหน้าอาจมีภัย จะหาไม่ตรี ไม่ได้ อีกอย่างหนึ่งการกระทำของพวกท่านนี้น่าเกลียดมาก คล้ายกับหมาที่ตาย ไปแล้วแต่ยังมีหมัดอยู่ บางครั้งเราพูดลงไป พอรู้สึกตัวขึ้น แม้อยากจะกินข้าวลง ไปก็ยังกลืนไม่ลงคอเลย

คำพูดของอำมาตย์ขุนเงินนี้ ทำให้ขุนส่างจินดาสะเทือนใจมากจนพูดไม่ ออก จึงกลั้นใจเดินออกจากที่ประชุมไปทันที

ขุนส่างจินดาและพรรคพวกย้ายจากที่ฝายคำไปตั้งป้อมอยู่ที่นาเรือปาง วาด แล้วจึงขึ้นไปสู่เจ้าแสนางที่กุนฟูกุนหลวง

ค.ศ.1876 เจ้าฟ้าเสือจ๋ามฟ้าจัดทัพ 1,600 ขึ้นไปกุนหลวง ขุนส่างจินดา ยกกำลังมาต้านทานที่กลางเมือง ข้างฝ่ายทัพของเจ้าฟ้าต้านทานไม่ได้แตกพ่าย ลงมา

พวกขุนส่างจินดาไปอยู่ที่ประตูหิน ที่ตรงนั้นเจ้าหลวงเสือจ๋ามฟ้าก็จัด กำลังจำนวน 2,000 คนขึ้นไปล้อมที่กัวประตูหิน แต่สู้ขุนส่างจินดาและพวกพ้อง ไม่ได้ ณ ที่นั้นคนของเจ้าหลวงเสือจ๋ามฟ้าถูกโจมตีเสียหายมากจึงแตกพ่ายมาใน เวียง

ขุนส่างจินดาและพวกพ้องลงไปตั้งป้อมอยู่ที่ฝายม้อง ต่อจากนั้นไม่นาน เจ้าหลวงเสื่อจามฟ้าจัดทัพไปรบที่ฝายม้อง รบกันอยู่อย่างนั้น ทำให้อาหารการกิน กระสุนดินปืนของขุนส่างจินดาหมดสิ้นไปจึงแอบหนีไปเมืองแฮด ไปรวบรวมพรรคพวกได้อาหารการกิน กระสุนดินปืนและกำลังพลจำนวน 60 คน พวกกันขึ้นไปที่เมืองวิน แต่นางฟ้าเมืองวินไม่ยอมให้พบ หนีออกไปแล้วให้คนไปบอกเจ้าฟ้าเสื่อจามฟ้า เจ้าฟ้าเสื่อจามฟ้าจึงจัดทัพขึ้นไปรวมกับทัพนางฟ้าเมืองวินไปรบกับขุนส่างจินดา ขุนส่างจินดาต้านทานไว้นานถึง 10 วัน และถูกยิงถึง 6 นัด แต่กระสุนปืนไม่เข้าจึงไม่ตาย แต่คนของขุนส่างจินดาตายไป 3 คน แล้วจึงพากันหนีขึ้นไปทางขุนหลวง ไปตั้งป้อมอยู่ที่ขุนฟู

ค.ศ.1879 ขุนส่างจินดาออกจากขุนฟูลงมาตั้งป้อมอยู่ที่หมู่บ้านกองก่อ กองมูคำ เจ้าหลวงเสื่อจามฟ้าก็จัดกำลังทหารไปรบที่หมู่บ้านกองก่อ ขณะนั้นเจ้าฟ้าเมืองซีจัดกำลังทหารออกมาช่วยเจ้าหลวงเสื่อจามฟ้า รบกันนาน 20 วัน ข้างฝ่ายขุนส่างจินดาเหนื่อยมาก พอตีเวลานั้นท้องฟ้ามีดะกัณฑ์ มืดไปทั้งเมืองจนไม่เห็นฝ่ามือ ฟ้าแลบฟ้าผ่า ลมก็แรงมาก พัดเป่าจนทัพเจ้าเสื่อจามฟ้าทนไม่ไหวแตกพ่ายหนีกันไปคนละทิศคนละทาง ขุนส่างจินดาและพรรคพวกพากันขึ้นไปที่ตั้งป้อมอยู่ที่เมืองวิน นางฟ้าเมืองวินและฟ้าขาวโกัดขายหนีขึ้นไปตั้งป้อมอยู่ที่สบเฮว ขุนส่างจินดาจัดให้ไปล่าทอนนำคนจำนวน 10 คนไปถล่มที่ท่าสบเฮว เสียหาย นางฟ้าเมืองวินและฟ้าขาวโกัดขายรู้สึกกลัวมากจึงพากันมานอนอมขุนส่างจินดา หลังจากนั้นขุนส่างจินดาและพรรคพวกเดินทางออกจากเมืองวินไปตั้งป้อมอยู่ที่หมู่บ้านดืบ (ทับ) เสื่อจามฟ้าก็จัดทัพขึ้นไปรบอีก แต่สู้ขุนส่างจินดาไม่ได้ คนของเจ้าฟ้าเสียหายมากมาย กองทัพของขุนส่างจินดาจับทหารของเจ้าฟ้าได้ 30 คน

คนของเจ้าฟ้าที่ถูกจับนั้น ขุนส่างจินดาเอาเครื่องนุ่งห่มอย่างดีแบ่งให้ และเลี้ยงอาหารให้ด้วยหลังจากนั้นก็ให้พวกเขากลับไปอยู่บ้านของตนเอง เมื่อ

เดินทางมาถึงในเมือง พวกเขาคูยกันว่า ชุนสร้างนี้สมควรเป็นผู้มีบุญแท้ ๆ จิตใจดี พุดจาไฟเราะ แม้ว่าจับคนของเจ้าฟ้าได้ก็ยังเอ็นดูเหมือนกับคนของท่าน แม้ว่าคนของเจ้าฟ้าบาดเจ็บก็ยังรักษาให้จนหาย ยังแบ่งเสื้อผ้าและอาหารการกินให้ด้วย หลังจากนั้นก็ปล่อยกลับบ้านโดยไม่ฆ่าฟัน และไม่ลงโทษความผิดใด ๆ เลย คนของชุนสร้างจินดาเก่งกล้ำมาก แค่จำนวน 100 - 200 ก็ยังสู้กับคนของเจ้าฟ้าเป็น 1,000 - 2,000 รอบกันที่ไรเจ้าฟ้าไม่เคยชนะ พวกเขาคูยกันไปคูยกันมา เช่นนี้ จนเป็นข่าวลือไปทุกหนทุกแห่ง ใคร ๆ ก็ยกย่องนับถือบุญญาธิการของชุนสร้างจินดา

หลังจากหมดฤดูฝนแล้ว ชุนสร้างจินดาและพรรคพวกย้ายออกจากปางด๊ิบ เมืองวิน ลงมาตั้งป้อมอยู่ที่แจ่มวน ก่อนหน้านั้นหากมีข่าวชุนสร้างจินดาเข้ามาในหมู่บ้านใด ชาวบ้านจะพากันหนีหมดไม่ยอมให้พบทั้งบ้านเรือนให้เป็นเรือนร้าง แต่คราวนี้คนของชุนสร้างจินดาไปที่ไหนชาวบ้านก็ยินดีต้อนรับ แบ่งอาหารให้ มีอะไรก็มายื่นให้ คนที่มีฝีมือก็มาสมัครเป็นลูกน้องของชุนสร้างจินดา

เดือน 6 เนื่องจากชุนสร้างจินดาได้ยินข่าวว่าเจ้าฟ้าเสด็จมาพักจัดทัพ ๑ แห่ง และช่วยซ้อกจี (ตีมเลือดใหญ่) จัดทัพอีกทัพหนึ่งเดินทางมาทางแจ่มวน ชุนสร้างจินดาและพรรคพวกจึงขึ้นไปตั้งป้อมอยู่ที่กองขาม เจ้าฟ้าและช่วยซ้อกจี จัดกำลังทหารขึ้นไปรบที่กองขามแต่สู้ชุนสร้างจินดาไม่ได้ แดกพ่ายหนีลงไปหาเจ้าฟ้าเวียงแดง ส่วนชุนสร้างจินดาลงไปทางเปียงหอยแล้วไปเข้ารบกับทัพเจ้าฟ้าและช่วยซ้อกจีอีก ทัพเจ้าฟ้าและช่วยซ้อกจีแตกพ่ายลงไปแล้วเสีย

หลังจากนั้นชุนสร้างจินดาเลยลงไปรบกับเวียงหนั้นเมืองเย็น เวียงหนั้นเมืองเย็นก็สวามิภักดิ์ด้วย จึงขึ้นไปตั้งป้อมอยู่ที่บนดอยปุมข้าว ซึ่งใกล้กับวัดของเจ้าอาวาสดอยปุม ขณะนั้นบรรดาผู้ปกครองท้องถิ่นกังแกแม่เมืองเมืองแสนหวีทั้งหมดจัดเตรียมเครื่องบรรณาการมาเคารพชุนสร้างจินดา ข้างฝ่ายเมืองวินนำ

นางคำเผือก ซึ่งอยู่ที่หมู่บ้านสามมอบให้ หลังจากนั้นเสนาอำมาตย์ทั้งหลายจึงจัดงานสมรส หลังจากพิธีสมรสแล้วขุนส่างจินดาจึงรวบรวมคนไปด้วย 100 คน ไปอยู่ที่หมู่บ้านสา

ค.ศ. 1881 ในยุคของพระเจ้าสีป้อมังตราได้มีคำสั่งให้แม่ทัพเมืองนายกับเจ้าฟ้าทั้งหลายขึ้นมาประชุมกันที่ล่าเสี้ยว แม่ทัพจึงเขียนหนังสือให้คนนำไปให้ขุนส่างจินดาความว่า เดียวนี้เราผู้เป็นพ่อมีหนังสือถึงท่านผู้เป็นลูกขุนส่างเมืองแสนหวี เนื่องจากเราไม่เคยได้เห็นหน้าตา เพื่อจะได้รู้จักกันอย่างหนึ่งเพื่อให้บ้านเมืองของเรา 2 พ่อลูกเจริญไปในวันข้างหน้าอย่างหนึ่ง เราสมควรร่วมกันบริหารบ้านเมืองขณะนี้เราจะปรึกษาหารือกัน ขอเชิญท่านมาประชุมที่ล่าเสี้ยวด้วย

ขุนส่างจินดาและพรรคพวก 80 คน ให้ 74 คน คอยอยู่นอกเวียงแล้วกำชับไว้ว่า เดียวนี้พวกเขาจะทำเรื่องดีหรือเรื่องร้ายยังไม่รู้ ถ้าเป็นเรื่องร้าย พวกท่านจงเข้ามาทันที สังเช่นนี้แล้วก็เข้าเมืองไปพร้อมกับคนสนิท 6 คน ไปพบกับแม่ทัพพม่าในที่ประชุมกันนั้น ข้างฝ่ายพวกเจ้าฟ้าติเตียนขุนส่างจินดาว่าเป็นผู้บ่อนทำลายบ้านเมือง ขุนส่างจินดาจึงตอบว่า “ข้าพเจ้าขุนส่างไม่เคยไปรุกรานเมืองของใคร ฟ้าก็รู้ คนก็รู้กันหมด แต่ข้าพเจ้าขุนส่างไปอยู่ชอกไหนมุมไหน พวกเจ้าฟ้าตามไปรบไล่ฟันอยู่เรื่อย ๆ หาเวลาที่จะได้อยู่อย่างสบายนั้นไม่มี ถ้าจะตามไล่อยู่อย่างนี้เรื่อย ๆ จะมีความดีเสียเมื่อไหร่” แม่ทัพพม่าจึงว่า “คำที่ท่านพูดเป็นคำจริง ถ้าจะไล่ฟันกันอยู่เรื่อย ๆ บ้านเมืองจะไม่สงบแน่ แต่นี้ไปภายหน้าฟ้าฟ้าฟ้านองจงสงบศึกกัน ขุนส่างก็ให้มีที่อยู่กิน ใครก็ไม่ต้องไปไล่ฟันใครอีกแล้ว ตั้งแต่น้ำหยาบขึ้นไป ให้เป็นน้ำดินของขุนส่างจินดาเป็นผู้ดูแลบริหาร ตั้งแต่น้ำหยาบลงมาให้ป็นน้ำดินของแสงหน่อฟ้าอ่อนเสื่อจามฟ้าเป็นผู้ปกครองดูแล” เมื่อประชุมกันเสร็จแล้ว ขุนส่างจินดาและพรรคพวกจึงกลับไปที่ยอดป้อม

ต่อจากนั้นไม่นานขุนส่างจินดาจึงย้ายลงไปอยู่ที่เวียง และหลังจากนั้น 3 เดือน จึงไปตั้งเวียงหนองล่ำ ขณะที่อยู่เวียงหนองล่ำยังไม่นานเท่าใด พ้าขางเมรีดทั้งหลาย ซึ่งฝักใฝ่กับเจ้าเสือจ๋ามฟ้าก็จัดทัพลงมารบกับขุนส่างจินดา ขุนส่างจินดาจึงออกต้านทานที่หมากแข้ง ผลการรบกัน ข้างฝ่ายขางเมรีดเสียหายมากมาย จับได้ชาวขาง 11 คน ขุนส่างจินดาจึงแบ่งเสื้อผ้าและอาหารการกินให้ชาวขาง (กะฉิ่น) เหล่านั้น แล้วปล่อยตัวกลับบ้านไป

หลังจากนั้น ขุนส่างจินดาและพรรคพวกไม่กลับไปหนองล่ำอีก พวกเขาออกจากหมากแข้งลงมาตั้งเวียงแก เมื่อ ค.ศ.1881 เมื่อตั้งเวียงแกเสร็จ จึงไปเรียกพวกเจ้าแสงเจ้านาง และผู้บริหรบ้านเมืองที่กุนฟูให้ลงมาอยู่ในเวียงแก

ค.ศ.1885 พระเจ้าสีป้อมมั่งตราจัดให้ห่วนคนหนึ่งขึ้นมาถึงแสงแก้ว แล้วเรียกเจ้าฟ้าทั้งหลายไปประชุมกัน และยังเขียนหนังสือไปถึงขุนส่างจินดาให้ลงมาประชุมด้วย เพื่อจะได้พูดคุยกันเกี่ยวกับบ้านเมือง ณ แสงแก้วสี่

เดือน 11 ขึ้น 4 ค่ำ ขุนส่างจินดา และพรรคพวกจำนวน 100 นาย ขึ้นมาลงไปถึงแสงแก้ว ในที่ประชุมกันนั้น ห่วนหลวงกล่าวว่าชาวของท่านลูก ขุนส่างแสนหวีนี้ เราผู้เป็นพ่อไต่ยินมานานแล้ว เพิ่งได้มารู้จักครั้งนี้ เป็นอันว่าดีใจจริง ๆ แต่ชื่อของท่านบางคนเรียกว่า ขุนส่างจินดา บางคนเรียกว่า ขุนส่างตันฮูง ความจริงแล้วชื่อของท่านเป็นอะไรแน่ ขุนส่างจินดาจึงตอบห่วนหลวงว่าชื่อของข้าพเจ้าเมื่ออยู่กับพ่อแม่ นั้น เขาเรียกว่า ขุนส่างยอนเกลื่อ (ขอเกลื่อ) ตอนที่ไปอยู่วัด เจ้าอาวาสเรียกว่า ขุนส่างจินดา ย้ายมาอยู่ตอนบนเขาจึงเรียกว่า ขุนส่างตันฮูง แล้วแต่ท่านจะชอบจะเรียกชื่อใดก็ได้

ห่วนหลวงจึงว่า เพราะฉะนั้นแลเขาจึงว่า เมืองไทลุ่มเสียหายเนื่องจากขุนส่างตันฮูงเป็นผู้บ่อนทำลาย กตขี้ข่มเหงชาวบ้านจนไม่ได้อยู่นิ่ง ขุนส่างจินดาจึง

ตอบว่า “คำว่าเมืองไทพังพินาศไปนั้นถูกต้องแล้ว เมืองอื่นไม่พินาศ พินาศเฉพาะเมืองแสนหวีเท่านั้น ข้าพเจ้าไม่เคยได้อยู่ได้กินอย่างหนึ่ง ๆ คำกล่าวที่ว่า ชุนสร้างตันสูงไปทำลายบ้านเมืองนั้น เจ้าฟ้าองค์ใดพูดออกมา ตระกูลของข้าพเจ้าไม่ใช่ไช้แสงพันธุ์คำ เป็นแค่ไช้เหล็กไช้สัมฤทธิ์ ไช้สูงเท่าเท่านั้น แต่ว่าถ้ามีคนมาแห่อาจจะฉกคืนได้เหมือนกัน บรรดาเจ้าฟ้าทั้งหลายใครเล่าที่ไปโกรธไปด่าไปรุกรานชาวบ้าน ใครเล่าที่จัดทัพไล่ฟัน ความจริงก็เป็นเจ้าฟ้าพวกนี้แหละที่จัดทัพตามรุกรานอยู่เรื่อย ๆ แม้ว่าข้าพเจ้าจะอยู่ตามดงไม้ดงดอก ป่าไม้ป่าดง ก็ไม่เคยได้อยู่อย่างสงบ ส่วนคำที่ว่าชุนสร้างตันสูงเคยไปรุกรานบ้านใกล้เคียง ถิ่นใดถิ่นไหน มีตรงไหนเล่า” หุ่นหลวงจึงกล่าวว่า “คำพูดของลูกเป็นความจริง พ่อยังไม่เคยได้ยินว่าลูกของข้าเคยจัดทัพไปรุกรานถิ่นใดถิ่นไหน เมืองใดเมืองไหนจริง แต่คำที่ว่าทัพของเมืองพม่าร่วมกับทัพ 4 เจ้าฟ้า และ 8 เจ้าฟ้าเคยไปรุกราน ไปจุดไฟเผาไฟของชาวบ้านจนไม่ได้ยูนึงนั้น เคยได้ยินอยู่บ่อย ๆ เรื่องที่ผ่านมาก็ให้มันแล้วกันไป แต่นี้ไปภายหน้าทุก ๆ ฝ่ายจงอย่าได้ทะเลาะกัน ฟ้าฟ้าฟ้านองจงสมานสามัคคีกัน ที่อยู่ของใครของมัน จงปกครองดูแลไป และจงช่วยกันดูแลสวนของพระเจ้ามังตราให้มันดีขึ้นกว่าเดิมเถิด สำหรับท่านลูกชุนสร้างต้องมีตำแหน่ง ท่านจงไปกับพ่อไปรับเอาตำแหน่งจากคำสั่งพระเจ้าสีป้อมังตรา แล้วค่อยขึ้นมาครองเมืองเถิด”

ชุนสร้างตันสูงตอบว่า “คำพูดของท่านจริงอยู่ แต่ข้าพเจ้านี้ไม่ใช่เชื้อพระวงศ์ ตระกูลของข้าพเจ้าไม่เกี่ยวกับเชื้อพระวงศ์เลย เป็นชาวบ้านโดยแท้ ผู้ที่สมควรรับตำแหน่งจากพระเจ้าสีป้อมังตรานั้นคือลูกของเจ้าไป่สา่งฮ้ายยังมีอยู่เพื่อให้ลูกของไป่สา่งฮ้ายรีบลงไปรับเอาตำแหน่งนั้น ข้าพเจ้าจะช่วยทำให้จนสำเร็จ หุ่นหลวงจึงว่า “แม้ว่าลูกไม่ลงไปทรัพย์สินเครื่องใช้ในหอ ร่มทอง 12 คัน ตรียางค์ เครื่องม้วนต่าง ๆ และนางสนมที่ข้าพเจ้านำมานี้ ลูกชอบอย่างใดก็เลือกเอาไปเถิด” ชุนสร้างฯ จึงว่ายินดีมาก แต่ข้าพเจ้าไม่ต้องการอะไร ข้าพเจ้าขออนุญาตเจ้าหุ่นขอกลับก่อน ว่าดังนี้แล้วจึงนำพรรคพวกเดินทางกลับ

หลังจากเสร็จการประชุม หุ่นหลวงจึงกลับเมืองพม่า แต่ระหว่างทางที่ยังไปไม่ถึงเมืองพม่า เมื่อ ค.ศ.1885 เดือน 12 แรม คำนันอังกฤษมาเชิญพระเจ้าสีป่อมังตราลงไปเสียก่อน

เดือน 3 ขึ้น 3 ค่ำ โอรสของเจ้าฟ้าเสื่อจามฟ้าที่ชื่อเจ้าหน่อเมือง จัดทัพจำนวน 6,000 คน ขึ้นมาที่ลำเสี้ยว เดือน 4 ข้างขึ้น ทัพของเจ้าหน่อเมืองขึ้นมารบกับขุนสา่งตันสูงที่เมืองดี รบกันนาน 2 เดือน ทัพข้างฝ่ายเจ้าหน่อเมืองพ่ายแพ้เสียหายมาก ขุนสา่งตันสูงไล่ตามไปรบถึงลำเสี้ยว รวบรวมเอาทรัพย์สินของเจ้าหน่อเมือง พร้อมกับอาวุธยุทโธปกรณ์และอาหารการกินที่ทิ้งไว้เป็นกองเป็นกองในกองทัพนั่นไป

ค.ศ. 1886 เดือน 6 ขณะที่ขุนสา่งตันสูงจัดทัพออกจากลำเสี้ยวลงไปในนั้น เจ้าหน่อเมืองมาดำนทานที่บ้านแจ้ แต่เจ้าหน่อเมืองดำนไม่ได้นาน หนีลงไปขุนสา่งตันสูงพักอยู่ที่บ้านแจ้พักหนึ่ง ขณะนั้นทัพเมืองสีป่อจำนวน 1,000 ขึ้นมาถึงที่เจ้าขุนสา่งตันสูงแล้วพูดว่า เนื่องจากเจ้าฟ้าหน่อเมืองมารุกรานเมืองสีป่อ บัดนี้อยากให้พวกท่านร่วมกับพวกข้าพเจ้าตามไปรบด้วย ขุนสา่งตันสูงก็ทำตาม

ต่อจากนั้นไม่นาน พวกขุนสา่งฯ จัดทัพออกจากบ้านแจ้ตามไปรบกับเจ้าหน่อเมืองทางทิศเหนือหน้า ทัพข้างฝ่ายฟ้าหน่อเมืองแตกพ่ายไปทางหน้า นานาง เมืองทอม ไปตั้งป้อมอยู่ที่ต้างยาน ขุนสา่งตันสูงก็ไล่ตามลงไป เจ้าฟ้าหน่อเมืองมาดำนทานที่ต้นสูงเมืองมา แต่เจ้าฟ้าหน่อเมืองดำนทานไม่ได้แตกพ่ายไปต้างยาน ขุนสา่งตันสูงไล่ลงไปอีก ไปหยุดอยู่ที่หมู่บ้านกาด ปางผา ขัวตอง แล้วก็ย้ายไปอยู่เวียงเมืองแก้ว วันหนึ่งขุนสา่งฯ เรียกพรรคพวก 6 คนขึ้นไปอยู่ที่ดอยซึ่งอยู่ทิศเหนือของป้อมเจ้าฟ้าหน่อเมือง แล้วร้องตระโกนว่า บัดนี้ขุนสา่งฯ จัดทัพมาแล้ว ถ้าใครกลัวตายจากลูกจากเมีย ก็จงหนีไปอยู่บ้านของตนเองเถิด ทัพของเจ้าฟ้าหน่อเมืองได้ยินจึงแอบหนี ทำให้กำลังพลลดน้อยลงไป ฟ้าหน่อเมืองจึงนำทัพลงที่ตั้งป้อมอยู่ที่ดอยปางพระ

ขุนส่างจินดาไถ่ลงไปรบที่ดอยปางพระ เจ้าฟ้าหน่อเมืองด่านทานไม่ได้
หนีเข้าไปตั้งป้อมอยู่ที่เวียงเมืองไทย ขุนส่างฯ จึงเขียนหนังสือไปถึงเจ้าฟ้าหน่อ
เมืองควมว่า ในช่วง 7 วันนี้ ถ้าจะมาสวามิภักดิ์ก็จงมาเถิด ถ้าเลย 7 วัน
พวกเราจะเข้ารบเมืองไทย เมื่อเลย 7 วันไปแล้ว เจ้าฟ้าหน่อเมืองไม่ตอบอะไรมา
ขุนส่างฯ จึงจัดทัพเข้าตีเมืองไทย เจ้าฟ้าหน่อเมืองหนีออกจากเวียงไป ขณะนั้น
บรรดาหัวเหิง เฒ่าเมือง ก็นเมืองทั้งหลาย จึงจัดเครื่องบรรณาการต่าง ๆ ไปเชิญ
ขุนส่างตันสูงเข้าเมืองขึ้นหอ

ขุนส่างตันสูง ค.ศ.1887 (ทศวรรษราชานิโยธามหามังฆอง)

ขุนส่างฯ ตามหาพระพุทธรูปที่เจ้าเสือจ๋ามฟ้าอัญเชิญมาจากเวียงสบ
ปาง แล้วนำมาไว้ในเมืองไทย เสนาทั้งหลายจึงทูลว่ามีอยู่ในวัด ขุนส่างฯ จึงให้หัว
ม้าไปชอยไปเชิญพระพุทธรูปมาไว้ในหอแล้วทำพิธีถวายไทยทาน

ขณะนั้นอำมาตย์ขุนจีสีป้อนำทัพพร้อมด้วยอาวุธครบมือมาที่แสงแก้ว ตัว
ขุนจีสีป้อส่งหนังสือมาถึงขุนส่างตันสูงควมว่า เนื่องจากเมืองสีป้อเคยได้ช่วย
ท่านรบกับเจ้าฟ้าแสงหน่อฟ้า ส่วนหมู่บ้านบ้านจ้างเมืองจิด หัวยาเหล่านี้ เราขอ
เอาเป็นน้ำดินของเมืองสีป้อ ขุนส่างตันสูงจึงเขียนหนังสือถึงเจ้าฟ้าสีป้อว่าเราเอา
เมืองดู่ให้เป็นเมืองของสีป้อไปก็จะเป็นสิ่งที่สมควรแก่การแล้ว

หลังจากนั้นขุนส่างจินดาจึงเอาเมืองไทยมอบให้เจ้าฟ้าจ้าวเป็นผู้ดูแล และ
สุดท้ายท่านจึงสั่งให้กองดอยขุ่มโจงให้ทำเป็นเหมือนเช่นปู่แล้วบัว อัญเชิญพระ
พุทธรูปมาเป็นสิริมงคลแก่เมือง ขบวนอัญเชิญพระพุทธรูปมาถึงเมืองเมื่อ ค.ศ.
1887 เดือน 12 ขึ้น 4 ค่ำ

ราชวงศ์ผู้ปกครองของชาวไทเริ่มตั้งแต่เจ้าขุนติงและนางปั๋วผดดีเป็นปฐมกษัตริย์ของชาวไทเมื่อ ค.ศ.763 จ.ศ.125 ปีไทปิกยี ราชวงศ์สืบต่อกันมาจนถึง ค.ศ.1886 จ.ศ.1248 ยาวนานพันกว่าปี สิ้นสุดที่เจ้าฟ้าแสงหน่อฟ้าอ่อน (เสือจ๋ามฟ้า) กับโป่ล่างฮ้าย (เครือแสงอุ้มเมือง)

โป่ล่างฮ้ายเครือแสงอุ้มเมืองมีลูก 4 คน 1.นางคำซัง 2.ขุนยี่ 3.นางคำจ่า 4.นางคำไ้ ในเวียงแกขณะนั้นบรรดากางแก เฒ่าเมือง หัวเหิง กินเมืองทั้งหลาย ได้จัดเครื่องบรรณาการ ดอกหญ้าเงินดอกหญ้าทอง ทำพิธีฉลองกันอย่างครึกครื้น ยกขุนนางขึ้นเป็นเจ้าแสนหวีแต่งตั้งนางคำซังเป็นอัครมหาเทวีจุมใจเมือง พร้อมกับนางคำเผือก นางคำจ่าและนางคำไ้ รวมกันขึ้นหอ เมื่อ ค.ศ.1887 วันไทโฮสี เดือน 12 ขึ้น 10 ค่ำ อายุขุนนางขึ้นสูงขณะนั้น 37 ปี มีพระนามใหม่ ว่า ทศธรรมราชานิโยธามหามังฆ้อง เป็นเจ้าแสนหวี มีเมืองขึ้น 49 เมือง ได้เป็นเมืองเอกราชของชาวไท

อังกฤษรวบรวมอำนาจจากเจ้าฟ้าเมืองไท (ค.ศ.1887-1942)

เดือนยี่กองทัพอังกฤษขึ้นมามาตั้งป้อมที่ลำเสี้ยว เดือนยี่ แรม 8 ค่ำ กองทัพอังกฤษขึ้นมามาตั้งป้อมอยู่ที่หัวตำซึ่งใกล้กับเวียงสบปาง ทหารอังกฤษบางกลุ่มเดินทางเลยขึ้นไปอยู่ที่ไม้ซุง บ่อเกลือ จนถึงกระทั่งหัวนา บ้านจ๊อก เอาปืนเล็ก ปืนใหญ่ยิงไปที่ดอยกาดผีจนพังลงมา

ทหารอังกฤษไปเฝ้าเจ้าฟ้าขุนนางขึ้นสูงในเวียงแก

ในการประชุมกันทหารอังกฤษกล่าวว่า ถ้าเจ้าฟ้ารับเอาตำแหน่งจากอังกฤษภายใต้การปกครองของนางหอคำเมืองอังกฤษ (พระราชินีอังกฤษ) น้ำดินของท่านตั้งแต่แจ้แอ่นขึ้นไปถึงทุ่งมวาทิดกับชายแดนจีนนั้น จะให้เป็นน้ำดินของเจ้าฟ้าปกครองไป โดยที่รัฐบาลอังกฤษจะไม่มายุ่งเกี่ยวใด ๆ ทั้งสิ้น เดือนยี่

แรม 12 ค่ำ เจ้าฟ้าขุนสง่างจึงรับตำแหน่งจากรัฐบาลอังกฤษ จากเมืองที่เคยเป็นเมืองเอกราช ได้กลายเป็นเมืองขึ้นอังกฤษและถูกแบ่งแยกเป็นเมืองแสนหวีตอนเหนือและแสนหวีตอนใต้

สงครามโลกครั้งที่ 2

ค.ศ.1941 วันที่ 8 ธันวาคม เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ค.ศ.1942 ตีกเมืองญี่ปุ่นเข้ามารบกับอังกฤษ

วันที่ 7 มีนาคม ญี่ปุ่นยึดได้เมืองท่ากุง (ย่างกุ้ง) เป็นอันว่าเมืองพม่าตกเป็นเมืองขึ้นญี่ปุ่น

เดือนพฤษภาคม ญี่ปุ่นยึดได้เมืองไทใหญ่ กองทัพญี่ปุ่นอยู่ในพม่าและในเมืองไททั้งหมด ทหารอังกฤษหนีออกไปอยู่ในอินเดียระยะหนึ่ง กองทัพญี่ปุ่นปกครองเมืองไถนาน 3 ปีเศษ

ค.ศ.1945 กองทัพพันธมิตรยึดเมืองไทคืนได้

วันที่ 4 พฤษภาคม กองทัพอังกฤษยึดเมืองท่ากุง (ย่างกุ้ง) ของพม่าคืนจากญี่ปุ่นได้สำเร็จ

เมืองไทเป็นเมืองขึ้นอังกฤษอีกครั้ง

เดือนมกราคม ค.ศ.1945 เมืองไทตอนใต้เป็นเมืองขึ้นอังกฤษอีกครั้งหนึ่ง เจ้าฟ้าเมืองไททั้งหลายจึงประชุมกันเกี่ยวกับสถานการณ์บ้านเมืองที่ปางหลวง (เมืองลายข้า) เป็นการประชุมครั้งที่ 1 โดยมีตะขิ่นนุผู้เป็นประธานฝ่ายพม่าพร้อมกับอูบ้ำแจนและมานป้าแข่งมาร่วมประชุมด้วย

ค.ศ.1947 เจ้าฟ้าเมืองไททั้งหลายประชุมกันครั้งที่ 2 ที่เวียงปางหลวงใน
เขตลายชา

การประชุมสนธิสัญญาปางหลวง

วันที่ 6 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1947 ประธานขางบ้านหม้อและมิดจินามาร่วม
ประชุมด้วย พวกเขาปรึกษารื้อกับประธานของฝ่ายไทเกี่ยวกับสถานการณ์
บ้านเมืองแล้วเห็นพ้องต้องกัน

วันที่ 7 กุมภาพันธ์ ประธานท้องถิ่นขางมาเข้าร่วมประชุมด้วย พวกเขา
พูดคุยกับประธานฝ่ายไทและประธานขางแล้วเห็นพ้องต้องกัน ตกลงทำสนธิ
สัญญาระหว่างประธานไทใหญ่ ประธานขางและขาง ดังนี้

1. ร่วมกันกับพม่าบริหารบ้านเมืองไป แล้วหวังไว้ว่าเมืองไท เมืองขาง
และเมืองขางจะได้อิสระภาพเร็วขึ้น
2. ตามระบบประชาธิปไตยที่เป็นสากล สิทธิต่าง ๆ ในเรื่องเศรษฐกิจ
ชาวพม่าได้รับเท่าไร ไทใหญ่ ขาง ขาง ก็จะได้รับเท่านั้น
3. การบริหารบ้านเมืองในเมืองไทใหญ่ ขาง ขาง เหล่านั้น พวกเขาจะ
บริหารกันเอง
4. กิจกรรมป้องกันประเทศ การติดต่อต่างประเทศ การคมนาคม เช่น รถ
ไฟ และถนนเหล่านั้นให้ไท ขาง ขาง ดำเนินไปพร้อมกับพม่า

วันที่ 8 กุมภาพันธ์ ประธานฝ่ายพม่า นายพลองซาน เดินทางมาถึงที่
ประชุม ในที่ประชุมนายพลองซานเล่าเรื่องการเดินทางไปอังกฤษที่ได้คุยกับ
อังกฤษว่า

1. สำหรับเอกราชของพม่านี้ ถ้าเมืองไทและพื้นที่ราบสูงทั้งหลายไม่เอาเอกราชด้วยนั้นจะไม่เป็นเมืองเอกราชได้อย่างสมบูรณ์

2. พม่าไม่เห็นด้วยที่จะให้อังกฤษมาปกครองเมืองไทและท้องที่บนเขาทั้งหมด ผู้ที่จะบริหารปกครองเมืองไทและท้องที่ดังกล่าวจะต้องเป็นคนไทและคนในท้องที่ปกครองกันเอง พม่าจึงจะเห็นด้วย

3. ความคิดของอังกฤษที่ว่า คนเมืองไทและคนในท้องที่ญูเขายังมีความรู้น้อย ไม่ควรเป็นเมืองเอกราชนั้น พม่าคัดค้านไปแล้ว ขอให้เมืองพม่า ไท และท้องที่ญูเขาทั้งหลายได้เอกราชพร้อมกัน

4. ที่พูดมาสำหรับเมืองไทและพื้นที่บนเขาเหล่านี้ พม่าไม่ประสงค์จะปกครองบริหารเมืองไท และท้องที่บนญูเขาเหล่านี้ หวังเพียงเพื่อให้เมืองไทและท้องที่ญูเขาเหล่านี้มีสิทธิเท่าเทียมกับเมืองพม่า

5. พม่าทั้งหมดไม่ยอมเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษ ส่วนเมืองไทและท้องที่บนเขาทั้งหลายก็พม่าก็ไม่อยากให้เป็นเมืองขึ้นของอังกฤษ และไม่ยากให้เป็นเมืองขึ้นของพม่าด้วยเช่นกัน

6. สำหรับการปกครองบริหารเมืองไทและท้องที่ญูเขา จะต้องอยู่ในอำนาจของสภา ในสภานี้จะต้องมีผู้แทนของไทและท้องที่บนเขาอยู่ด้วย

ประธานเมืองไท ขาง และ ชาง พูดคุยกับนายพลองซานและกลุ่มผู้นำพม่านานสี่วัน และหลังจากนั้น วันที่ 12 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1947 ตอนเช้า เวลา 10.00 น. นายพลองซานผู้เป็นประธานฝ่ายพม่า กับประธานฝ่ายไท ขาง ชาง และยาง รวม 21 คน เห็นพ้องต้องกันลงนามสนธิสัญญาที่เวียงปางหลวง

ได้เอกราชกับพม่า

เช้าวันที่ 4 มกราคม ค.ศ.1948 เวลา 04.20 น. เมืองพม่า ไท และท้องที่ญูเขาทั้งหลายหลุดพ้นจากการเป็นเมืองขึ้นอังกฤษได้เป็นเมืองเอกราช

พม่า รัฐไทใหญ่ รัฐกะยา รัฐขาง (กะฉิ่น) ภาคพิเศษขาง รัฐกอลูเซา (ยาง) รวมกันเป็นสหภาพพม่าอยู่ภายใต้การปกครองของนายกรัฐมนตรี มีเจ้าฟ้าย่องห้วยเป็นประธานาธิบดีชั่วคราว อนุขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีของสหภาพพม่า และให้เจ้าฟ้าเมืองมิด เจ้าขุนเขียวขึ้นขึ้นเป็นประธานสภาของรัฐไทใหญ่ ส่วนเจ้าฟ้าทั้งหลายมีอำนาจปกครองเมืองของตนเองอยู่ สิทธิต่าง ๆ ของเมืองต่าง ๆ ก็ยังมีลักษณะคล้ายกับเมื่ออยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ

เจ้าฟ้าไททั้งหลายพร้อมกันสละอำนาจ

วันที่ 25 ตุลาคม ค.ศ.1952 ประธานไท เจ้าขุนเขียวเชิญผู้สื่อข่าวทั้งหลายมาแถลงข่าวว่าชาวไทเจ้าฟ้าทั้งหลายของไทยจะสละอำนาจนั้น บัดนี้พวกเราเจ้าฟ้าทั้งหลายตัดสินใจกันแล้วว่าที่จะสละอำนาจ (ขณะนั้นเจ้าคำหม่ฟ้า ดำรงตำแหน่งประธานเมืองไท เฉพาะเขตแสนหวีตอนเหนือ)

วันที่ 24 เมษายน ค.ศ.1959 เจ้าฟ้าไททั้งหลายเห็นพ้องต้องกันกันลงนามวางอำนาจโดยยินยอมรับเงินเดือนหรือเงินบำเหน็จบำนาญ

วันที่ 29 เมษายน ค.ศ.1959 เจ้าฟ้าไททั้งหลายประกาศวางอำนาจการปกครองเมืองไททุกประการ

หนังสืออ้างอิง

1. พื้นไท ซึ่งเป็นของพระอาจารย์เมืองหนองมอบให้
2. ราชวงศ์เมืองไท เขียนโดย ชายสา่งสาม
3. พื้นเครือไท เขียนโดย เจ้าลุงเหยียบฟ้า
4. เครือไทเมืองไท เขียนโดย เจ้าเชียงตุง (เครือเสือ)
5. พื้นเมืองไท เขียนโดย เจ้าลุงยันฟ้า

.....

1. ขอขอบคุณพระอาจารย์ พระโสกณเมืองหนอง ซึ่งอยู่ที่โรงพิมพ์ไตรปิฎกตองจีซึ่งเป็นผู้แนะนำให้ทุกสิ่งทุกอย่าง
 2. พระวิจิตรขณะ (ตู่ยี่ฟู) วัดเชียงตุง ดันตี (ตองจี) ซึ่งเป็นผู้เคยปลุกใจให้รักหนังสือนี้ขึ้นมา
 3. ลุงขุนจำอู ผู้ที่แนะนำข้างหน้า ข้างหลัง จนกระทั่งมีความแน่วแน่อนในอนาคต
 4. ชายสา่งส่วย ผู้ที่ช่วยอย่างจริงจังเพื่อให้เป็นหนังสือฉบับนี้
 5. นางเค็ดลาหอม ผู้ที่ตั้งใจเอามือของตนเองเขียนหนังสือเล่มนี้จนจบ
- ข้าพเจ้าขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่ง จึงได้บันทึกติดกับหนังสือฉบับนี้

ลงนาม นันทสิงห์ เมืองหนอง

เชิงอรรถ

1. นาม “เสื่อข่านฟ้า” ต้นฉบับให้ความหมายว่า “เนื่องจากถูกเสื่อข่วนแล้วผละจากไป” แต่ผู้แปลมีความเห็นว่า คำว่า “ฟ้า” นั้นเป็นชื่อที่มาจากขุนธู ขุนไล ซึ่งลงมาจากเมืองฟ้า (สวรรค์) นั้น ส่วน “เสื่อข่าน” เนื่องจากเจ้าขุนยี่ข้างคำ ถูกเสื่อข่วน (“ข่วน” นั้นภาษาไทยใหญ่ออกเสียง “ข่าน”) ขณะเข้าไปทำไร่ และหลังจากนั้นจึงได้ยึดถือประเพณีสืบต่อกันมาว่า เจ้าเมืองจะมีคำว่าเสื่อเป็นชื่อต้นและฟ้าเป็นชื่อท้ายในเวลาต่อมา
2. “ปาง” มีความหมายว่า เนินหรือที่โล่ง หมากอู้ หมายถึง สดรอเบอรี
3. ฉบับอื่นกล่าวเพิ่มเติมว่า นางเย่ซิ่นคือพี่สาวของท้าวข้างเมือง
4. ฉบับเมืองไทยกล่าวว่า “เนื่องจากปู่เหิงเมืองไทยได้ช่วยไกล่เกลี่ย หรือเกลี้ยกล่อมให้เมืองมางเลน ช่วยส่งเครื่องบรรณาการให้พม่า ฉะนั้นเมืองไทยจึงเป็นเมืองพี่เลี้ยงของเมืองมางเลนตั้งแต่นั้นมา”
6. หมายถึง นางที่เป็นชาวบ้านชาวเมือง
7. หมายถึง นางสนม
8. “สิ้นผิวสิ้น” เป็นภาษาพม่า แปลเป็นไทยว่า “พระเจ้าช้างเผือก”
9. อาณาเขตแสนหวีมี 3 ก้อน ก้อนเหนือคือท้องที่ตั้งตัวเมืองแสนหวี ก้อนกลางคือเมืองหยอ ก้อนใต้คือเมืองหนอง
10. “หอห้อง” คือหอที่ตั้งอยู่ทางทิศเหนือ (หอมีหลายหลังด้วยกันเช่น หอทิศใต้ และหอทิศเหนือ เป็นต้น)
11. ฉบับอื่นกล่าวว่า “นางเป็นผู้ลงมือเอง”
12. ฉบับอื่นกล่าวว่า ขุนคำเอื่องเป็นโอรสของ ‘ขุนคำเอื่อ’ ซึ่งเป็นโอรสองค์โตของเจ้าหลวงคำสองฟ้า
13. ต้นฉบับเขียนว่า “ขุนคำเอื่องอ่อน” แต่ผู้แปลยึดศัพท์ “ขุนคำเอื่อง” เป็นเกณฑ์ เนื่องจากขณะที่นางหาญฟ้าหน่อแสงบันปลงพระชนม์เจ้าคำหน่อฟ้า นั้น เสนาอำมาตย์บางคนที่ไม่ชอบการกระทำของนาง ได้นำขุนคำเอื่องหนีไปพึ่งเมืองอังวะ ฉะนั้นขุนคำเอื่องที่ครองเมืองขณะนี้ อาจจะเป็นคนเดียวกันกับคนที่หนีไปพึ่งเมืองอังวะนั้น และองค์นั้นไม่ได้มีคำว่า “อ่อน” กำกับไว้

14. ฉบับจำลองเขียนเพิ่มเติมว่า “ชาวบ้านมะโกยกลุ่มหนึ่ง” ฉบับเมืองไทยเขียนเพิ่มเติมว่า “ชาวบ้านโกยกลุ่มหนึ่ง”
15. ฉบับอื่นกล่าวว่า “ขุนคำเอื่อนนำข้าทาสบริวารไปทางท้องที่น้ำไค้-บ้านกลาง-เมืองแก๊ด แล้วพักแรมอยู่ที่นั่นสามสี่เดือน
16. แควปางปึง
17. ภาษาพม่าเรียกว่า “เมี้ยวห่วน”
18. ขุนคำเอื่อหรือขุนแสงคำเอื่อ หรือขุนคำเอื่ออ่อน เป็นบุคคลเดียวกัน
19. ฉบับอื่นกล่าวว่า “ก่อนเคลื่อนพลไปนั้น แต่งจาห่วนกับขุนแสงอ่องทอนและขุนแสงมยาอ่องไม่ได้ไปพร้อมกันคือ แต่งจาห่วนเคลื่อนพลไปก่อน ส่วนขุนแสงอ่องทอนกับขุนแสงมยาอ่องค่อยเคลื่อนพลตามไปทันแต่งจาห่วนที่เชียงตุง”
20. คำว่า “ก่าลี” อาจจะมี 2 แห่ง คือ ก่าลีเมืองหนอง และก่าลีกุนฮิง
21. ฉบับอื่นไม่ได้กล่าวว่าแข่งม้ากัน กล่าวแต่เพียงว่า “ม้าสีแดงของเจ้าหลวงคำสองฟ้า (ขุนคำแดง) นั้น เร็วมากจนกระทั่งชาวเมืองต่าง ๆ 7-8 เมือง กล่าวยกย่องชมเชย ท่านคิดจะนำม้าตัวนี้ไปมอบให้กับพระเจ้ามังตรา วันหนึ่งขุนคำแดงจึงนำม้าตัวนี้ชี้ให้ชาวบ้านดู”
22. ฉบับอื่นเพียงแต่กล่าวว่า “ขณะนั้นขุนแสงอ่องทอนนำม้าตัวผู้สีม่วงแก่ชี้ให้ดูปรากฏว่าเร็วกว่าม้าแดง 3 เท่า”
23. เป็นมาตราซังของไทยอย่างหนึ่ง 1 ซัน มีน้ำหนักประมาณ 10 บาท
24. 1 จะแหล่ = 1/4 ลิตร
25. สิ่งกลางเมืองเป็นชื่อผู้มีตำแหน่งทางการเมืองค่อนข้างสูง
26. แสงกึ่งเมืองเป็นตำแหน่งนายทหารซึ่งไม่ใหญ่โตเท่าใดนัก
27. ต้นฉบับบางแห่งเขียน “หัวสิ่งเวียงคำ” แต่ฉบับอื่นบางแห่งเขียน “คิงหลวงหัวสิ่ง” ก็มี “ปู่หัวสิ่งเวียงคำ” ก็มี, “ปู่หัวสิ่งหลวงเวียงคำ” ก็มี
28. ฉบับอื่นว่า เมืองวันสัง (เปาซาน) เมื่อไปถึงเมืองวันสังแล้ว เจ้าเมืองวันสังส่งต่อไปที่ขุนหลวงเมืองตาลี
29. เมืองวันสังสมัยก่อนชาวจีนเรียกว่า เมืองป่าทุสือ หรือป่าทุซื่อ ซึ่งหมายถึงเมืองของชาวไทที่อยู่ในเขตจีนทางตอนลุ่ม หรือทิศใต้ของแม่น้ำสาละวัน

30. ฉบับอื่นว่า “เมืองตาลี”
31. คำว่า “หญ่องปางแจ่น” เป็นภาษาพม่า แปลเป็นไทยว่า ต้นสูงที่เรียงกันเป็นแนวเดียวกัน
32. ฉบับแก้ล้นกล่าวว่า “ล่อนฮ่อฮ้างหญิ่ง”
33. เพื่อความกระจ่างจะขยายความจากข้อมูลของฉบับแก้ล้นและฉบับเมืองไทยดังนี้

“ขณะที่หัวสิ่งเรียงคำกับขุนแสงอ่องทอนทั้งสองพี่น้องหนีออกจากเมืองแสนหวี ทำให้เมืองแสนหวีกลายเป็นเมืองร้างไปนั้น หัวมัจเรโฮแสงกับพี่ ๆ น้องทั้งกลุ่มก็หนีไปซ่อนตัวที่เหลาหม่นแล้วขึ้นไปบนดอยสามสิบ

ขณะที่ห่วนหลวงอุเทนบุญญะจัดศึกขึ้นมาสู่แสนหวีนั้น ได้ตั้งป้อมอยู่ที่ “หญ่องปางแจ่น” หลังสงครามยุติลง ห่วนหลวงอุเทนฯ รวบรวมชาวบ้านส่วนหนึ่งให้ไปอยู่กับตน

หลังยุติสงครามกันแล้ว ห่วนหลวงอุเทนฯ ได้รับแต่งตั้งให้ประจำอยู่ที่ลำเสี้ยว ขณะนั้นกองหัวมัจเรโฮแสงก็ได้รับการแต่งตั้งเป็นหัวสิ่งกลางเมือง และขุนฮาวคำก็ได้รับการแต่งตั้งเป็นอำมาตย์ ตำแหน่งสิ่งดาเมือง ให้ทั้งสองนี้บริหารบ้านเมืองร่วมกับอุเทนบุญญะ”

34. คำว่า “ห่วน” เป็นชื่อตำแหน่งทางการเมืองของพม่าในยุคนั้น

35. ปู่เหิง = นายพัน (ควบคุมชาวบ้าน 1,000 หลังคาเรือน)

ปู่สิง = นายหมื่น (ควบคุมชาวบ้าน 10,000 หลังคาเรือน)

ปู่ก้าง = นายร้อย (ควบคุมชาวบ้าน 100 หลังคาเรือน)

ปู่แก = ผู้ใหญ่บ้าน (ไม่จำกัดหลังคาเรือน)

บางแห่งปู่แกกับปู่ก้างจะมีตำแหน่งเท่าเทียมกัน คือไม่มีสิทธิ์บริหารบ้านเมืองได้

ส่วนตำแหน่งเผ่าเมืองกินเมืองนั้น ถ้าไม่มีเจ้าครองเมือง เผ่าเมืองกินเมืองจะทำหน้าที่เป็นผู้ครองเมืองชั่วคราว แต่ในภาวะปกติเจ้าฟ้าจะแต่งตั้งเผ่าเมืองกินเมืองให้ไปปกครองท้องที่ใดท้องที่หนึ่ง

36. ฉบับอื่นเขียนว่า “ขุนส่วยแข่งถามเรื่องเดิมจากแม่ แม่จึงเล่าความเดิมให้ฟัง พร้อมกับบอกชื่อปู่พรองบ้านโป่งและหัวเห็งกอนแสงก่อนใต้ให้ลูกหลานทราบ ถ้าลูกจะไปหาราชวงศ์ที่แสนหวีต้องไปหาสองคนนี้ก่อน”
37. 5 วัน 1 ครั้ง
38. ฉบับอื่นกล่าวว่า “หัวเห็งกอนแสงและปู่พรองบ้านโป่งจัดเสื้อผ้าให้ถุงและปูที่นึ่งให้”
39. ฉบับเจ้าล้านเขียนชื่อนางว่า “หาญจุ่มฟ้าแสงเมือง”
ฉบับเมืองไทยเขียนชื่อนางว่า “หาญฟ้าจุ่มแสงเมือง”
40. ส่วนต้นฉบับค่อนข้างสับสน ผู้แปลขอลอกสำนวนจากฉบับเจ้าล้านกับเมืองไทยดังต่อไปนี้ “ให้อำมาตย์ทั้งสองนั้นบริหารดูแลนามลนาจาน เพื่อให้เป็นบ้านเป็นเมืองเช่นเมืองอื่น ๆ ร่วมกับนายอำเภอยะลวจ่อถิ่น”
41. กะเหรี่ยง
42. ฉบับเจ้าล้านว่า เมืองเปียงเมืองปา
43. ฉบับอื่นกล่าวว่า “เชียงใหม่สวามีภักดี”
44. ฉบับอื่นกล่าวว่า “ในขณะที่เจ้าหลวงตื่นคำเสื่อหว่ายฟ้ากลับถึงเมืองเรียบร้อยแล้วนั้น ท่านได้ไปที่กองทัพพม่าที่เมืองนายอีก (เพื่อธุระอย่างใดอย่างหนึ่ง) เนื่องจากสิบสองพันนา เชียงตุง มหานั้นหนีออกจากบ้านเมืองของตน โดยหนีเข้าไปในเมืองสิบเอ็ดสิบห้า ตัวนายพลพม่าอุปัช้อง (ฉบับเจ้าล้านว่า อุปัช้อง) จึงจัดกองทัพหน้าฟ้าเมืองไทไปรวมพลกันที่เชียงตุง (ฉบับเจ้าล้านว่าเมืองตุง) แล้ว เข้าไปทำลายเชียงรุ่ง สิบสองพันนา จนเสียหายหมด
- ในขณะนั้นข้างฝ่ายเมืองแสนหวีจัดให้หัวเห็งกอนใต้ เจ้าฟ้าเมืองสุก้างเหิงเมืองบ้านวาบ คอกข้างแม่เมืองเมืองหนิม ศีกข้างฝ่ายกอนใต้ กอนกลางนั้นก็ อำมาตย์ต้องแบ่งเป็นผู้จัดทัพไป รวมกับนายพลพม่าที่กองทัพเชียงตุง”

45. ฉบับอื่นกล่าวว่า “จัดให้ไปอยู่ที่แจ้ฮั่ว” (ไม่ใช่มอบตำแหน่งให้)
46. ความที่ว่า “เจ้าหลวงตื่นคำเสื่อห้วยฟ้าได้จัดทัพตามนายพลมหาชัยมังฆ้องแห่งเมืองนายไปรบกับเชียงราย” นั้น ฉบับอื่นไม่กล่าว กล่าวแต่เพียงว่า นายพลมหาชัยมังฆ้องกลับไปเมืองอังวะแล้ว จัดทัพไท้ทัพพม่าไปเข้ารบกับเชียงรายเป็นต้น
47. ผู้แปลขอเพิ่มเติมว่า สองแกับดอยดาวนั้นไม่ใช่สถานที่เดียวกัน และไม่ได้อยู่ใกล้กัน ดอยดาวอยู่ในแถบมาหลว ส่วนสองแกับอยู่ทางทิศใต้ของตัวเมืองแสนหวี คำกล่าวที่ว่า ชาวบ้านดอยดาวแข็งข้อนั้น เนื่องจากพวกขบถจากถิ่นอื่นหนีเข้าไปอยู่ที่ดอยดาวแล้วแข็งข้อขึ้นอีก จึงทำให้มีการไล่พวกขบถออกจากดอยดาว จนกระทั่งลุกลามไปถึงแจ้ล่าน น้ำคำ และ ปางคำ ส่วนฉบับอื่นกล่าวว่า “ขณะที่ไปหม่างกะลาไปปราบขบถที่ดอยดาวนั้น ทำให้แจ้ล่านปางคำ น้ำคำและท้องที่ต่าง ๆ แถบแม่น้ำมาวนั้นเสียหายหมด”
48. ฉบับแจ้ล่านว่า “อุบป่าช่อง” ฉบับเมืองไฮว่า “อุบป่าดอง”
49. ข้อความว่า “เจ้าหลวงตื่นคำเสื่อห้วยฟ้าจับทหารของมหาชนั้นได้จำนวน 80 นาย แล้วเอามามอบให้เห่ห่วนกองทัพบกที่เชียงตุงนั้น” ฉบับอื่นกล่าวแต่เพียงว่า ที่เชียงตุงขณะนั้นนายพลยเห่ห่วนรักษาไว้ มหาชนั้นแห่งสิบสองพันนายกำลังมารบ แต่พ่ายแพ้กลับไป
50. ขณะที่เจ้าหลวงตื่นคำเสื่อห้วยฟ้าสิ้นพระชนม์นั้น ฉบับเมืองไฮกล่าวว่า เมืองไท้พื้นที่ต่าง ๆ นำเครื่องบรรณาการมาถวายและแสดงความอาลัยมากมาย และพิธีเผาศพก็จัดอย่างสมเกียรติ
51. ฉบับแจ้ล่านเขียนเพิ่มเติมเป็นสองส่วน ส่วนหนึ่งกล่าวว่า เจ้าหลวงตื่นคำเสื่อห้วยฟ้ามีโอรสองค์หนึ่ง และธิดา 2 องค์ โอรสนั้นมีนามว่า ขุนส่วยหม่อง ซึ่งเกิดจากนางพม่านามว่า มะแฉ ส่วนธิดามีนามว่า นางแสงอวน เกิดจากนางที่คำ ซึ่งเป็นนางในเมือง (คนสามัญ) อีกนางหนึ่งชื่อนางแสงจ้ามเป็นลูกนางจ้ามคำ ซึ่งเป็นนางในเมืองเช่นกัน

และอีกส่วนหนึ่งกล่าวว่า หลังจากเจ้าหลวงตื่นคำเสือก่อฟ้าสิ้น พระชนม์ไปแล้ว ขณะนั้นพระราชวงศ์ยังมีอีก คือ 1.ขุนแสงคำแดง 2.ขุนแสงคำนั้น 3.ขุนแสงหน่อเมือง 4.ขุนแสงคำขอด 5.ขุนแสงคำปาก 6.ขุนแสงหน่อฟ้า

ขุนคำแดงนั้นมีบุตรชายคนหนึ่งชื่อ ขุนคำแดงอ่อน (“อ่อน” แปลว่า น้อย) ขุนคำแดงอ่อนสิ้นพระชนม์เสีย โดยยังไม่มีความดีความชอบ

52. ฉบับเจ้าล้านกล่าวว่า ขุนแสงคำขอดมีคำสั่งให้เผาเมือง กินเมือง หัวเหิงทั้งหลายไปจัดเงินจำนวน 211 จ้อย และพลอย (อาจจะไม่ใช่พลอยที่มีคุณค่า) 311 จ้อย มาเพื่อให้นำไปเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทางและเครื่องบรรณาการ แต่ได้มาแค่ครึ่งหนึ่งเท่านั้น
53. ฉบับเจ้าล้านกล่าวว่า “ขณะนั้นพวกผู้ใหญ่ที่เป็นชาวไทหนักันหมด แต่จึงหลวงหัวสิ่งชั่วเมืองไม่ทราบว่ามีพม่ายู่ในหอ จึงไปที่หอ จึงถูกพวกพม่าบังคับให้หาบสิ่งของ แม้ว่าจึงหลวงจะบอกแก่พวกพม่าว่าเดี๋ยวนี้เราจัดคนไว้ครบแล้ว แต่คนที่จัดไว้ 2 คนนั้นยังมาไม่ถึง ขอให้รอสักครู่ แต่พวกพม่าไม่ยอม”
54. ชาวบ้านเหล่านี้ฝึกฝักฝักกับคิงหลวงหัวสิ่งชั่วเมือง (ผู้แปล)
55. ชาวบ้านเหล่านี้ฝึกฝักฝักกับคิงหลวงหัวสิ่งชั่วเมือง (ผู้แปล)
56. ชาวบ้านเหล่านี้ฝึกฝักฝักกับเจ้าฟ้าหรือพรองเมืองหลวงสิ่งอุ้มเมืองแสง
57. คำว่า ขุนแสงคำแดงอ่อนนั้น ฉบับเจ้าล้านกล่าวแต่เพียง ขุนแสงคำแดงเฉย ๆ ไม่มีคำว่า “อ่อน” กำกับไว้ ที่จริงขุนคำแดงหรือขุนแสงคำแดงกับขุนแสงคำแดงอ่อนไม่ใช่บุคคลเดียวกัน ขุนแสงคำแดงอ่อนนั้นเป็นลูกของขุนคำแดงหรือขุนแสงคำแดง ฉบับเจ้าล้านกล่าวว่า ขุนแสงคำแดงมีลูกชายคนหนึ่งชื่อขุนคำแดงอ่อน หรือขุนแสงคำแดง ขุนแสงคำแดงยังไม่ทันได้ครองเมืองด่วนสิ้นชีวิตเสียก่อน ตั้งแต่อายุยังไม่มาก แต่ทั้งสองฉบับคือ ทั้งต้นฉบับและฉบับเจ้าล้านกลับยืนยันว่า ผู้ที่จัดศึกไปรบกับขุนแสงหน่อฟ้าอ่อนคราวนี้นั้นเป็นอาของขุนแสงหน่อฟ้านามว่า ขุนแสงคำแดง หรือขุนแสงคำแดงอ่อน

ถ้าจะวินิจฉัยอีกนัยหนึ่งคือ ขุนแสงคำแดงมีลูกชายชื่อ ขุนคำแดงอ่อน แต่
ขุนแสงคำแดงไม่เคยได้ครองเมือง ผู้ที่ได้ครองเมืองคือผู้เป็นลูกนามว่า ขุน
คำแดงอ่อน (เสื่อข่านฟ้า) ผู้ที่จัดศึกไปรบกับขุนแสงหน่อฟ้าคือ ขุนแสงคำแดง
ผู้เป็นพ่อ แต่การวินิจฉัยเช่นนั้นดูเหมือนจะขัดแย้งกับต้นฉบับอย่างมาก
เพราะว่าต้นฉบับไม่ได้กล่าวถึงว่าขุนแสงคำแดงมีลูก แต่ต้นฉบับก็ยังนำ
ถึงข่าวในจำนวนลูกชายขุนส่วยแข่ง (เสื่อห่วยฟ้า) 7 คนนั้นมีคนหนึ่งนาม
ว่า ขุนคำแดง โดยที่ไม่มีคำว่า “อ่อน” กำกับไว้ข้างท้ายเลย

58. ฉบับเจ้าล้านกล่าวว่าข้อความส่วนนี้ว่า “เนื่องจากก่อนนั้นครั้งหนึ่งขุนเปียเคยได้
ขึ้นไปพักพิงอยู่กับเจ้าฟ้าแห่งตองแปง ฉะนั้นคราวนี้จึงเขียนหนังสือไปทูลขอ
ให้เจ้าฟ้าแสนหวีไปปราบเจ้าฟ้าตองแปง” (เพื่อทำโทษที่เคยช่วยให้ที่พักพิง
แก่คู่อริของตน) ส่วนขุนเปียนั้นถูกเจ้าปะก่านฆ่าตายตั้งแต่ปี ค.ศ. 1845
59. ฉบับเจ้าล้าน เขียนเพิ่มเติมว่าในขณะที่พวกพม่านำเจ้าฟ้าแสนหวีไปเมือง
พม่านั้น ได้นำเจ้าฟ้าใสแอกคอ (เครื่องกุ่มซัง) ไปด้วย
60. ป็อกโตปางห่วย มีความหมายว่า ตำบลหรือถิ่นที่อยู่ของชาวไทซึ่งเรียก
บริเวณนั้นว่า “ปางห่วย” ฉบับเจ้าล้านกล่าวว่าส่วนนี้เพิ่มเติมว่า ขุนแสงโพ
หม่องย้ายหอไปอยู่แห่งใหม่ ซึ่งตั้งอยู่ที่ศเหนือของหอเก่า
61. ฉบับเจ้าล้านกล่าวว่า ขุนแสงหน่อฟ้าอ่อน (เสื่อจามฟ้า) พ่ายแพ้แล้วหนีลง
ไปมณฑลเลย (เมืองพม่า)
62. ฉบับเจ้าล้านกล่าวว่าข้อความส่วนนี้ว่า ขณะที่ไปสร้างฮ้ายตั้งเวียงอยู่ที่เวียงคำ
xonนั้นเป็นปี ค.ศ.1871 ขณะนั้นกษัตริย์พม่าได้จัดให้ผู้ช่วยห่วนพม่านาย
หนึ่งกับนายทหารใหญ่ (พม่าเรียกว่า “จิดจิดอสิน”) รวมกับทัพของ 8 เจ้า
ฟ้าไปรบกับไปสร้างฮ้ายหรือขุนสร้างฮ้าย